

ΝΙΑΟΥΣΤΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
ΝΑΟΥΣΗΣ

Νάουσα 1705

Γενίτσαροι και οι Μπούλες

΄Η Νάουσα
πρίν 310 χρόνια

΄Η οίκογένεια
στόν κόσμο
της σήμερον

Τό παιδί
και η γνώση

Γενίτσαρος του 1918

ΠΡΟ·ΠΟ ΚΑΙ ΔΑΧΕΙΑ
ΦΡ. ΖΑΡΚΑΔΑ
ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΣΑΛΟΝΙ

Τηλ. 27.618 — Βασ. Κωνσταντίνου 21

Τὸ πρακτόρειο ποὺ θὰ σᾶς ἔξυπηρετεὶ καὶ θὰ σᾶς ἐνημερώνει πάντα σωστὰ καὶ ὑπεύθυνα

ΣΛΑΜΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΥΑΛΙΚΑ — ΠΛΑΣΤΙΚΑ — ΜΟΥΣΑΜΑΔΕΣ — ΚΡΥΣΤΑΛΛΑ — ΠΟΡΣΕΛΑΝΕΣ

Τηλ. Καταστήματος (0332) 22.605 — Οίκιας (0332) 28.232

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ 6 — ΝΑΟΥΣΑ

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ,,
ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ
Έτος Β' — Φύλλο 60 — ΜΑΡΤΙΟΣ 1979

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Όδ. Ντινόπουλος, Έλ. Μήτσαλα, Λευκ. Σαμαρά
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Ε.Α. Κίάος
 Χρ. Περδικάρη 3 — Τηλ. 27.093 — ΝΑΟΥΣΑ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Γεώργ. Γκέσιος
 Βασ. Κων. 32 — Τηλ. 28.646.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Θεοπιστη Μπάμπου
 Καραμπατάκη 1 Τηλ. 28.150

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
 Γιάννης Καρατσιώλης, Γεωπόνος ΔΕΗ, τηλ. 22.557
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ:
 Δημήτριος 'Αγοραστός 1918
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: «Βιβλιοτυπωτική»
 Περικλῆς Ζέγγος και Σιά
 Άντ. Καμάρα 3 τηλ. 260.140 — Θεσσαλονίκη

Περιεχόμενα

Έπικαιρα

ΜΟΥΜΤΖΙΔΟΥ Κ.: Χρονογράφημα «Τὸ Εάφνιασμα τῆς ἀλλαγῆς 4

Ιστορικά

ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ Χ.: Νάουσα 1705 5

ΣΠΟΡΕΛΑ Κ.: Η Νάουσα πρίν από 310 χρόνια 7

ΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ Ο.: Ήμερολόγιο τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἐπανάστασης τῶν Ναουσαίων τό 1822 10

ΓΡΑΝΙΤΣΑ Α.: Ἐνα γράμμα γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη 12

Λαογραφικά

ΑΓΟΡΑΣΤΟΥ Δ.: Οι μπούλες πρὶν ἐξῆντα χρόνια 13

ΜΠΑΪΤΣΗ Δ.: Οι Γιανιτσαροὶ καὶ οἱ Μπούλες 14

ΜΗΤΣΙΑΛΑ Ε.: Τὸ μετάξι 16

ΤΣΙΡΠΑΝΑΛΗ Γ. καὶ Α.: Τὸ κουρμπάν, ἔνα παλαιό εἴθιμο 19

Κοινωνικά—Έρευνες

ΞΗΡΟΤΥΡΗ Ι.: Τὶ πρέπει νὰ γνωρίζει ἡ ὥριμη γενεὰ γιὰ τὴ στάση τῆς ἀπέναντι τῶν νέων 20

ΤΣΑΚΙΡΗ Π.: Ἡ οἰκογένεια στὸν κόσμο τῆς αήμερον 23

ΛΑΛΑ Τ.: Τὸ παιδὶ καὶ ἡ γνώση 26

ΒΑΣΙΛΗΣ.: Λόγια ποὺ πληγώνουν 28

ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ Κ.: Προστασία τοῦ φυσικοῦ — πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος 29

Καλλιτεχνικά

ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ Θ.: Ἡ πρωτόγονη τέχνη 34

ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ Θ.: Εικαστικά ὅπο τὴν κίνηση τῶν ἐκθέσεων στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Θεσσαλονίκη 38

Δογματοτεχνικά

ΔΑΔΗ ΣΤ.: Ἐμμετρα καὶ πεζὰ—Μεζές γιὰ κυνηγούσις 36

Θέματα τῆς πόλης μας

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου Ναούσης
 Δραστηριότητες τοῦ Λυκείου Ἐλληνιδῶν Ναούσης
 Δραστηριότητες Κέντρου Ἐργαζομένου Κοριτσιοῦ

37
 39
 40

΄Αγαπητέ φίλε,

Μὲ ιδιαίτερη ίκανοποίηση παρουσιάζουμε τὸ δον τεῦχος τῆς «Νιάουστα». Αὐτὴ τὴν στιγμὴ δὲν πρόκειται νὰ σχολιάσουμε τὸ γεγονός, τὸ πῶς ἡ «Νιάουστα» κατόρθωσε νὰ ξεπεράσει τὶς πρῶτες δυσκολίες καὶ τοὺς κινδύνους ποὺ κρύβει μία ἐκδοτικὴ προσπάθεια. Αὐτὸς εἶναι μία ἄλλη ιστορία. «Ἔχομε ὅμως ύποχρέωση νὰ τονίσουμε τὰ ἔξηνα. «Ο, τι πραγματοποιήθηκε καὶ ὅτι μετράει σὲ ἐπιτεύγματα τὸ ὄφειλουμες ὅχι μονάχα σ' αὐτοὺς τοὺς λίγους ποὺ πήραν τὴν πρωτοβουλία καὶ τὴν εὐθύνη γιὰ τὴν ἔκδοση τῆς «Νιάουστα», ἀλλὰ καὶ στοὺς ἐκλεκτοὺς συνεργάτες καὶ σὲ σένα τὸν ἀναγνώστη ποὺ βρίσκεσαι σταθερὰ στὸ πλευρό μας.

΄Αγαπητέ φίλε,

Στὸ τεῦχος αὐτὸς περιλαμβάνονται ἄρθρα καὶ συνεργασίες ποὺ ἔχουν σχέση καὶ στόχο τὸ παιδί. «Ἐτος τοῦ παιδιοῦ» συμμετέχει καὶ τὸ περιοδικό μας, ούσιαστικά μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων τῆς πολιτείας καὶ τῶν λοιπῶν ὄργανισμῶν.

Στὸ τεῦχος αὐτὸς περιλαμβάνονται ἐπίσης ἄρθρα καὶ συνεργασίες ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὸ «Ολοκαύτωμα τῆς ἡρωϊκῆς πόλεως Ναούσης, καὶ μὲ τὴν ιστορία καὶ τὰ ἔθιμα τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐπαρχίας Ναούσης.

΄Αγαπητέ φίλε,

Αὐτὰ γιὰ τώρα. Θὰ είμαστε καὶ πάλι κοντά σας μετὰ ἔνα τρίμηνο.

Γειά σας
 Ο. Π. Ντιν.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΙΔΙΩΤΩΝ	ΔΡΑΧ. 200
ΔΗΜΟΙ, ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ, ΣΥΝΟΣΜΟΙ	» 300
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΟΛΑΡΙΑ	12

„Τὸ ξάφνιασμα τῆς ἀλλαγῆς“

Μία έπετειος είναι μία άκομη άπωλεια. Σήμερα σκέφτομαι, τις έπετειους, τὰ όρόσημα, τις πινακίδες μὲ τὰ χιλιόμετρα, κάθε τι ποὺ μετράει μιὰ άπόσταση ποὺ ἔχω κερδίσει και τώρα μοῦ ἀφαιρεῖται. „Οτι ὑπῆρξε και δὲν ὑπάρχει πιὰ μὲ θλίβει, ὅχι ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει τώρα, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὑπῆρξε κάποτε. Τὸ συνειδητοποίησα αὐτὸ σήμερα, ποὺ σκαλίζοντας ἔνα συρτάρι βρῆκα μιὰ καταχωνιασμένη φωτογραφία, διάφορα ἄλλα μικροαντικείμενα, διάφορες συλλογές, βιβλία, ἀποκόμματα ἐφημερίδων, περιοδικῶν κ.ἄ.

Εἰλικρινὰ δὲν νοσταλγῶ καμμιὰ ἡλικία, κανένα πρόσωπο, κανένα γεγονός. „Αλωστε ἀκόμη και ὁ χαμένος παράδεισος τῶν παιδικῶν χρόνων, είναι παράδεισος μονάχα λέξεων.

Πῶς ἄλλαξαν ὅλα!... Πότε πρόλαβαν!... Τὶ συνέθη!... μοῦ εἶπε σήμερα μιὰ φίλη μου ἡ ὁποία ἐπέστρεψε στὴν πόλη μας ὕστερα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια. Πόσα δὲν ἄλλαξαν αὐτὰ τὰ λίγα χρόνια μοῦ εἶπε. Ἀκόμη κι' αὐτὲς οἱ παλιές μας συμμαθήτριες.

‘Ἄλλα... νά! γιὰ κοίτα αὐτὴν τὴν κυρία μὲ τὰ ἄσπρα ποὺ κρατάει στὸ χέρι της τὸ κοριτσάκι μὲ τὸ μπαλόνι μᾶς πλησιάζει. Πῶ! πῶ! μὰ πῶς ἄλλαξε ἔτσι, αὐτὴ είναι ἡ Καίτη, είναι μαμά τώρα, ἔχει ἀποκτήσει, ἄλλα ἐνδιαφέροντα, ἔχει χοντρύνει και λίγο! „Ο, τι βρῆκα ἄλλαγμένο μὲ γέμισε λύπη, μὰ κι' ὅτι βρῆκα ἀνάλαχτο πάλι μὲ λύπησε. „Οταν ἐγκαταλείπεις μιὰ πόλη, μιὰ γειτονιά, ἔνα σπίτι είναι σάν νὰ πεθαίνεις λίγο δὲν συμφωνεῖς, μὲ ρώτησε;

— „Ἀλλαξε λίγο θέμα, δὲν ἔχεις νὰ πεῖς κάτι καλύτερο.

Αὐτὸ τὸ θέμα τὸ ἀντιμετωπίζουν οἱ πάντες κάθε μέρα, ιδιαίτερα δὲ οἱ παπποῦδες και οἱ γιαγιάδες. Μ' ἀρέσουν αὐτοί, ἔχουν γεράσει κοντά στὰ παιδιά τους, ἥρεμοι, δὲν τούς ἀπασχολοῦν πολλὰ προβλήματα. Τὸ μοναδικὸ πρόβλημά τους

είναι νὰ σουρουπώσει νὰ βγοῦν στὸ μπαλκόνι (έὰν βέβαια είναι καλοκαίρι) ἢ και στὴν ζεστασιά τοῦ δωματίου τὸ χειμώνα, ὡς συνήθως φορόντας τὶς πιτζάμες τους, χωμένοι σὲ μιὰ πολυθρόνα, μπροστά σ' ἔνα χαμηλὸ τραπέζι ἄλλες φορὲς νὰ καπνίζουν, νὰ βλέπουν τηλεόραση, ἢ νὰ κρατάνε τὸ μπαστούνι τους μὲ τὸ ἔνα χέρι ἢ τὸ μπράτζο μᾶς πολυθρόνας, νὰ κοιτάνε μπροστά τους, ἀκίνητοι φευγάτοι. Νὰ σοῦ πῶ και κάτι ἄλλο, ἀγαπῶ περισσότερο ἔκεινους ποὺ παραβιάζουν τὶς ρητές ἐντολές τοῦ γιατροῦ

Ναι ... δο οι κι' ἂν σοῦ φαίνεται ἀπίστευτο μ' ἀγγίζε ἀκόμη ἔνα τραγούδι τοῦ ALBANO ποὺ ἄκουσα χθές. Τὸ τραγουδοῦσες συχνά. Ἡταν

Τῆς Κικῆς Μουμτζίδου

τὰ πρῶτα πάρτυ, τὰ πρῶτα χτυποκάρδια! Τώρα!... τώρα ὑπάρχουν οἱ ντισκοτέκ, ἡ μουσικὴ στέρεο, οἱ νεαροὶ μὲ τὸν ἀνάλαφρο κυματισμὸ τῶν μαλιῶν, λουσμένα μὲ τὸ τάδε σαμπουάν, κομμένα σ' αὐτὸ τὸ στύλ ἢ σ' ἐκεῖνο, στὸ τάδε κομωτή και δὲν συμαζεύεται—πάντα δὲ μὲ τὸ χαμόγελο τῆς αἰωνιότητας. Φτάνω λοιπὸν στὸ σημείο νὰ πῶ ὅτι ἔχουν δίκιο οἱ κάπως μεγαλύτεροι ποὺ λένε. „Ἀλλαξε ὁ κόσμος“.

Τώρα πού γράφω ὅλα αὐτά, καταλαβαίνω ὅτι ἐπαψα νὰ βλέπω ὄρισμένα πράγματα ἀπὸ νεανικὴ ὄπτικὴ γωνία.

„Ας ὑποθέσουμε ὅτι είναι λάθος, και ἃς τὰ ξεχάσουμε ἡ ἃς τὰ ἀφήσουμε πρὸς τὸ παρόν. Ο κόσμος ἄλλάζει, οἱ ἄνθρωποι, ἡ μικρή μας πόλη, κι' ὅμως ὅλα συνεχίζουν νὰ είναι ὅμορφα, ισως και περισσότερο ὅμορφα ἀπὸ ὅτι ητανε πρίν.

„Ας πάρουμε σάν δεδομένο ὅτι πάντα ἡ ἀλλαγὴ κάνει καλό. Είναι ἐντάξει τώρα;...

ΝΑΟΥΣΑ 1705

Δύο τουρκικά έγγραφα σχετικά με τήν άνταρσία τῶν Ναουσαίων στά 1705 ξαιτίας τοῦ παιδομαζώματος

Σήμερα δημοσιεύουμε δύο τουρκικά έγγραφα σημαντικής άξιας. Άναφέρονται στήν άνταρσία τῶν Ναουσαίων στά 1705 ξαιτίας τοῦ παιδομαζώματος καὶ στήν καταστολή τῆς ἀπὸ τίς τουρκικές δυνάμεις. Είναι παρόμενα ἀπὸ τὸ έργο τοῦ Ἰωάν. Κ. Βαοδραβέλλη, Ἀριατολοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν (Μακεδονική Βιβλιοθήκη ἀριθ. 8), Θεσσαλονίκη 1948, σ. 69—71 (ἀριθ. 22—23). Ἐπίσης περιέχονται στὸ έργο τοῦ καθηγητῆς Ἀπόστολου Βακαλόπουλου, Πηγές τῆς ιστορίας τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, 1 (1204—1669), Θεσσαλονίκη 1965, σ. 251—253 (ἀριθ. 60).

I

Πρὸς τοὺς σοφολογιωτάτους ἵεροδικαστάς Βεροίας καὶ Ναούσης, ὃν τὴν σοφίαν αὐξάνοι κύριος, τοὺς κραταιούς βοεβόδας καὶ λοιπούς ἀγιάννηδες καὶ ισχυρούς τοῦ τόπου, ὃν τὴν ισχύν αὐξάνοι κύριος.

Διὰ τῆς παρούσης ὑψηλῆς μου διατάγης, φέρω εἰς γνῶσιν ὑμῶν δι τὸ ὑψηλὸς ἡμῶν ἄρχων κραταιότατος σουλτάνος καὶ μέγας χαλίφης τῶν πιστῶν, διὰ προγενεστέρου ὑψηλοῦ αὐτορατορικοῦ φιρμανίου του, εἶχε διατάξει τὴν δύο τάχιστα περισυλλογήν καὶ ἀποστολήν τῶν νέων γενιτσάρων, οἵτινες ὡς γνωστὸν, εἴθισται νὰ ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν εὐσταλῶν καὶ καλλισάμων νέων τῶν ἀπίστων ραγιάδων. 1 Οὕτως ὑπείκοντες εἰς τὰ παρανγέλματα τοῦ ὑψηλοῦ ἡμῶν χαλίφου, διωρίσαμεν καὶ ἀποστείλαμεν ὅμεσος εἰς τὴν περιφέρειαν Ναούσης τὸν σιλιχτάρην Ἀχιμέτ Τσελεμῆ, μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐκλογὴν καὶ στρατολόγησιν πεντήκοντα νέων γενιτοάρων, κατὰ τὸ κρατοῦν παλαιόν ἔθιμον 2 Τοιαύτην ἐτελῶν ὑ-

ψηλήν ἐνιοτὴν ὁ ρηθεὶς οιλιχτάρης, εἶχε μεταβῆ ὡς γνωστόν πρὸ τούς εἰς τὴν πόλιν τῆς Ναούσης, ἐπιληφθείς τῆς καταγραφῆς τῶν νέων γενιτσάρων, ὅπότε οἱ ἀπιστοὶ κάτοικοι τῆς ειρημένης πόλεως, ἐπαναστατίσαντες καὶ λέγοντες, ἡμεῖς δέν παραδίδομεν τοὺς υἱούς μας εἰς τοὺς μουσουλ-

Ισλάμ.

Ἐνεκα τούτου, διατάσσομεν καὶ παραγγέλλομεν, ὅπως ἀρέσως καὶ ἄνευ ἀναβολῆς, ἡμα ὡς φθάση ἡ παροῦσα ὑψηλή ἡμῶν διαταγή, σχηματισθῆ σημαντική δύναμις ἐξ ἱκανῶν καὶ γενναίων πολεμιστῶν, στρατολόγουμένων μεταξὺ τῶν μουσουλμάνων κατοίκων Βεροίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βοεβόδα Μουχαρέμ ἀγά καὶ τοῦ μπουλούκμπαση Ρειζέπ ἀγᾶ, ἐντελλομένων διὰ τὸ ἀμειλίκτως καταδιώξοντας καὶ ἐξαφανίσοντας ἀφοπόπου τῆς γῆς, τούς ἀπίστους τούτους συμμορίτας. Υπομιμήσκομεν ὑμῖν, διτὶς ἡ σύλληψις καὶ θανάτωσις τῶν ἀπίστων τούτων φονέων, οἵτινες ἀπετόλμησαν νὰ κύσσουν αἷμα μουσουλμάνου ἐν μέσῃ σουλτανικῆς δόσης, κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ ἰεροῦ σερῆ, ἀποτελεῖ ἀπαράβατον ὑποχρέωσιν καὶ καθῆκον ἰερὸν παντὸς μουσουλμάνου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θεοπέμπτου ἡμῶν προφήτου.

Ἐγράφη ἐν τῷ ὑψηλῷ διβανίῳ τοῦ μπεηλέριπεη τῆς Ρούμελης.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 1 τοῦ ἰεροῦ μηνός Μουχαρέμ ἐν ἔτει 1117 (25 Ἀπριλίου 1705).

II

Πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον καὶ ἐνδοξότατον πιπεηλέριμπεην ὀλοκλήρου τῆς Ρούμελης, εἰς Θεσσαλονίκην.

Ὦς γνωστὸν τυγχάνει ὑμῖν, οἱ ἀπιστοὶ καὶ ψωαροὶ κάτοικοι τῆς πόλεως Ναούσης, ἀρνηθέντες κατὰ τὸ τρέχον ἔτος νὰ παραδίσουν τοὺς ὡς γενιτσάρους καταλλήλους κριθέντας υἱούς των, ἀπετόλμησαν νὰ φονεύσουν πρὸ τούς, τὸν εἰς τὴν πόλιν των μεταβάντα πρὸς ἐνέργειαν καταγραφῆς τῶν γενιτσάρων Ἀχιμέτ Τσελεμῆ καὶ τοὺς μουσουλμάνους πιστῶν τοῦ

δύο μουσουλμάνους συνοδούς του δημοσία και έν μέση σουλτανική δόδω, έν τέλει δὲ ύψωσαντες τὴν σημαίαν τῆς ἀνταρσίας και ἐπαναστάσεως, ἔσχημάτισαν συμμορίαν ἔξι ἑκατόν και πλέον ἀπίστων συμμορίων υπό τὴν ἀρχηγίαν τοῦ μυσαροῦ ἀρχηγοῦ Ζήση Καραδήμου και τῶν υἱῶν του Βασιλείου και Δημητρίου. Οι συμμορίται οὗτοι ἔκτοτε, διατρέχοντες τὰ δρη και τὰς πεδιάδας τῶν καζάδων Βεροίας και Ναούσσης, μύρια διέπραξαν κακουργήματα, ήτοι φόνους και ληστείας, εἰς βάρος τόσων πιστῶν μουσουλμάνων.

Οὕτω πρό τινος δι' ὑψηλῆς διαταγῆς τοῦ διβανί τοῦ μπεηλέρπεη, διαταχθέντες οἱ Μουχαρέρι ἄγας βοεβόδας, και ὁ Ρετζέπ ἄγας, μιουλούκμπασης Βεροίας, ἔσχημάτισαν ίκανήν δύναμιν ἔξι ἐκλεκτῶν και μαχίμων ἀνδρῶν πιστῶν μουσουλμάνων τοῦ καθ' ἥματα καζᾶ και ἐπελήφθησαν ἀμέσως τῆς ἀμειλίκτου καταδιώξεως τῶν εἰρημένων ἀπίστων συμμορίων. Οὗτοι ἐκπληροῦντες πιστῶς και μετ' ἀφοσίωσεως τὸ ιερόν καθῆκον τῶν και καταδιώκοντες ἔκτοτε κατὰ πόδας τούς ἀπίστους συμμορίτας, κατώρθωσαν, δόξα τῷ παντοδυνάριῳ θεῷ, νά περισφίξουν τούτους πρό τινων ἡμερῶν εἰς τὰ στενά τοῦ παρά τὴν Νάουσσαν ρέοντος ποταμοῦ Ἀραπίτσα, ἔνθα κατόπιν κρατερᾶς και λυσιώδους μάχης ἐνίκησαν και κατετρόπωσαν αὐτούς. Κατά τὴν μάχην ταύτην, ὁ μέν ἐπί κεφαλῆς τῆς συμμορίας ἀπίστος ἀρματολός Ζήσης Καραδήμος, βληθεὶς διὰ τεσσάρων σφαιρῶν εἰς διάφορα μέρη τοῦ σώματος του, παρέδωσε τὴν ἀκάθαρτον ψυχήν του ἐπὶ τόπου εἰς τὸν σατανᾶν, οἱ δὲ δύο νιοί του Βασιλείου και Δημητρίου μετὰ ἔξι ἄλλων συμμορίων συνελήφθησαν και μεταφέρθησαν ζῶντες εἰς Βέροιαν ἐνώπιον τοῦ ἵρεοῦ ἡμῖν δικαστηρίου, διως δικασθοῦν και τιμωρηθοῦν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ θεοφρουρήτου σερῆ.

Συνεπεία τούτου, προσεκαλέσαμεν ἀμέσως ἐνταῦθα τὸν σοφολογιώτατον ιεροδικαστήν Ναούσ-

σης Χαλήλ ἐφέντην, τοὺς βοεβόδας και λοιπούς ἀγιάννηδες και ισχυρούς τοῦ τόπου, ἐνώπιον τῶν ὅποιων συνεκροτήσαμεν δημοσία σήμερον ἔκτακτον ιεροδικαστικὸν συμβούλιον, πρὸ τοῦ ὅποιου ἤχο (71) θησαν δέσμοι οἱ συλληφθέντες κακούργοι συμμορίται. Οὗτοι δημοσία και εἰς ἐπήκοον τῆς σεβαστῆς δημηγύρεως, ἐρωτηθέντες κατὰ σειρὰν ἔκαστος, ἀπετόλμησαν νὰ διακηρύξουν διὰ τῶν ἀκαθάρτων χειλέων τῶν τάς ἀσεβεῖς φράσεις «εἴ μεθα ἀληθῶς ἀρματολοὶ και διακηρύξομεν τὰ φρονήματα μας»⁵

Οὕτω βεβαιωθέντες διτοι οἱ συλληφθέντες εἶναι αὐτοὶ οὗτοι οἱ κακούργοι ἐπαναστάται, οἵτινες, μύρια κακουργήματα διέπραξαν μέχρι τοῦδε εἰς βάρος τόσων πιστῶν μουσουλμάνων και κρίνοντες αὐτούς συμφώνως ἱπρὸς τὸ ιερὸν ρῆπον τοῦ θεοπέμπτου ἥμιν προφήτου «φονεύσατε τὸν ἀπίστον εἰς τὸν διάγονης θάνατον και παρεδώσαμεν εἰς τὸν παρακαθήμενον τῇ ιερᾷ δημηγύρει βοεβόδαν Μουχαρέρι ἀγαν, δοτὶς διέταξε και ἐξετελέσθη ἡ ἐπιβληθεῖσα αὐτοῖς θανατικὴ ποινή.

Μεθ' ὁ διετάχθη ὁ μπολούκμπασης Ρετζέπ ἄγας, διως ἀποκόμη τὰς κεφαλάς τῶν ἀπίστων Ζήση Καραδήμου και τῶν δύο υἱῶν του Βασιλείου και Δημητρίου και ἐνεργήση τὴν σχετική διαπόμπευσιν ἀνὰ τὰς σουλτανικὰς ὁδούς τῆς πόλεως. Όσαύτως ἐπεφορτίσθη ὁ τελευταῖος διως κατόπιν ἀποστελη ταύτας εἰς τὸ ὑψηλὸν διβάνιον τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἐγράφη τῇ 28 τοῦ ιεροῦ μηνὸς Σαφέρ ἐν ἔτει 1117 (11 Ιουνίου 1705)⁶.

ΣΧΟΛΙΑ

1. Τὸ παιδομάζωμα γινόταν σέ παιδιὰ ἡλικίας 14—20 ἔτῶν και πρέπει νὰ διακωριστεῖ ἐντελῶς ἀπὸ τὴν στρατολογία παιδιῶν μικρότερης ἡλικίας, ποὺ προορίζονται γιὰ νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίες στὴν αὐλή τοῦ σουλτάνου ή γιὰ νὰ καταλέσουν ἄλλα ἀξιώμα-

τα. Βλ. Ἀπ. Βακαλόπουλου, Προβλήματα τῆς ιστορίας τοῦ παιδομάζωμας «Ἐλληνικά» 13 (1954) 284 κ.ε.

2. Ό αξιωματικός, ποὺ ἦταν ὑπεύθυνος γιὰ τὴν στρατολογία τῶν νέων γενιτούρων, εἶχε ἀπόλυτη ἔχουσσα και κανένας δέν εἶχε δικαίωμα νὰ ἐμποδίσει τὸ ἔργο του. Σὲ συνεργασία μὲ τὸν καθὴ και ἔναν προεστὸ ἥ παπά τῆς περιοχῆς ποὺ πήγαινε ἔκανε ἐλεγχο στὰ βιβλία γεννήσεων τῶν ἀκλησιῶν και ἐπέβλεπε προωτικὰ τὴν συγκέντρωση και ἐπιλογὴ τῶν ὑποψήφιων γενιτούρων.

3. Ή ὑπαρξη ἀρματολῶν οπήν περιοχῆς πιστοποιεῖ πλούσια δράση κλεφτῶν. Τὸ Βέρμιο ἦταν, διως ξέρουμε, ιδιαίτερο καταφύγιο κλεφτῶν και ἄλλων ἀνυπότακτων στοιχείων. Βλ. I. K. Βασιράβελλη, 'Αρματολοὶ και κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλονίκη 1948.

4. Εἶναι χαρακτηριστικὸ δι τὸ τουρκικὸ ἔγγραφο μιλάει γιὰ «ἀνταροία» και γιὰ φόνους και ληστείες μόνο μουσουλμάνων. Η ἐνέργεια τῶν Ναουσαίων, πύθοδρητη και χωρὶς προπαρασκευή, δείχνει τὴν ἀγανάκτηση τους γιὰ τὸ σκληρὸ και ἀδικο μέτρο τοῦ παιδομάζωμας. Στὸ βάθος τῆς διως δείχνει συνεδίηση τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητας και τῶν διακρίσεων ποὺ ἐπιβάλλει ἡ Οθωμανική Αύτοκρατορία στὸν ὑπόδουλους πληθυσμὸς τῆς, ποὺ μόνο ἡ ἐνοπλη ἀντίσταση μποροῦσε νὰ ἐχαφανίσει. Η «ἀνταροία» λοιπὸν, τῶν Ναουσαίων θὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς αὐθόρμητη ἐπαναστατικὴ ἐνέργεια, ἐπακόλουθο τῆς τουρκικῆς καταπίεσης.

5. Προξενεῖ ἐντύπωση ἡ ἀγέρωκη στάση τῶν Ναουσαίων μπροστὰ στὸ ιεροδικαστήριο. Η διακήρυξη τῶν ἐπαναστατικῶν τους φρονημάτων δείχνει πλήρη ἐπίγνωση τῆς ιερότητας τῆς πράξης τους. Δέν εἶναι μὰ τυπική ὁμολογία ἐνοχῆς, ἀλλὰ περήφανη πρόκληση τοῦ «Ἐλληνα ραγια πρὸς τὸν Τούρκο δυνάστη».

6. Εἶναι πολὺ πιθανὸ ἡ τελευταία στρατολογία γενιτούρων νὰ ἐπιχειρήθηκε στὴ Νάουσα, γιατὶ δέν ἔχουμε ἄλλες μαρτυρίες γιὰ διαδικές στρατολογίες στὰ ἐπόμενα χρόνια.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΟΥΧΑΓΙΕΡ

'Η Νάουσα πρίν άπό 310 χρόνια

Μιά μαρτυρία χαμένη στόχρονο

"Ενα ταξίδι στό παρελθόν μέσα από τά κείμενα τών περιηγητών παρουσιάζει πάντα ένδιαφέρον. Η διαχρονική αύτή άναδρομή γίνεται άκομα πιό έλκυστική και παίρνει τη μορφή έξερεύνησης, όταν τό βθύτισμα στό χρόνο είναι μεγάλο και ο χώρος πού κινούμαστε όλότελα άγνωστος. Τό «Οδοιπορικό» τού ιδιότυπου Τούρκου ταξιδευτή Έθλιγια Τσελεμπή άπό τήν αποψη αύτή προσφέρει ό,τι καλύτερο θά προσδοκούσε και ο πιό άπαιτητικός μελετητής.

Ο Έθλιγια Τσελεμπή (1611-1682/83) διέσχιζε τήν θώμανική αύτοκρατορία έπι 40 όλόκληρα

Παρούσιαση
ΚΩΣΤΑ ΣΤ. ΣΠΟΡΕΛΑ
Φιλόλογου

χρόνια. Τό πάθος του γιά γνωριμία νέων τόπων άδηγησε τά βήματά του μέχρι τήν Όλλανδια και τήν Σουηδία. Συνήθως άκολουθούσε τά θώμανικά στρατεύματα ώς πολεμιστής ή μουεζίνης (χότζας).

Οι έντυπωσεις του άπό τήν άδιάκοπη μετακίνησή του γεμίζουν δέκα βιβλία, πού έχουν τό γενικό τίτλο «Σεγιαχατναμέ» («Οδοιπορικό»). Τό σύγδο βιβλίο καλύπτει άποκλειστικά σχεδόν έλληνικές περιοχές. Ο τίτλος του μᾶς πληροφορεί ότι άφορμή γιά νά ταξιδέψει στήν Έλλάδα ο "Έθλιγια, άποτέλεσε μιά έκστρατεια τών Τούρκων μέσα στά πλαίσια τής γενικής τους κινητοποίησης γιά τήν ύποταγή (1669) τής Βενετοκρατούμενης Κρήτης. Φαίνεται πώς τή φορά αύτή δὲν έκτελοῦσε ύπηρεσία, άλλα Εεκίνησε μέ δική του πρωτοβουλία.

Τό ταξίδι του κράτησε περίπου έφτα μήνες, από τίς 28 Φεβρουαρίου τού 1668, πού άναχωρούσε άπό τήν Άνδιανούπολη, μέχρι τίς 10 Οκτωβρίου τού ίδιου χρόνου πού άποβιθάζονταν στά Χανιά. Οι έντυπωσεις του άπό τή Νάουσα— παρατηρεῖ τούς άνθοκηπούς της, μιλάει γιά τά άμπελια της, θυμάται ότι τό κλίμα της ήταν ιδιαίτερα εύχαριστο— δείχνουν πώς ή έποχή πού τήν έπισκεφθήκε πρέπει νά ήταν καλοκαίρι. Γνώρισε όλα τά άστικά κέντρα τής έλληνικής χερσονήσου. Στήν Δυτική Μακεδονία μετά τή Θεσσαλονίκη σταμάτησε στά Γιαννιτσά, έπειτα στήν "Εδεσσα. Στή συνέχεια πέρασε άπό τή Νάουσα γιά νά καταλήξει στή Βέροια.

Ο Έθλιγια στηρίζει τήν πληροφόρησή του στίς συζητήσεις πού είχε μέ τούς όμοδόξους του. Δέν δέχεται όμως άνεξέλεγκτα ό,τι άκούει. Προσπαθεῖ νά είναι άντικειμενικός άφηγητής. Τό έργο του παρά τίς έλλειψεις και κάποιες άνακριβειες, άποτελεί έναν πανοραμικό πίνακα τής έποχής του και θεωρεῖται μιά άστρευτη πηγή πληροφοριών. Γι αύτό και γνώρισε πάμπολλες μεταφράσεις σε ξένες γλώσσες. Στά έλληνικά ή πιό άρτια παρουσίαση, ειδικά τού τρύματος πού άναφέρεται στό χώρο τής Κεντροδυτικής Μακεδονίας είναι ή έργασία τού Β. Δημητριάδη «Η Κεντρική και Δυτική Μακεδονία κατά τόν Έθλιγια Τσελεμπή», Θεσσαλονίκη 1973.

Ο Έθλιγια Τσελεμπή άπευθυνόταν στούς όμοδόξους του άποκλειστικά, πού ηθελε νά τούς μορφώσει και παράλληλα νά τούς ψυχαγωγήσει. Γι αύτό οι περιγραφές του στρέφονται όλο γύρω από τή Ζωή και τή δραστηριότητα τού θώμανι-

κοῦ στοιχείου. Μὲ τούς ἀλόθρησκους ἀσχολεῖται περιστατικά καὶ μᾶς δίνει ἐλλιπεῖς πληροφορίες. Γιὰ τοὺς Ἐλληνες εἰδικά, φανατικὸς ὄπαδὸς αὐτὸς τοῦ Κορανίου, αἰσθάνεται βαθύτατη περιφρόνηση καὶ τούς κατατάσσει ἀξιολογικὰ στὴν τελευταία βαθμίδα τῶν ραγιάδων, πιὸ χαμηλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ τοὺς Ἐβραίους. "Ενα ἀκόμα δείγμα τῆς τραγικῆς μοίρας τῶν προγόνων μας στὰ μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιᾶς.

Ο Ἐβλιγιᾶ εἶναι ὁ πιὸ παλιός, γνωστὸς πριηγητής ποὺ πέρασε ἀπὸ τὴ Νάουσα καὶ κατέγραψε λεπτομέρειες ἀπὸ τὴ Ζωὴ τῆς. Περιορίζεται ὅμως σὲ μιὰ συνοπτικὴ περιγραφὴ τῆς μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ πληροφορήσει τοὺς ἀναγνώστες του καὶ νὰ μὴ διασπάσει τὴ συνέχεια τῶν ταξιδιωτικῶν του ἐντυπώσεων. Κι αὐτὸ γιατὶ στὴν πόλη κατοικοῦσαν μόνο «ἄπιστοι» (!) Ἀντίθετα, ἀναφέρεται πλατιὰ στὶς γειτονικὲς πόλεις Γιαννιτσά, Ἐδεσσα, Βέροια, ποὺ παρουσιάζαν σύνθετο πληθυσμιακὸ χαρακτήρα. Παρὰ τὴ συντομίᾳ του τὸ κείμενο αὐτὸ μᾶς διασώζει τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς Νάουσας καὶ μᾶς ἐνθαρρύνει νὰ ἀποτολμήσουμε μιὰν «ἀναστήλωση» τοῦ σκηνικοῦ τῆς σ' αὐτὴν τὴν παρωχημένη ἐποχὴ βοηθούμενοι καὶ ἀπὸ στοιχεία τῆς παράδοσης.

Η Νάουσα τοῦ 1668 εἶναι μιὰ ἀνθηρὴ κωμόπολη, ποὺ ἀναπαύεται γαλήνεια στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ κατάφυτου Βερμίου. Ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν σπιτιῶν τῆς ὑπολογίζουμε τοὺς κατοίκους τῆς σὲ 4.000 περίπου. Η ειδυλλιακὴ τῆς τοποθεσία, τὰ απίτια, τὰ δημόσια τῆς κτήρια πνιγμένα στὸ πράσινο καὶ τοὺς ἀνθόκηπους, τὸ εὐχάριστο κλίμα τῆς, τὰ σφριγγῆλα τῆς νιάτα ἐντυπωσιάζουν τὸν Ξένο, ἀκόμα κι ἂν εἶναι προκαταλημμένος ἀπέναντί τῆς καθὼς συνέβαινε μὲ τὸν Ἐβλιγιᾶ. Η ἀμπελουργία ἔχει μακριὰ παράδοση στὴν πόλη, ποὺ φαίνεται ὅτι παρουσιάζει καὶ ἀξιόλογη ἐμπορικὴ κίνηση παρὰ τὴ γεωγραφικὴ τῆς ἀπομόνωση.

Ὑπάγεται στὸ σαντζάκι (ἐπαρχία) τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἐπομένως καὶ στὴ δικαιοδοσία τοῦ πασᾶ τῆς. Στὴ διοικητικὴ περιφέρεια τῆς Θεσσαλονίκης ἀνήκουν καὶ τὰ Γιαννιτσά, ἡ Ἐδεσσα καὶ ἡ Βέροια. Η ἴδια ὑπαγωγὴ συναντᾶμε νὰ ισχύει πολλὰ χρόνια ἀργότερα τότε ποὺ ὁ Ἀλῆ ἀπειλοῦσε τὴ Νάουσα καθὼς καὶ στὴν ἐπανάσταση τοῦ 1822.¹

Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, στὰ πλαίσια τῶν προνομίων ποὺ παραχώρησε ὁ Σουλτάνος στὴ νεόχιστη Νάουσα, ἡ τουρκικὴ παρουσία σ' αὐτὴν περιορίζοταν αὐστηρά σὲ ἔναν καδῆ (ιεροεξεταστής) καὶ τὸν βοεβόδα (ύπευθυνος γιὰ τὸ μάζεμα τῶν φόρων καὶ τὴ διαχείριση τῶν σουλτανικῶν κτημάτων).² Τὴν ἐποχὴ τῆς ἐπίσκεψης τοῦ Τούρκου περιηγητῆ, 235 χρόνια μετά τὴν ἰδρυσή της, φαίνεται πώς ἡ πόλη ἔχει παύ-

σει νὰ ἀποτελεῖ ἔδρα αὐτόνομου καδῆ. Στὴ θέση του βρίσκουμε ἔνα ναΐπη, βοηθό τοῦ καδῆ τῆς Βέροιας, ποὺ ἐκπροσωποῦσε τὴ θρησκευτικὴ ἀρχὴ τοῦ τόπου. Αὐτὸ δηλώνει περιορισμὸ τῆς αὐτονομίας τῆς Νάουσας καὶ ἀμεσότερη ἔξαρτησή της ἀπὸ τὴ Βέροια. Δὲ ξέρουμε ὅμως πόσο ὡσιαστικὴ μπορεῖ νὰ ἥταν ἡ ἔξαρτηση αὐτῆς. Ο Ἐβλιγιᾶ δὲν ἀναφέρει τὴν παρουσία τοῦ Βοεβόδα, ἀλλὰ σημειώνει πώς τὸν ἀντικαθιστοῦσε ἔνας ἐπίτροπος μουτεβέλλι (ἐπίτροπος βακουσιοῦ, ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας), γιατὶ ἡ πόλη θεωροῦνταν βακούβι τοῦ ἰδρυτῆ τῆς Γκαζῆ Ἐβρενός. Ἐπομένως ἡ τοπικὴ διοίκηση τῆς Νάουσας στηρίζοταν σὲ ἔνα δισκελές σύστημα διακυβέρνησης μὲ ἔνα θρησκευτικὸ ὑπάλληλο (ναΐπης) καὶ ἔναν πολιτικὸ (μουτεβέλλι). Τὸ ἴδιο ισχυει καὶ στὶς περισσότερες κωμοπόλεις τῆς Κεντροδυτικῆς Μακεδονίας (Στρούγκα, Ρέσανα, Πρέσπα, Βαλάντοβο, Περλεπές). Στὴν πραγματικότητα ἡ παρουσία τῶν δύο αὐτῶν Τούρκων ἀξιωματούχων στὴ Νάουσα ἥταν ἐντελῶς τυπική. "Αν βασιστοῦμε στὰ στοιχεῖα ποὺ δίνει ὁ Στουγιαννάκης ἀντλημένα ἀπὸ τὴν προφορικὴ παράδοση, οὐσιαστικὰ οἱ Ναουσαῖοι ἐμπιστεύταν τὶς τύχες τους στὰ χέρια τοῦ «ἄρχοντα», ποὺ τὸν ἔξελεγαν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς προκρίτους καὶ τοῦ ἀνέθεταν ἀπόλυτες διοικητικές καὶ δικαστικές ἔξουσίες (Χατζηχειμώνας, Μάμαντης, Ζαφειράκης).

Η πληροφορία τῆς ἰδρυσης τῆς Νάουσας ἀπὸ τὸν Γκαζῆ Ἐβρενός μᾶς εἶναι ἡδη γνωστὴ ἀπὸ τὴν προφορικὴ παράδοση³ καὶ ἐπιβεβαιώνεται ἔδω. Μαθαίνουμε ἀκόμα πώς ἡ πόλη τοῦ ἀνήκει ὡς βακούφι. "Αλλη πηγὴ ὅμως μᾶς πληροφορεῖ πώς ἀποτελοῦσε καὶ χάσι, ιδιοκτησία τῆς Βαλιντέ Σουλτάνας (μάνας τοῦ Σουλτάνου).⁴ Πότε ἔγινε αὐτὸ παραμένει ἀνεξακρίβωτο. Οἱ

έλάχιστοι πάντως λόγω προνομιακής μεταχείρισης φόροι πού κατέβαλαν οι κάτοικοι, πρέπει νά μοιράζονταν παράλληλα στὸ βακούφι και στὸ χάσι.

Η άξιολογότερη όμως πληροφορία πού μᾶς διασώζειό Ἐθλιγιά είναι ἡ Εξεκάθαρη και κατηγορηματική του μνεία γιὰ τὸν ἀποκλειστικὰ ἐλληνικὸν πληθυσμὸν τῆς Νάουσας. Είναι ἔνα ἀτράνταχτο στοιχεῖο κατὰ ὅποιασδήποτε ἀντίθετης ἀποψῆς στὰ σκοτεινὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας, γιατὶ τὰ νεώτερα τὰ φωτίζει πλέρια ἡ πολύπλευρη, γνωστὴ πολιτιστικὴ και κυρίως ἐπαναστατικὴ δραστηριότητα τῶν Ναουσαίων. Η ὀλοφάνερη χολὴ στὴν ἔκφραση τοῦ Τούρκου περιηγητῆ γιὰ τὴ φυλετικὴ ταυτότητα τῶν Ναουσαίων ἀποτελεῖ ἔμμεση ἐπιβεβαίωση τῆς Ζωντάνιας τους. Η Νάουσα είναι μιὰ ἀπὸ τὶς λιγοστὲς ἑστίες στὸ νευραλγικὸν χῶρο τῆς Μακεδονίας πού ἀναφέρονται νὰ διατηροῦν πεντακάθαρη τὴ φυλετικὴ τους φυσιογνωμία αἰώνες ὀλόκληρους.

Ο Ἐθλιγιά κάνει λόγο και γιὰ τὰ χωριά τῆς περιοχῆς. Ἐτσι μαθαίνουμε μὲ κατάπληξη ὅτι ὁ Καπανά (Κοπανός), τὸ Χωραπάνι (Χωροπάνι ἢ Στενήμαχος), ἡ Γιογουρνίτσα (Νέα Κούκλαινα), τὸ Τουρκοχώρι (Πατρίδα) και ὁ Κρεβατάς ἔχουν ζωὴν πάνω ἀπὸ τρεῖς αἰώνες. Τὸ Ντελιμάνο είναι χωριό πού μᾶλλον ἔπαιψε νὰ ὑπάρχει ἀπὸ παλιά.

Στὸ τμῆμα τοῦ «Οδοιπορικοῦ» ποὺ ἀναφέρεται στὴ Βέροια ὁ Ἐθλιγιά μὲ τὸν τίτλο: «Ἐγκώμιο τῆς θερινῆς βοσκῆς τῆς Νάουσας» μᾶς δίνει μιὰ ἐλκυστικὴ περιγραφὴ τοῦ Βέρμιου ποὺ νομίζω ὅτι ἔχει θέση στὸ ἄρθρο αὐτό. Παραθέτω τὸ σχετικὸ κείμενο γιὰ τὴ Νάουσα προτάσσοντας τὶς τελευταῖες λεπτομέρειες τῆς ἀναφορᾶς τοῦ Ἐθλιγιά στὴν "Ἐδεσσα". Η μετάφραση είναι ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Β. Δημητριάδη, βλ. ἀν., σ. 245, 248, 249, 257.

«Ἀφοῦ τριγύρισα και παρατήρησα τὴν πόλην αὐτῆς, ἀποχαιρέτησα ὅλους τοὺς φίλους, κατέβηκα δυὸ ώρες πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ KIBLE και προχώρησα ὀκτὼ ώρες. Βαδίζοντας στοὺς πρόποδες τῆς θερινῆς βοσκῆς τῆς Νάουσας (AVUSDOS) περάσαμε ἀπὸ τὸ χωριό Ποκρέβνικ. Είναι χωριό ἀπίστων στὸ καζὰ τῶν Βοδενῶν. Μετὰ ἀπὸ αὐτό (περάσαμε ἀπὸ) τὸ χωριό Κοπανά. Κι αὐτὸς είναι χωριό ἀπίστων στὸν καζὰ τῆς Βέροιας. Μετὰ περάσαμε τὸν ποταμὸ τῆς Νάουσας. Ο μικρὸς αὐτὸς ποταμὸς ἔρχεται ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Νάουσας,⁵ ἐνώνεται μὲ τὶς πηγὲς τῶν Βοδενῶν και χύνεται στὸν ποταμὸ Βαρδάρη. Ἀφοῦ βαδίσαμε μιὰ ὥρα...».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Περιγραφὴ τῆς κωμόπολης τῆς Νάουσας (AVUSDOS).

«Βρίσκεται στὴν περιοχὴ τοῦ σαντζακίου τῆς Θεσσαλονίκης και είναι ἔδρα ναΐη στὸ να-

χιγιὲ τοῦ καζὰ⁶ τῆς Βέροιας. Βρίσκεται στοὺς πρόποδες τῆς θερινῆς βοσκῆς τῆς Νάουσας. Εἶναι μιὰ εὔφορη κωμόπολη μὲ χίλια σπίτια, ἀγορά, παζάρι, ἀνθόκηπους, ἀμπέλια και κήπους, μιὰ κωμόπολη ἀπίστων μὲ πολὺ εὐχάριστο κλίμα, κτήρια, νέους και νέες. Ἐπειδὴ ἀποτελεῖ βακούφι τοῦ Γκαζῆ Ἐθρενός, τὴν κυβερνᾶ ὃ ἐπίτροπος τοῦ βακουφιοῦ (MUTEVELLI). Οι ραγιάδες του είναι μοναδικοί "Ελληνες (RUM) ἀπιστοί.

Απὸ ἑκεὶ πηγαίνοντας ὀκτὼ ώρες πρὸς τὸ KIBLE περάσαμε ἀπὸ τὰ εὑφόρα χωριά Ντελιμάνο, Χωραπάνι, Γιογουρνίτσα, Τουρκοχώρι και Κρεβατάς»

.....

Ἐγκώμιο τῆς θερινῆς βοσκῆς τῆς Νάουσας: «Στὴ δυτικὴ και νότια πλευρὰ τῆς πόλης αὐτῆς (ἐνν. Βέροια) ὑπάρχει ἔνα πανύψηλο βουνό· χιλιάδες ἄνθρωποι μὲ τὰ ζῶα τους ἀνεβαίνουν κάθε χρόνο και περνοῦν εὐχάριστα ἔξι μῆνες. Είναι μιὰ βοσκὴ μὲ γρασίδι και φυτά και χιλιάδες ζωογόνα νερά, τρεῖς ώρες ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν πόλη, ἀνεβαίνοντας ἔνα ψηλὸ βουνό. Ἐπίσης ὅλα τὰ νερὰ τῆς πόλης ἀναβλύζουν ἀπὸ ἔνα βράχο τῆς βοσκῆς αὐτῆς, ὃ ὁ ὄποιος βρίσκεται σ' ἔνα χωριό πού τὸ λένε Ζαχαροχώρι.⁷ Είναι εἴναι ἔξαίρετος ἔξοχικὸς τόπος, ἄξιος ἐπισκέψεως».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Στ. Παπαδόπουλος, Ἐκπαιδευτικὴ και κοινωνικὴ δραστηριότητα, σ. 8-9, ὅπου χάρτης μὲ τὴ διοικητικὴ διαιρεση τῆς Μακεδονίας στὰ τέλη τοῦ 29ου αι.

2. Βλ. Εύ. Στουγιαννάκη, Ἰστορία τῆς πόλεως Ναούσης, σ. 48.

3. Ἐνθ. ἀν. σ. 37.

4. Βλ. Β. Δημητριάδη, Η Κκ. και Δ. Μακεδονία, σ. 246.

5. Κήβλε=κάμπος (,), Ποκρέβνικ: ἀνεξαριθμητό, ποταμὸς τῆς Νάουσας=ἡ Ἀράπιτσα.

6. Νοχιγιές, καζάς: διοικητικὲς ύποδιαιρέσεις ἐπιτουρκοκρατίας.

7. Ζαχαροχώρι=τὸ Σέλι ()

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βακαλόπουλος Ἀπ., Ἰστορία τῆς Μακεδονίας (1354 - 1833), Θεσσαλονίκη 1969.

2. Δημητριάδη Βασ., Η Κεντρικὴ και Δυτικὴ Μακεδονία κατὰ τὸν Ἐθλιγιά Τσελεμῆ, Θεσσαλονίκη 1973.

3. Παπαδόπουλος Στ., Ἐκπαιδευτικὴ και κοινωνικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἐλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας κατὰ τὸν τελευταῖον αἰώνα τῆς τουρκοκρατίας, Θεσσαλονίκη 1970.

4. Σιμόπουλος Κυρ., Ξένοι ταξιδιώτες στὴν Ἑλλάδα, τόμ. 1ος (334 μ.Χ. - 1700) σ. 580-600, Αθῆνα 1970.

5. Στουγιαννάκη Εύστρ., Ἰστορία τῆς πόλεως Ναούσης μέρ. Α', Θεσσαλονίκη 1976 (ἐπανέκδοση).

Πρώτη δημοσίευση τοῦ κειμένου μὲ ἄλλο τίτλο και διαφορετικές φωτογραφίες: περιοδ. «Μακεδονικὴ Ζωὴ», τεῦχ. 144, σ. 17 - 19, Μάιος 1978.

‘Ημερολόγιο τῶν κυριωτέρων γεγονότων τῆς ἐπανάστασης τῶν Ναουσαίων τὸ 1822

B'

Περίληψη προηγουμένων: 1) προετοιμασίες πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς ἐπανάστασης στὴν Νάουσα. 2) Κήρυξη τῆς ἐπαναστάσεως. 3) Ἐπίθεση γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Βέροιας. 4) Συμπλοκὲς στὴν περιοχὴ Ναούσης. 5) Οἱ μάχες τοῦ Δαεβρᾶ. («Νιάουστα» τ. 3ον σελ. 51-53 1978).

6 ὁ πισθοχώρων τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων

Οἱ ἐπαναστάτες, μετὰ τὴν μάχη τοῦ Δαεβρᾶ, ὀχυρώνονται στὶς τοποθεσίες Κωτίχα καὶ Σμῖξη. Ἐπικεφαλῆς τῶν ἐπαναστατῶν εἶναι ὁ Γερό Καρατάσιος.

Ζον δεκαήμερον Μαρτίου 1822 (νέο ἡμερολόγιο). Ὁ Τοῦρκος στρατάρχης Ἐμποῦ Λουμπούτ μὲ 6.000 ἄνδρες, ἵππικὸ καὶ 12 πυροβόλα μικροῦ διαμετρήματος φθάνει στὴ θέση Ροδιὰ ὅπου καὶ στρατοπεδεύει. Πολλοὶ τοιγάνοι καὶ Ἐβραῖοι ἀκολουθοῦν τὴν πορεία τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ, γιὰ πλιάτοικο καὶ λεγλασίες.

Οἱ Τούρκικὲς δυνάμεις ποὺ συμμετέχουν στὶς ἐπηειρήσεις ὑπολογίζονται σὲ 10.000 πεζοὺς (τακτικὸς στρατὸς) καὶ πάνω ἀπὸ 10.000 ἄτακτους Τούρκους χωρικούς.

7 Προτάσεις γιὰ εἰρήνευση

Στὸ στρατόπεδο τῆς Κωτίχας παρουσιάζεται ἔμπιστος τοῦ Ἐμποῦ Λουμπούτ ὀνόματι Ἰσούφ μπέης τὸν ὃποῖο ὑποδέχεται ὁ Γέρος Καρατάσιος. Ὁ Ἰσούφ μπέης μαζὶ μὲ δέκα (10) παληκάρια τοῦ Καρατάσιου φθάνει στὸ διοικητήριο ὅπου τὸν ὑποδέχεται ὁ φρούραχος Γιαννάκης Καρατάσιος. Σὲ λίγο φθάνει στὸ διοικητήριο ὁ Ζαφειράκης μαζὶ μὲ ἐπιτροπὴ ἐμπίστων καὶ εἴκοσι ὄπλιτες.

Ὁ Ἰσούφ μπέης ἀρχίζει διαπραγματεύσεις μὲ τὸν Ζαφειράκη παρουσίᾳ καὶ τῶν ἄλλων με-

λῶν τῆς ἐπιτροπῆς καὶ προτείνει ἐκ μέρους τοῦ Λουμπούτ τοὺς ἔξῆς δρους.

1) Νὰ ἀφοπλισθοῦν ὅλοι οἱ πολίτες καὶ νὰ παραδοθοῦν χωρὶς δρους καὶ νὰ τεθοῦν στὴν διάθεση τοῦ Σουλτάνου. Νὸ δρκισθοῦν ἐπίσης πίστη ὑπακοὴ καὶ ὑποταγὴ στὸν Σουλτάνο.

2) Νὰ παραδοθοῦν στὸν στρατάρχη Λουμπούτ Πασᾶς δσοὶ ὄπλαρχηγοὶ καὶ ὄπλιτες δὲν εἶναι Ναουσαῖοι ἀλλὰ προέρχονται ἀπὸ τὰ γύρω χωριά καὶ ἄλλες περιοχές.

3) Νὰ παραδοθοῦν οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως μαζὶ μὲ τριάντα διακεριμένους Ναουσαῖους.

‘Ο Ἰσούφ διανυκτερεεύι στὸ σπίτι Ζαφειράκη. Ὁ Ἰσούφ πρὶν κοιμηθεῖ λέγει στὸν Ζαφειράκη ὅτι ἡ θύρα τῆς ἀμνηστίας μπορεῖ νὰ κλείσει μὲ 1000 πουνγιὰ ἢ ἀκόρα μὲ 500, καὶ ὅτι ὁ στρατάρχης εἶναι διατιθεμένος, ἐφ' ὃσον πάρει τὰ χρήματα νὰ ἐγκαταλείψει τὰ σχέδια γιὰ τὴν κατάληψη τῆς Νάουσας.

Τὴν ἐπομένη μέρα, ὁ Ζαφειράκης συγκεντρώνει σὲ μὰ αἴθουσα τοῦ διοικητηρίου τὸν πὸ πλούσιους Ναουσαῖους. ‘Ανάμεσα σ' αὐτοὺς συμπεριλαμβάνονται καὶ ἄρκετοι φυλακισμένοι ποὺ εἶναι πολιτικοὶ ἀντίπαλοι τοῦ Ζαφειράκη. Στοὺς προσκαλισμένους ὁ Ζαφειράκης 1) ἐκθέτει ἀναλυτικὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκστρατείας στὴν Βέροια καὶ τῆς διήμερης μάχης τοῦ Δαεβρᾶ. 2) Τοὺς ἐνημερώνει σχετικῶς, τὸ πὼς ἔχει διαμορφωθεῖ ἡ ἐπανάσταση στὸν χῶρο τῆς Μακεδονίας τὴν στιγμὴ ἐκείνη καὶ 3) Τοὺς κατατοπίζει γιὰ τοὺς δρους τῆς ἀμνηστίας καὶ γιὰ τὴν πορεία τῶν διαπραγματεύσεων ποὺ εἶχε μὲ τὸν Ἰσούφ μπέη καὶ 4) Τέλος τοὺς τονίζει ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ βρεθοῦν ἐπειγόντως τὰ χρήματα γιὰ νὰ σωθεῖ ἡ Νάουσα.

Ἡ πρόταση τοῦ Ζαφειράκη γιὰ τὴν συγκέντρωση τῶν χρημάτων

δὲν βρήσκει ἀπήχηση. Οἱ συγκεντρωθέντες πλούσιοι πρόκριτοι Χατζηΐσθος κ.λ.π. δὲν δείχνουν προθυμία νὰ ὑποβληθοῦν σὲ καμιὰ οἰκονομικὴ θυσία. ‘Ο ἀπεσταλμένος τοῦ Λουμπούτ ἐπιστρέφει στὴ βάση του, χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα.

8 Ἡ ἀμυντικὴ γραμμὴ τῶν ἐπαναστατῶν. — “Ἀφιξη τοῦ καπετάν Νιούμπαντη—Συνομωσία κατὰ τοῦ Ζαφειράκη

Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως καταστρώνουν τὸ σχέδιο γιὰ τὴν δργάνωση τῆς ἄμυνας γύρω ἀπὸ τὴν πόλη καὶ κάθε ὄπλαρχηγὸς μὲ τὸπαναστατικὸ τικὸ τμῆμα του καταλαμβάνει τὶς καθορισμένες θέσεις.

α) Ὁ ΓεροΚαρατάσιος μὲ τὸν Φίλιππο Ζαφειράκη καθαλαμβάνουν τὶς ἐπίκαιρες θέσεις στὴν Κωτίχα, Παλαιοκαλιᾶ καὶ Σμῖξη.

β) Ὁ Καραμίτσιος μὲ τὸν ΑργοΚαραμπατάκη καὶ τὸν Τοερνοπέτρη τὴν Γάστρα ἀπὸ τὰ Ειοβόρια ὡς τὴν Καραγίδα.

γ) Ὁ Δημήτριος (Τσάμης) Καρατάσιος μὲ δύο ἀδελφοὺς Σιουγγαράσιους τὴν Πλακένια, Δραγασιά καὶ τὸ κοίλωμα τοῦ Ντότον Λάκκου.

δ) Ὁ Δημ. Σιουγγαράς καὶ ἔνας ἀδελφός του καταλαμβάνουν τὸν χῶρο μεταξὺ Γάστρας καὶ Προδρομηνῆς ράχης.

ε) Ὁ Μιχαὴλ Κούντσης μὲ τὸν Δεληγιάννη Πιπσάθα τὰ ὑψώματα τῆς Ροδίνας καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Γύμνοβου.

σ) Ὁ Ἀγγελῆς Γάτσιος βρίσκεται ὡς ἐφεδρεία στὸ Κουκούλι, Μοναστήρι τοῦ Προδρόμου καὶ λοιπὰ στρατηγικὰ σημεῖα τῆς περιοχῆς, ἔτοιμος νὰ τρέξει σὲ βόηθεια ἄν χρειασθεῖ.

ζ) Ο Λάζος Ραμαντάνης μὲ τὸν ἀδελφό του Θωμᾶ τὶς θέσεις Σπήλιο Βεριώτικη βρύση ὡς τὶς πύλες Γέφυρα Μπατάνια καὶ Γέφυ-

ρα Κιοσκιού.

η) Ό Ζαφειράκης μὲ τὸν Γιαν νάκη Καρατάσιο φρουροῦν τοὺς πύργους.

θ) Ό Κρεμυδούσας τοποθετή θη στὸν "Άγιο Νικόλαο (έξω κλήσι).

ι) Ό Αρμαντάνος ἀναλαμβάνει τὴν φρούρηση τῆς γέφυρας ποὺ βρίσκεται στὴν εἰσόδῳ τῆς πόλης.

ια) Οἱ Σελιώτες καὶ οἱ Σκοτινιώτες φρουροῦν τὶς θέσεις γύρω στὸν "Άγιο Νικόλαο.

Φθάνει στὴ Νάουσα ὁ καπετὰν Διαμαντῆς ἀπὸ τὸν "Ολυμπο μὲ 250 παληκάρια. Τὸν ὀπλαρχηγὸ τοῦ Όλυμπου ὑποδέχεται ἐγκάρδια ὁ Ζαφειράκης συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν Γιάννη Καρατάσιο. Η ἄφιξη τοῦ Διαμαντῆ ἀναπτερώνει τὸ ἥθικὸ τῶν πολεμιστῶν καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ποὺ συγκεντρώθηκε στὴν Νάουσα.

Συνωμοσία κατὰ τοῦ Ζαφειράκη ἀποτυχαίνει. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ζαφειράκη ἔχοντας ὑπόψη τοὺς δρους τῆς ἀμνηστείας καὶ υστερα ἀπὸ συννενοήσεις μὲ ἄλλους Ναουσαίους ποὺ μένουν στὴ Βέροια καὶ μὲ τὸν Μάρμαντη προσπαθοῦν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἔζοντωση τοῦ Ζαφειράκη (δολοφονία ἡ σύλληψη μὲ δόλο καὶ παράδοση στοὺς Τούρκους).

9 Επίθεση τῶν Τουρκικῶν δυνάμεων

27 Μαρτίου 1822 ἔναρξη τῆς πολιορκίας τῆς Ναούσης. Οἱ Τούρκοι προσπαθοῦν νὰ παραβιάσουν μὲ δύο στρατιωτικὲς μονάδες (ἴππικὸ καὶ πεζικὸ) τὴν δίοδο τῆς Κωτίχας. Τὸ Τουρκικὸ ἴππικὸ ἐπιτίθεται καὶ διασπᾶ τὶς γραμμὲς τῶν ἐπαναστατῶν καὶ δὲν ἀναχαιρίζεται. 400 Τούρκοι ἴππεῖς προχωροῦν πρὸς τὴν Βεριώτικη βρύση ὡς τὴν κατεστραμμένη γέφυρα, δὲν μποροῦν νὰ προελάσουν καὶ ἀναγκάζονται νὰ ὑποχωρήσουν στὸ στρατόπεδο. Ἀπὸ τὶς παρακείμενες θέσεις 100 περίπου ἐπαναστατεῖς ὑπὸ τοὺς Ραμανταναίους ἐπιτίθενται καὶ προκαλοῦν σοβαρὲς ζημιές στοὺς

Τούρκους. Ταυτόχρονα τὸ τουρκικὸ πεζικὸ στὸν ἴδιο τορέα (Κωτίχα) ἐπιτίθεται καὶ ἀποκρούεται ἀπὸ τὶς δυνάμεις τοῦ Καρατάσιο.

28 Μαρτίου 1822. Δεύτερη ἐπίθεση τοῦ τουρκικοῦ πεζικοῦ ἔχει τὰ ἴδια ἀποτελέσματα. Τὸ τουρκικὸ ἴππικὸ προελεύνει παράλληλα πρὸς τοὺς λόφους Σμίξη, Κοπανοῦ καὶ Ἀγίου Νικολάου καὶ φθάνει μέχρι τὴ γέφυρα τοῦ Τσιφλικιοῦ τὴν ὁποία βρίσκει καταστραμμένη.

29 Μαρτίου 1822. Ό Κεχαγιὰ μπέης ἀκολουθῶντας τὴν ἴδια πορεία ποὺ πραγματοποίησε τὸ ἴππικὸ τὴν προηγουμένη μέρα, ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν θέσεων τῶν ἐπαναστατῶν. Μάχες φονικές συνάπτονται στὶς γύρω τοποθεσίες Πλακένια, Δραγασιὰ, Γάστρα, Καραγίδα, Εισθόρια καὶ Νιότοη Λάκκου. Οἱ Τούρκοι φθάνουν στὰ Εισθόρια. 80 ἄνδρες ὑπὸ τὸν Καραμῆτρο περικυλλώνονται ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Οἱ ἐπαναστάτες μετὰ τὴν ἔξαντληση τῶν πυρομαχικῶν ἐπιτίθενται μὲ τὰ γιαταγνία καὶ σύζονται 50 ἀπ' αὐτούς.

10 Δολοφονία Τούρκου ἀπεσταλμένου ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη

Στὸ στρατόπεδο τῆς Κωτίχας διαρουσάζονται ἔνας Τούρκος ἐπίσηρος μαζὶ μὲ τὸν δραπέτη Ἀναντάσιο Τζίτζιο. Ό Τούρκος μεταφέρει διαταγὴ χορηγήσεως ἀμνηστείας ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη.

Τὸ περιστατικὸ αὐτὸν γίνεται γρήγορα γνωστὸ στὴ Νάουσα. Φίλοι καὶ συγγενεῖς τοῦ Τζίτζιου καὶ μερικοὶ περίεργοι ποὺ βρίσκονται στὸ Κιόσκι, Παπαράδον κλπ. τρέχουν νὰ τὸν ὑποδεχθοῦν καὶ νὰ πληροφορηθοῦν τοὺς λόγους ἀφίξεως αὐτοῦ καὶ τοῦ Τούρκου ἀξιωματούχου.

Ἐνῶ ἡ ἔφιππη ἀποστολὴ πλησιάζει τὴν πόλη, κάποιος ἀπὸ τὸ πλῆθος ποὺ εἶναι συγκεντρωμένο στὸ Κιόσκι πυροβολεῖ. Ή σφαίρα βρίσκει τὸ μέτωπο τοῦ Τούρκου

ἀπεσταλμένου, ὁ ὁποῖος πέφτει νεκρὸς ἀπὸ τὸ ἄλογο.

Διενεργεῖται ἔρευνα γιὰ τὴν ἀνακάλυψη καὶ σύλληψη τοῦ δράστη. Γιὰ πολλοὺς καὶ διάφορους λόγους ὁ ὑπεύθυνος δὲν ἀποκαλύπτεται καὶ ἔτοι οἱ συνθῆκες τῆς δολοφονίας παραμένουν σκοτεινές.

11 Νέες ἐπιθέσεις Τούρκων

Ἐπαναλαμβάνονται οἱ ἔχθροι πραξίες στὴν Κωτίχα, Πλακέντια, Δραγασιὰ καὶ Καραγίδα. Στὰ δύο μέτωπα οἱ ἐπιθέσεις τῶν Τούρκων ἀποκρούνται καὶ οἱ ἐπαναστάτες παραμένουν ἀκλόνητοι στὶς θέσεις των. Στό τρίτο μέτωπο οἱ Τούρκοι σημειώνουν μερικὲς ἐπιτυχίες καὶ προχωροῦν ἀνάμεσα Γάστρας καὶ Προδρομῆς ράχης καὶ καταλαμβάνουν τὴν Καραγίδα. Μάχες διεξάγονται γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Γύρνουντου. Τὶς θέσεις αὐτὲς ὑπερασπίζονται οἱ Σιουγγαραῖοι μὲ τὰ τιμῆματά τους.

Ο Κεχαγιὰς μπέης παίρνει διαταγὴ καὶ πηγαίνει στὴν Ροδιὰ ὅπου γίνεται ἐπιθεώρηση τοῦ στρατοῦ.

30 Μαρτίου — 1 Απριλίου '22. Τριήμερη ἀνάπαυλα.

Ο Λουμπόντ (στρατάρχης) συγκροτεῖ πολεμικὸ συμβούλιο. Στὴν σύσκεψη ἀποφασίζεται νὰ γίνει ἡ ἐπίθεση σὲ τέσσαρες τομεῖς.

α) Ό Μουσταφά μπέης δρίζεται ὑπεύθυνος νὰ καταλάβει τὶς θέσεις Κουκούλι καὶ ἀχυρώνες.

β) Ό Κεχαγιὰς μπέης μὲ τὶς δυνάμεις του ποὺ διοκοῦσε καὶ πρίν, μαζὶ καὶ τὰ τηλεβόλα, θὰ ἐπιδιώξει νὰ καταλάβει τὴν Γάστρα καὶ νὰ διώξει τοὺς ἐπαναστάτες ποὺ φρουροῦν τὶς θέσεις Γύμνοβο καὶ Πλακένια - Δραγασιά.

γ) Ό Ταήρ μπέης μὲ ισχυρὲς δυνάμεις θὰ κινηθεῖ στὸν ἄξονα Κάτω Σμίξη, Ράχη Τασιώνα, Γαλατοιάνος καὶ νὰ καταλάβει προσνέξεια στὴ σελ. 27

"Ένα γράμμα γιά τόν Αριστοτέλη

Από τὸ περιοδικό «Νιάουστα» (τεύχος 4, 1978) ἔμαθα πώς «κάπου 3 χιλιόμετρα ἀνατολικά ἀπὸ τὴ σημερινὴ Νάουσα, βρίσκεται τὸ Νυμφαῖο, ὅπου λειτουργοῦσε ἡ σχολὴ τοῦ Ἀριστοτέλη... Σ' αὐτὴ ὁ μεγάλος δάσκαλος δίδαξε τὸ γυιό τοῦ Φιλίππου Β' Ἀλέξανδρο. Στὸ ἴδιο τεύχος ὑπάρχουν δύο ἄρθρα σχετικά μὲ τὴ Ζωὴ καὶ τὴ φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλη. Θέλω νὰ προσθέσω λίγα λόγια σχετικά μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀριστοτέλη σὲ βιολογικά θέματα.

Απὸ τὸ τεράστιο ἔργο τοῦ Ἀριστοτέλη ἔχουν περισσωτεῖ 47 βιβλία. «Ολα σχεδόν τὰ ἔργα ποὺ περισσώθηκαν ἀνήκουν στὰ λεγόμενα «έσωτερικά» δῆλο. βιβλία ποὺ εἶχαν οἱ κάπως προχωρημένοι ἢ μυημένοι (στὴ διδασκαλία) μαθητὲς καὶ ἀντιστοιχοῦν μὲ σημειώσεις μαθημάτων. Τὰ ἔργα αὐτὰ εἶναι γραμμένα σὲ συνεχὲς κείμενο καὶ περιλαμβάνουν μερικοὺς δυσονόητους ὄρους. Υπάρχουν καὶ τὰ «έξωτερικά» ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη ποὺ ἀπευθύνονται σὲ εὐρύτερο κοινό καὶ εἶναι γραμμένα μὲ τὴ μορφὴ διαλόγου.

Απὸ τὰ έσωτερικά ἔργα δέκα μποροῦν νὰ χαρακτηριστοῦν ως βιολογικὰ καὶ ἀναφέρονται ως «Ιστορίαι Ζώων», «Περὶ Ζώων Γενέσεως», «Περὶ Ζώων Μορίων» κ.λ.π. Απὸ τὰ «Ζωικά» αὐτὰ ἔργα μπορεῖ νὰ σχηματίσῃ κανεὶς μιὰ ἀντίληψη γιὰ τὶς βιολογικὲς γνώσεις καὶ βιοθεωρίες τοῦ Ἀριστοτέλη. «Οταν ὅμως ἔνας βιολόγος προσπαθήσει νὰ μελετήσει τὸ ἔργο τοῦ Ἀριστοτέλη, καταλαβαίνι πώς πρέπει νὰ «μυηθεῖ» κάπως στὴν ὄρολογία του.

Υπάρχουν λέξεις ποὺ χρησιμοποιοῦνται μὲ τελείως διαφορετική ἔννοια ἀπὸ ὅτι σήμερα, ὅπως καὶ ἄλλες λέξεις ποὺ ἔχουν ἀποκλεσιτικά δικό τους νόημα.

Ἡ λέξη ψυχὴ π.χ. χρησιμοποιεῖται ως πνευματικὴ ψυχὴ, ἀλλὰ καὶ ως ύλικὴ ψυχὴ. Ἡ ύλη πάλι διακρίνεται σὲ αἰσθητὴ (ἀντικείμενα) καὶ νοητὴ (μαθηματικά). Ἡ λέξη ἐντελέχεια ἔχει μιὰ δικὴ τῆς ἔννοια ἀρκετά βαθειά, ποὺ σημαίνει (περίπου) τὴν ὑπαρξὴ σὲ κάθε ὄργανισμὸ μιᾶς ἐνδογενοῦς τάσεως πρὸς δημιουργία τελειότητας. Ἐδῶ μπορεῖ νὰ σκεφθεῖ ἔνας βιολόγος, ὅτι εἶναι δυνατὸν ἡ λέξη ἐντελέχεια νὰ σημαίνει μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τὸ «γενετικὸ πρόγραμμα ἀναπτύξεως» τοῦ ὄργανισμοῦ. Μιὰ ἀπὸ τὶς βασικότερες βιοθεωρίες τοῦ Ἀριστοτέλη ἦταν ὅτι οἱ ὄργανισμοὶ ἔχουν δύο τύπους γενέσεως, ὡς ἔνας τύπος εἶναι ἡ αὐτόματη γένεση ἀπὸ «σημειώνη ύλη» καὶ ὡς ἄλλος ἀπὸ συνδυασμὸ συγγενῶν ζώων. Ἡ δεύτερη αὐτὴ ἀποψη διατυπώθηκε μὲ τὸ «ἄνθρωπος γάρ ἄνθρωπον καὶ φυτὸν

γεννᾶ φυτόν». Κατὰ τὸν Μεσαίωνα ὑπῆρχε μεγαλύτερη σύγχυση γύρω ἀπὸ τὴ γένεση τῆς Ζωῆς, παρὰ στὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη, ποὺ ὑποστηρίχτηκε ὅτι ἡ αὐτόματη γένεση εἶναι γιὰ σκουλίκια καὶ ἐντομα, ἐνῶ οἱ ἀνώτεροι ὄργανισμοὶ προέρχονται ἀπὸ ἄλλους ὄργανισμούς. Οἱ θεωρίες πάλι τοῦ Ἀριστοτέλη γιὰ τὴν ἀναπαραγωγὴ τῶν ζώων εἶναι ἀτελεῖς, ἀλλὰ ὑπάρχουν ἐκτεταμένες καὶ πολὺ ἀκριβεῖς παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἐμφάνιση τῆς ηβῆς στὸν ἄνθρωπο καὶ στὰ ζῶα, γιὰ τὰ συμπτώματα τοῦ εύνουχισμοῦ καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐμβρύων.

Στὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλη ἀναφέρονται 500 περίπου ὄνόματα ζώων. Δὲν ἀναφέρονται ὅμως ἀπλῶς τὰ ὄνόματα, ἀλλὰ καὶ ἡ ἔξωτερικὴ τους

**Τοῦ Α. Ν. Γρανίτσα
Καθηγητοῦ Πανεπιστ. Θεσ) νίκης**

μορφολογία, ἡ ἀνατομία τῶν έσωτερικῶν ὄργάνων, οἱ παθήσεις τῶν ζώων, ὁ τρόπος ἀναπαραγωγῆς, ἀκόμη δὲ καὶ οἱ συνήθειες συμπεριφορᾶς τους. Μερικά ἀπὸ τὰ ζῶα ποὺ περιέχονται στὰ ἔργα του ζοῦν σὲ θάλασσες (ἀναφέρονται 112 εἰδῆ ἀπὸ ψάρια, 5 εἰδῆ κεφαλοπόδων, 13 μαλακοστράκων καὶ 32 ἀστρακοδέρμων) ἡ εἶναι «πεζὰ» δῆλο. χερσαίᾳ (ἀναφέρονται 64 εἰδῆ θηλαστικῶν, 18 ἔρπετῶν) ἡ ἐπαμφοτερίζοντα (άμφιβια). Υπάρχουν ἐπίσης περιγραφές γιὰ 183 εἰδῆ πτηνῶν καὶ 63 ἐντόμων.

Τὸ τεράστιο αὐτὸ ὑλικό μαζεύτηκε μὲ τὴ βοήθεια συνεργατῶν καὶ μαθητῶν.

Μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι σχηματίστηκαν ἐρευνητικὲς ὄμάδες ποὺ καταχωρήσανε ὅτι μποροῦσαν νὰ μάθουν μὲ τὴ συστηματικὴ παρατήρηση, μὲ τὴ διενέργεια νεκροτομῶν καὶ τὴν παρακολούθηση τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ζώων.

Σὲ πολλὲς περιπτώσεις οἱ παρατηρήσεις ἔχουν καὶ κάποια πειραματικὴ ἐπαλήθευση, ὁ δὲ Ἀριστοτέλης διατυπώνει τὴν ἀποψη ὅτι ἀφοῦ μαζευτοῦν τὰ στοιχεῖα γιὰ κάθε θέμα, πρέπει νὰ ζητηθεῖ ἡ ἀπόδειξη καὶ τὰς «αἵτιας τούτων πειρατέον εὔρειν». Απὸ τὴ μελέτη τόσο τῆς σκέψεως τοῦ Ἀριστοτέλη, δοσ καὶ τῆς μεθοδολογίας ποὺ ἀκολούθησε γιὰ τὴ συλλογὴ τῶν στοιχείων, βγαίνει ἀνετα τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης εἶναι πραγματικὰ ὁ πατέρας τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς σκέψεως.

Διαβάζοντας τὸ ἔργο του, δὲν θὰ ζητήσουμε νὰ βροῦμε καινούργιες βιολογικές πληροφορίες, ἀλλὰ θὰ ζητήσουμε νὰ βροῦμε τὶς ρίζες τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς σκέψεως.

Οι Μπούλες πρίν έξηντα χρόνια

Άπο μικρά παιδιά μαθαίναμε τούς χορούς για νά νιυθούμε σάν μεγαλώσουμε μπούλες.

Και όταν έφτανε ή ώρα νά γίνει το δινειρό μάς πραγματικότητα, άρχιζαμε τρεις μήνες νωρίτερα νά μαζεύουμε τά άσήμια και τά ρούχα.

Τά άσήμια τά παίρναμε άπο τούς Ναουσαίους πρώτα και τά υπόλοιπα άπο τά χωριά τοῦ Ρουμλουκιού. Άσήμια μᾶς νοίκιαζε και ο 'Αγιαντώνης.

'Από τά χωριά παίρναμε τά ψηλά άσημικά που βάζαμε πάνω άπο τή μέση και σήμερα. Γιά κάτω άπο τή μέση άλλοισιδες και τοκάδες τά μαζεύαμε συνήθως άπο τή Νουσα.

Τούς τοκάδες τούς βάζαμε περασμένους άπο λουριά κάτω άπο τή μέση στή φουστανέλα άπο τίς δυδι μεριές. Έπισης κοντά στούς τοκάδες βάζαμε άλλοισιδες μὲ ρούπια, (νομίσματα σάν μιοή δραχμή) που τά παίρναμε άπο τὸ Ρουμλούκι ή άπο τὸν "Άγιο Αντώνη".

'Εκτός άπο τά άσημικά έπρεπε νά βροῦμε και ρούχα. Τά ρούχα τῆς Μπούλας ήταν πανάκριβα. Μόνο νά ράψης και νά κεντήσης ένα πολὶ στοίχιε τότε τρεις χιλιάδες, και γι' αὐτὸ διαν μπορούσαμε ράβαμε ένα δυό κομμάτια και τάλλα τά παίρναμε άπο παλαιές Μπούλες που δὲν ντύνονταν.

Τά ρούχα που θέλαμε ήταν:

Οι μπέτσφις, ή φουστανέλα, ή κοντέλα, (πουκάμισο μὲ πολὺ φαρδιά μανίκια), τὸ πολὶ (που φοριέται πάνω άπο τὸ πουκάμισο και ράβονται σ' αὐτὸ τ' άσήμια). Έπισης τὸ ζωνάρι γιά τή μέση, στενὸ άπο αὐτὸ που φορούσαν μὲ τά σαλβάρια τους οι Ναουσαίοι γαμπροί στὸ γάμο. "Ένα σελιάχι γιά νά ζωστή στή μέση πάνω άπο τὸ πολὶ, μὰ πάλλα (τὸ μαχαίρι γιά τὸ χορό) ένα ζωνάρι γιά νά δεθῆ ή προσωπίδα, έναν πρόσωπο (ή προσωπίδα) ένα μεγάλο μεταξιό μαντήλι γιά πάνω άπο τὸ σελιάχι ριγωτό και ένα μαντήλι γιά νά ραφτή στὸν καρπὸ τοῦ χεριοῦ γιά τὸ χορό.

"Επίσης έπρεπε νά βροῦμε

τά τοσαρούχια, κόκκινα μὲ μαύρη φούντα και ένα ζευγάρι μαῦρες βουδέτες μὲ χοντρή μεταξιωτή φούντα γιά νά δεθῆ κάτω άπο τὸ γόνατο στὶς μπέτσφις.

Μετά έπρεπε νά νοιαστοῦμε και γιά τά νταστούλια.

Στὴ Νάουσα είχαμε μόνο τὸ Μήτρο τὸ Μποϊατζῆ, τ' ἄλλα τὰ φέρναμε άπο τὴ Βέροια πληρώνοντας δικαίως δικαίως τὸν πρόσωπο μὲ τὸ ζωνάρι. Αύτὸς ο πρόσωπος (προσωπίδα) ήταν μιὰ μάσκα άπο πανὶ κερωμένη άπο μέσα και στοκαρισμένη άπο ζωνάρια είδικός τεχνίτης.

Έμενα μ' έντυνε δημιητρός ο Μάραντης παλαιὰ μπούλα και

βάζαμε τὸ σελιάχι, που είχε λουρί και τὸ ζώναμε γερά και άρχιζαμε νά άραδιάζουμε τὶς άλυσιδες τοὺς τοκάδες και τὶς ζῶνες μὲ τὰ ψιλὰ τ' άσήμια άπ' τὸ Ρουμλούκι ήταν κάτω άπο τὴ μέση.

"Ολη αύτὴ ή δουλειὰ ποὺ άρχιζε τὸ βράδυ τελείωνε κατὰ τὶς έννιάμιση τὸ πρωὶ και τότε έρχονταν ἄλλος τεχνίτης νά μᾶς δέση τὸν πρόσωπο μὲ τὸ ζωνάρι. Αύτὸς ο πρόσωπος (προσωπίδα) ήταν μιὰ μάσκα άπο πανὶ κερωμένη άπο μέσα και στοκαρισμένη άπο ζωνάρια είδικός τεχνίτης.

Τὸ δέσμο τῆς προσωπίδας μὲ τὸ μαντήλι ήταν ή δυσκολότερη δουλειὰ γιατὶ άπαιτούσε μεγάλη τέχνη και ύπομονή, ώστε τὸ κεφάλι νά είναι δημοφα δεμένο.

Κατὰ τὶς έντεκα ή μπούλα ποὺ είχε τὰ νταστούλια κινοῦσαν ράβοντας τ' άσήμια. Πρώτα φορούσαμε άστρες κάλτοες και άπο πάνω άπο τὶς κάλτοες τὸ μπινιβρέκι.

Πνω άπο τὸ μπινιβρέκι φορούσαμε τὶς μπέτσφις και κάτω άπο αύτὲς τὶς βουδέτες. Γιά νά στερεωθοῦν οἱ μπέτσφις βάζαμε ένα λουρὶ στή μέση. Οἱ μπέτσφις είχαν δυδι κορδόνια που δένονταν σ' αὐτὸ τὸ λουρὶ τῆς μέσης γιά νά μη μᾶς πέφτουν.

Μετά φορούσαμε τὴν κοντέλα και άπο πάνω βάζαμε τὴ φουστανέλα. Τὴ φουστανέλα μᾶς τὴν έζωναν γερά πατώντας μας μὲ τὸ πόδι μ' ένα λουρὶ γιά νά μήν πέφτη άπο τὸ πολὺ βάρος. Υστερα άπο τὴ φουστανέλα φορούσαμε τὸ πολὶ. Τὸ πολὶ τὸ δέναμε σφιχτά στὸ στήθος πάνω και κάτω και άπο πάνω ράβαμε ένα άσπρο πανί. Πνω σ' αὐτὸ τὸ πανὶ θὰ ράβονταν τ' άσήμια.

Ο μάστορας άραδιάζε τ' άσήμια και δσοι βοηθοῦσαν έραβαν τὸ καθένα σὲ δυδι τρεις μεριές γιά νά σκαλώσουν καλά και νά μήν ξηλωθοῦν άπ' τὸν πολὺ χορό. Αύτὸ γίνονταν μέχρι τὴ μέση μπροστά. Στὸ πίσω μέρος βάζαμε ποὺ ψιλὰ άσημικά τὰ λεγόμενα λιανά.

Στὴ μέση πάνω άπο τὸ ζωνάρι

Άφοῦ συγκεντρώνονταν δλο τὸ μπουλούκι (και μπουλούκια γίνονταν περισσότερα άπο τρία) πηγαίναμε νά χορέψουμε πρώτα στὴ Δημαρχία. Άπο έκει φεύγοντας πηγαίναμε νά χορέψουμε στὸ τριάδι (κοντὰ στοῦ Λόγγου τὸ παλαιὸ σπίτι). Μετά τὸ τριάδι άπο τὸ στενὸ τοῦ Χριστιδή, άπο τοὺς Κύρκαδες (σημερινὴ λαϊκὴ άγορά βγαίναμε στὰ Καμμένα (τώρα πλατεία Τρόμπακα)). Ο πρώτος χορὸς στὰ Καμμένα ήταν τὸ «Ρογκατσιάρικο» που τὸ χόρευαν οι μπούλες παζύ. Πίσω μᾶς άκολουθούσε πλήθος άπο κόσμο όπου πηγαίναμε.

Άπο τὰ Καμμένα πηγαίναμε στὴν Πουλιάνα και άφοῦ χορέυαμε και έκει φεύγαμε νά πάμε στὰ Μπατάνια στοῦ Πλατίσα τὸ σπίτι μπροστά γιά τὸν έπόμενο χορό. Κατόπιν περνούσαμε πάλι άπο τὰ Καμμένα άπ' τὸ στενὸ τοῦ Κανταρτζῆ τοῦ Τσιάρα και βγαίναμε στὰ Κιόσκι όπου χορέυαμε και βάζαμε και τὸν κόσμο νά χορέψεια στὴν σελίδα 25

Οι Γιανίτσαροι καί οι Μπούλες

Η Αποκριά στήν παλαιά Νιάουστα γιορτάζονταν ἀπό τη μέρα που χτίστηκε ή πόλη. "Ισως νά είχε μείνη ἀπ' την ἀρχαιότητα. Τρία εἶναι τά στοιχεῖα ποὺ χαρακτήριζαν τή Νιάουστανή Αποκριά. Ο αὐθοριμισμός τῶν κατοίκων της, τὰ σατυρικά καρναβάλια καὶ τὸ σπουδαιότερο ἀπ' όλα οἱ Γιανίτσαροι καὶ οἱ Μπούλες.

Θὰ ἀναφερθοῦμε ἐδῶ στὸ σπουδαιότερο στοιχεῖο καὶ θὰ δώσουμε σέ λίγες σειρές δὲ πιό πιστά μποροῦμε ὅλη τὴν ιστορία τοῦ ἔθνους.

Οἱ Γιανίτσαροι καὶ οἱ Μπούλες δέν είναι ὅπως πολλοὶ νομίζουμε ἔνα καρναβάλι. Βασίζεται: καὶ ἔχει τίς φίλες του στούς ἀγάνες γιὰ τὴν Ἐλευθερία καὶ τὴν Ἀνεξαρτησία τοῦ τόπου μας.

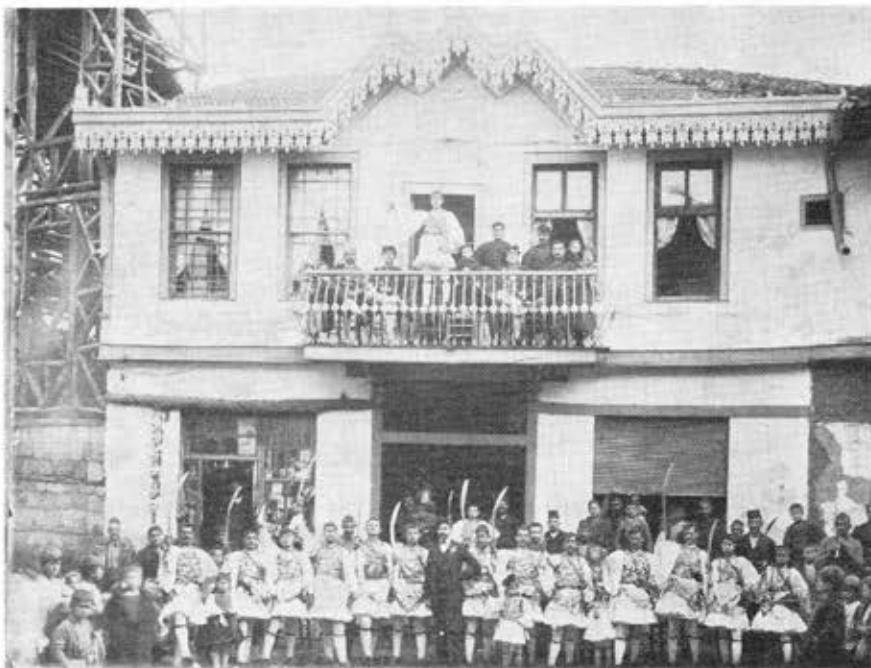
Στὸ 1705 ὁ Σουλτάνος, στέλνει στὴν προνομούχο τόπο Νιάουστα τὸν Σελιγτάρη τῶν Ἀνακτόρων. Ταξιδιπῆ γιὰ νὰ κάνῃ παιδομάζωμα. Οἱ Νιάουστανοί δέχονται μόνο δέ δινοῦν παιδιά ἀλλά σκοτώνουν καὶ τὸν ἀπεσταλμένο.

Στὴ συνέχεια ὁ Σουλτάνος στέλνει ἔνα τμῆμα Γενιττάρων γιὰ νὰ κάριουν τὸ παιδομάζωμα. Γεγονός περίσσοι καὶ ἄξιο τῆς Ιστορίας, οἱ Νιάουστανοί πεθίουν τοὺς Γενιττάρους πόλεις καὶ αὐτοὶ είναι παιδιά κριστιανῶν καὶ ἔτοι δηγαίνουν δέλοι μαζὶ στὸ Βέρμιο κλέψτες ὅπλα τὴν ἀρχηγία τοῦ φριμωμένου κλέφτη καπετάν Καραδήμου.

Τάχιματα Γκέγκηδων θὰ ἔρθουν ἀργότερα καὶ θὰ χαλάσουν τὸ σῶμα τοῦ Καραδήμου σκοτώνοντας ἀκόμα καὶ τὸν ἀρχηγό του. Λιτὸ γνέτωται τὴν Κυριακή τῆς Ἀποκριᾶς.

"Αυτὲς μνημοσύνου τρίπον χρόνων, οἱ Νιάουστανοί γεύνονται μέ τὴν ἀστικοτοική τους στολὴ καὶ ἀφοῦ φεροῦν τὸν πρόσωπο γιὰ νὰ μήν τοὺς ἀναγνωρίσουν οἱ Τσέρκοις σὰν ἐπαναστάτες καὶ τὸν θύρωσκα τὸν δρόσο συγριατίζουν στὸ σθόια τους ἀπὸ κέοματα καὶ ἀλλὰ ἀστυκά, γά νά μήν τοὺς γυναῖκες τοῦ Τσέρκοι, θ' ἀνγίζουν τὸ θύμιο μὲ συναδό τους, τὸν λυπητερὸ θῆρα τοῦ ζουργᾶ.

"Αλλὰ ἂς δοῦμε τὸ θύμιο τῶρα ἡ-

Τοῦ ΔΗΜ. ΜΠΑΪΤΣΗ

Στέργιος Νικούσης.

"Ετοι ὁ Γιανίτσαρος είναι ἔτοιμος. Ἀπὸ μακριά ἀκούγεται ὁ χαρκηγραστικὸς λυπητερὸς θῆρας τοῦ ζουργᾶ καὶ τὸ γρήγορο βάρεμα τοῦ νταυλιοῦ ποὺ παίζει τὸ μάστιφο. Μόλις φτάσῃ ὁ ζουργᾶς στὸ σπίτι ὁ Γιανίτσαρος θὰ τυναχτῇ στὸ παράθυρο δυσὶ τρεῖς φορές καὶ ἀφοῦ πάρη γέρη δέλους τούς σπιτικούς καὶ αὐτούς ποὺ τὸν ἔντυσαν θὰ πηδήξῃ τρεῖς φορές ψηλά καὶ στὰ δυό του πόδια. "Ολοὶ κλατοῦν ἀπὸ συγκίνηση. Είναι ἡ ὥρα τοῦ χωρισμοῦ ποὺ τὸ παλληγράμμι φεύγει γιὰ τὸ δουνό γά γύρη κλέφτης. Μόλις κατεβῇ στὴν πόρτα θὰ κάνῃ τρεῖς φορές τὸ σταυρό του καὶ στὴ συνέχεια θὰ πάρῃ γέρη δέλους δέσιο θῆρων νὰ τὸν πάρουν. Πικρωμένοι δυσ — δυσ θὰ κνήσουν νὰ πάρουν τὸν ἀλλο γενίτσαρο η Μπούλα.

Μόλις φτάσουν στὸ σπίτι τῆς Μπούλας θὰ είναι ἔτοιμη. Μπούλα είναι ἔνας ἄνδρας ντυμένος μὲ φαρδεῖς φουστάνια καὶ δρυψιμένα ρούχα ἀπ' τὴν γυναικεία τοπική φορεσιά. Τὸ κεφάλι είναι στολισμένο μὲ λουλούδια καὶ φοράει ποδοσαπο κωρίς μουστάκι καὶ μέ δυό μάγουλα κόκ-

κινά δημι; τοις Γιανίτσαρους άλλα στρόγγυλα.

Η Μπούλα θὰ φιλήσῃ τὰ χέρια δλων τῶν σπιτικῶν καὶ στὴ συνέχεια καὶ δλου τοῦ μπουλουκιοῦ. "Ολοι τὴ δίγουν χρήματα. Αὐτὰ ἀφοῦ συγκεντρώθησαν θὰ φύγουν γιὰ τὸ δουνό καὶ θὰ γένουν πολεμισθόδια γιὰ τοὺς κλέφτες καὶ ἀργότερα γιὰ τοὺς Μακεδονομάχους. Ο ἔρανος αὐτός, γίνεται μυστικά ἀπ' τὴ Μπούλα δλη μέρα. Ἀργότερα δώριζαν καὶ οἱ Τούρκοι: χωρίς νὰ ξέρουν τὸ σκοπό γιὰ τὸν ὅποιο δώριζαν.

Οι Μπούλες ήταν λίγες μιὰ η δυό. Μόλις τὸ παιλιόνι: θὰ πάη γὰ πάρη τὴ δεύτερη, ἀφοῦ αὐτή τούς φιλήσῃ τὰ χέρια θὰ φιληθῆ σταυρωτὰ μὲ τὴν ἄλλη Μπούλα δυό φρέσ.

"Ετοι ἀφοῦ δάλουν δύο γιανίτσαροι τὴ Μπούλα στὴ μέση θὰ ξεκινήσουν νὰ πάρουν καὶ λίλογιανίτσαρο. Μαζεύονται πρώτα οἱ νέοι καὶ τελευταῖς θὰ πάρουν τοὺς παλαιούς: καὶ τελευταῖς δλων τὸν ἀρχηγό.

"Ολοι μικρὶ τώρα καὶ μπροστά τὰ μικρά ποὺ ἀντὶ γιὰ πρόσωπο ξέχουν ἔνα σκουφάκι στὸ κεφάλι: θὰ κινήσουν γιὰ τὸ κονάκι τοῦ Μουντίρη δηλαδή τὸ Δημαρχεῖο. Στὸ δρόμο καθὼς προχωροῦν τινάζονται καὶ κουνῦνται τὰ μαντίλια τους. Στὶς δύ δεκα περίπου θὰ φτάσουν στὸ κονάκι. Εδῶ είναι μαζεύμενη δλη ἡ Νιάουστα. Ο ζουρνᾶς τώρα θὰ παίξῃ τὸ προσκύνημα. Οι γιανίτσαροι δύπως είναι ζευγάρια ἀντὶ νὰ προσκυνήσουν θὰ γείρουν τὸ σῶμα τους πίσω καὶ θὰ τινάζονται, ἐνῷ οἱ Μπούλες θὰ κάνουν τεμενά. Τὰ μικρά προσπαθοῦν νὰ μαρτυρήσουν τοὺς μεγάλους.

Τὴν ἵδιαν δια τὸ ἀγεβοῦν στὸ κονάκι ἔνας δύο φιλήσυχοι Νιάουστανοί γιανίτσαροι καὶ θὰ δράλουν τὸ πρόσωπο στὸ Μουντίρη γιὰ νὰ είναι θησυγος. Μερικοὶ πασάγονταις τοῦ τόπου δύπως δικατρό: δι Περδικάσης κ.α. Θὰ δεδικάσουνται δὲν Τούρκοι δισγονοτα δὲ: δλοι είναι: θησυγοι καὶ ἔτσι δὲ θὰ δράλουν δλοι τοὺς προσωπάδες κάτω ἀπὸ τοὺς ὅποιους κρίσονται καὶ οἱ ἀντάρτες.

Μόλις ἀκουντῇ ἡ δικριά φωνή

τοῦ Μουντίρη δίδεια τότε θ' ἀλλάξῃ ὁ σκοπὸς τοῦ ζουρνᾶ καὶ θὰ παίξῃ τὴ Ρόιδο. Είναι πατινάδα ἡ δποία χορεύεται μὲ μαντηλάκια καὶ θὰ δώσῃ τὴ σειρὰ τῆς στὸ Θούριο τοῦ Ρύγκα. Εδῶ θὰ δροῦν οἱ μακριές πάλες καὶ θὰ ἀνεμίσουν στὸν άέρα. Τὰ μάτια δλων είναι υγρά. Μερικοὶ κλαίνε δισταύλατητα. Θυμούνται τοὺς δικούς τους ποὺ ἔχασαν καὶ τὰ διάφορα ιστορικά γεγονότα.

Ἐδῶ φαίνονται δλοι οἱ κόποι τοῦ χορευτῆ καὶ δλων αὐτῶν ποὺ τὸν δούριθησαν. Εδῶ θὰ φαντάξῃ ἡ πεντακάθαρη φουστανέλα, τὰ κεντητιένα πιστιά τὰ περίφημα σελάχια καὶ τὰ τσαρούχια. Τώρα ἀπτανακλοῦνται θήλια ἡ στὸ κεφάλι τὸ ἀσημένια ρούπια, οἱ σταυροὶ τὰ γχιλαλιά. Τώρα θαυμάνουν τὰ μάτια τοῦ θεατῆ τὰ περίφημα κωστένια, οἱ κοιφάδες, τὰ τοκάδια, οἱ ἀλυσίδες, τὰ μιχγλιοκουτάρια καὶ τὰ γκιοργτάνια. Τώρα λάμπουν τὰ ταράφιπουλα καὶ οἱ φρεσκογιαλισμένοι προσωπάδες.

Τὸ θημιό ἔφτασε σὲ μεγάλη ἀκτῆ στὴ τέλη τοῦ 19ου αἰώνα καὶ ἀρχές τοῦ 20ου. Τώρα ἐμφανίζονται οἱ καλλίτεροι δραγανοπαίκτες δύπως ὁ Τιμβλές Μητώσης, ὁ Ισίνκας, ὁ Ντουρμάκας καὶ ὁ γενάτερος Ειακού στὸ Μήτρος Χαϊδάνιος.

Μετά τὸ «ώς πότε παλληγράχια» σχηματίζεται ὁ κύκλος τοῦ χοροῦ. Πρώτος χορὸς ἡ Παπαδιὰ χορεύει ὁ καπετάνιος. Ακολουθεῖ ἡ Μακρυνίτσα, ὁ Νταβέλης, ὁ Νοιζάμυκος, ὁ Τσιάρμικος, τὸ Σπρανταπέντε, τὸ γαϊτανάκη, ὁ Μουσταμπέΐκος, ἡ Σούδα καὶ τόσα ἄλλα. "Ολοι οἱ χοροί συρροίζουν τὸ χαλακιδι τῆς Νιάουστας καὶ τὴ λεβεντιὰ τῆς κλεφτουργιάς. "Ολοι οἱ συγχανεῖς τῶν χορευτῶν δωρίζουν καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Αμέσως μετά ἀπὸ τοὺς χορούς, στὸ κονάκι, οἱ Γιανίτσαροι καὶ οἱ Μπούλες θὰ πάρουν μὲ τὴ σειρὰ τοὺς μαχαλάδες κάνονταις τὸ γύριο τῆς πόλης.

Πρώτη στάση στὸ τοιώδη τοῦ Λάζινια. Χορεύουν δέσι: κάθονται σ' αὐτὴ τὴ γειτονιά ἡ ξέχουν κάποιο λόγο. Μέ μιὰ κολακευτική γιὰ τοὺς Τούρκους πατινάδα θὰ δροῦν στὰ Καμένα. Εδῶ ἄλλη στάση γιὰ χο-

ρό. Εδῶ είναι δλα τὰ πλουσιόσπιτα τῆς Νιάουστας. Στὴ συνέχεια μὲ τὴν πατινάδα τῆς Πουλιάκας θὰ δροῦν στὴν ἀριατολική αὐτὴ γειτονιά. Μετὰ τὴν Πουλιάκα μὲ τὴν Πατινάδα τοῦ Γύψηλαντη θὰ δροῦν στὰ Μπατάνια. Εδῶ θὰ παίξουν τὴν πατινάδα τοῦ Γύπατρου τοῦ μεγάλου Φιλικοῦ. Μετὰ τὸ Τριώδη τῶν Μπατανίων θὰ γυρίσουν πίσω. Η Νάουσα σταματοῦσε ἐδῶ. Ξανά καμένα καὶ στὴ συνέχεια ἀπὸ τὴ Βασιλέως Κωνσταντίνου στὸ Κέσκι. Εδῶ κάθονται δλοι οἱ προύχονται. Στὴ συνέχεια στὸν Αγιώργη καὶ ἀπ' ἐκεῖ στ' Αλώνια. Εδῶ δυοι: είναι ἀπ' αὐτὸν τὸ μιχαλάδι θὰ δράζουν τοὺς προσωπάδες τοὺς καὶ θὰ τούς ἀφήγουν σὲ συγκενικά τους σπίτια. "Απὸ δῶ στὰ Γιλάκεια καὶ ἀπὸ καὶ περιώνται: ἀπὸ τὸν Πλάτανο θὰ ξανχρούν στὰ Καμένα. Εδῶ θὰ δράζουν τοὺς προσωπάδες καὶ δυοι κάθονται σ' αὐτὴ τὴ μεριά τῆς πόλεως. Εδῶ γίνεται καὶ δι τελευταῖος χορός. Αφοῦ πάρουν ἀπὸ τὸ χέρι οἱ γενίτσαροι θὰ δάλουν νὰ χορέψουν καὶ οἱ πολίτες ποὺ γίνονται παλαιά Γιανίτσαροι. Πολίτες χορεύουν ξυπόλυτοι ἐνῷ δι Τσιάτσιος δι παλιόδι στὸ σινέ. "Ολοι ἀγωνίζονται νὰ ξεπεράσουν στὸ χορό τοὺς νέους.

Πάριοντας χέρι μεταξύ τους χωρίζουν. Κομιοῦνται ντυμένοι σ' ἔνα σενδόνι: ἡ στὴν καρέκλα. Τὴ Δευτέρα τὸ πρωτὸν θὰ μαζεύτοιν δλοι: στὸ σπίτι τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ δλοι μὲ τὶς πλέον θὰ πάν στὸ Κανάκι. Εδῶ ἀφοῦ χορέψουν ἀπλὰ θὰ γυρίσουν δλα τὰ σπίτια τῶν Γενιτσάρων καὶ κερνιοῦνται. Τὸ δράδυν ωτακουρασμένοι: θὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους.

Τὴν ἄλλη Κυριακή καὶ Καθαρὰ Δευτέρα ἀκολουθεῖται τὸ ἰδιό πρόγραμμα ποὺ ἀναφέρομε. Τὸ δράδυν δημιοῦ στὸ χωριστό δι χτυπήσουν μεταξύ τους τὶς πάλες καὶ θὰ πούν. «Οτι εἶπαμε κι» δὲν εἶπαμε ἐδῶ νὰ μένημε.

Χτυπούν καὶ τὸ Ζουρνατζῆ μὲ τὶς πάλες στὸ κεφάλι καὶ φυνάζονταις «παντάξιος Ισίνκα». Ετοι συγχωρέθηκαν γιὰ τὶς παραξηγήσεις ποὺ μπορεῖ νὰ ξειγναν μεταξύ τους. Στὴ συνέχεια παίζονται χέρι καὶ δλους Συνέχεια στὴ σελ. 42

Γιάχ χρόνια και χρόνια στή Νάουσα ή δεύτερη πλουτοπαραγωγική πυργή της μετά τά άμπελια ήταν τά μετάξια της.

Μιά ασχολία λεπτή, που τήν είχαν στά χέρια τούς οι Ναουσιαίς νοικοκυρές. Θυμάτια δείγματα, σωστοί θηρακοί, σώζοντας άκρια στά παλιά Ναουσιαίκα σπίτια τραχηλιές πουκάμισα, τραπεζομάνδηλα και σιν δύνια, λές και δέν έχουν θγει άπο άγθρωπινα χέρια.

Όπως πλήρωσφορούμαστι: άπο τὸν Ε. Στουγιαννάκη στὸ διδύλιο του «Ιστορία τῆς πόλεως Ναούσης» (ἐπανένδοση Συλλόγου Αποστολῶν σελ. 56) η σηροτροφία ήκμαζε στή Νάουσα άπο τά πρό τῆς καταστροφῆς χρόνια «... Παρόμοιον πόρον και πλουτισμόν ἔφερε και ὁ με ταξισκόληξ, εἰς τήν ἐκτροφήν δέ

Τραχηλιά και μανίκια μετοξωτά

Τῆς Έλένης Μήτσιαλα δασκάλας

αύτοις ίδιαιτέρως ήχοχολούντο και ή έπιτυχία ίκανοποίει τούς κόπους των. Διό ἐκκλιεργήθησαν οι πολὺ πληθεῖς συκαριμινέαι, αἱ πληροῦσαι και σήμερον ἀκόμη τούς κήπους διά τήν αὐτήν χρήσιν, μὲν ὅλην τήν ἐνίο τε ἀποτυχίαν τῆς σηροτροφίας. Τό δέ ἐκ τῶν κουκουλίων νήρια μετάξις μετεχειρίζοντο και διά τήν ἔγχωριαν διοιηγανίαν σηρικῶν ύφασμάτων και ώς προϊόν ἔξαγωγῆς, ἀγοράζοντες δέ και ἀλλαχθέντας τοιούτον μετέφερον εἰς Σερβίαν, Βοσνίαν κ.λ.

Η καλλιέργεια τοῦ μεταξοκώληγκα συνεχίζεται στή Νάουσα μέχρι τὸ 1935—1938, διόπτες διακό πτεται μὲ τήν ἀνάπτυξην τῆς δεν δροκαλλιέργειας και τήν ἐμφάνιση τῶν διαφόρων συγθετικῶν ύφασμάτων, που συγχρηνίζονται τά μεταξά.

Ἄς ξαναγυρίσουμε δημο: στά παλιά, γιά νά παρακολουθήσουμε άπο κοντά δηλη τή διαδικασία ή έπιτυχέστερη τήν ιεροτελεστία τῆς σηροτροφίας.

Τό μεταξόπορο ἔφεργαν ἔμποροι μέσα σέ κουτιά χάρτινα, σφραγιμένα και τρυπημένα μέ τὸ θειό

ΤΟ ΜΕΤΑΞΙ

νι, γιά νά δερίζονται. Κάθε σπίτι, ἀνάλογα μέ τὸ χωρό ποὺ διέθετε, ἀγόραζε ἔνα, δύο, τρία ή και περισσότερα κουτιά.

Όταν ήρθαν οι πρόσφυγες στή Νάουσα άπο μέρη μέ τὰ ἀναπτυγμένη σηροτροφία, ἀρχισαν νά καλλιεργοῦν και ίδιῳ μεταξόπορο γιά τίς τοπικές ἀνάγκες. Οι πιό γνωστοι, δημο: θυμιοῦνται οι παλιότεροι, ήταν δι Κοντόπουλος και δι Κοιμτζῆς.

Ο κουκουλόπορος ἀγοράζονταν τὸ Μάρτη και ή θέση του ήταν στό είκονοστάτι. Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ οι νοικοκυρές πήγαιναν τά κουτιά στήν ἐκκλησία, γιά νά τά εὐλογήσε: δι παπᾶς.

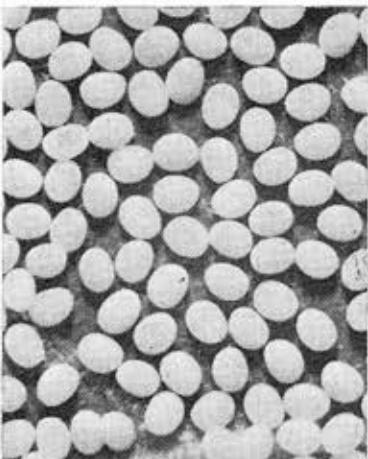
Τέλη Ἀπριλίου ἀρχίζε ή διευλειά. Μέσα σ' ἔνα τουλπάνι τοποθετοῦνταν τό σπόρο και τόν κρεμούσαν κοντά στό τζάκι, γιά νά «ροίσει», νά δημο: δηλαδή οι προνύμιρες άπο τά αὐγά. Σ' ἔνα δλλο δωμάτιο προσήλιο, καθαρό, χωρίς κακπνούς, ἐτοιμαζαν ἔνα σεντόνι μέ τό αὐγό τῆς Πισσαλιδᾶς άπο τό είκονοσμα και τό θύμωμα τῆς Μ. Ηένιπτης. Έπάνω ξεβάζαν τά πρώτα τρυφερά φύλ

λα μουριᾶς, φύλοκομψένα, γιά τροφή στά πρώτα σκουληράκια, πού διγαιωναν άπο τά αὐγά. Τό «ρόζιμα» ἀρχίζε περίπου στίς 8 Μαΐου κρατοῦσε δταν ήταν ζεστό; ή καρδές, 2—3 μέρες. «Ενα μαγγάλι πότε — πότε θογθοῦσε, σέ περίπτωση κακοκαιρίας.

Πόση προσοχή τίς μέρες αὐτές, μήνη ἔρθε: κάποιος στό σπίτι μέ κακό μάτι, γιατί τό μετάξι τώρα είναι πολύ εύκατσθρο.

Ένω ή μία μετά τήν ἀλλη δλες οι προνύμιφες ἔρχονται στή ζωή και τρέφονται ἀπληγτα μέ τά κομψένα μουρόσυλλα, πού τίς δίνονται τρεῖς φορές τήν ήμέρα, τό υπόδιοπο σπίτι έτοιμαζονται γιά τό ἀρέωμα.

Δωμάτια, ἀνώγια, ἐπιστρατεύονται δλα γιά τό στήριγμα τῶν κρεβατιῶν. «Οσο ἀραιότερη τοποθετοῦνται οι μεταξοκώληγκες τόσο μεγαλύτερη ἀπόδοση είχαν. Γιά ἔνα κουτί χρειάζονται περίπου δυό μεγάλα δωμάτια. Τό κρεβάτι: ἐπιανε τό μέσο τοῦ δωματίου και ἀφηνε διάδρομο γύρο — γύρο.
Άλλα τί ήταν αὐτό τό κρεβάτι;

1. Μεγενθυμένα άργα μεταξοκάληκα

Ποδαρικά ξύλινα, μέ δύο στάσεις, ή πρώτη, σὲ υψός 80 έκ. και ή δεύτερη σὲ 1,5 μ. περίπου, δησού ακουμπούσαν τὰ καλαμιώτα σ' έλη τήν έκταση, πού είπαμε πιὸ πάνω.

Στά περισσότερα, άνωγεια, πού δέν είχαν τέλια, στά παράθυρα, ακριμούσαν ζηλιά, γιὰ νά μή μπαίνει κρύο. Οι πιό πλούσιοι, γιά τήν καλ λιέργεια μεταξιού, διέθεταν και ξε χωριστά σίκηρατα: τὰ «μεταξιού γεῖτα».

Πάγω στά καλαμιώτα άπλωνται μαλαγκούστες καθήλις έπισης και στό πάτωμα κάτω άπό τό κρεβάτι, δησού γίνονταν ή «άδραγιά». Όταν πιὰ δ λα αύτά ήταν έτοιμα και στό σεν τόν τὰ σκουλήκια πάκινων, οι γοι κοκυρές έπαιρναν φύλλο — φύλλο, δησού είχαν σκαρφαλώσει 10—20 μικρά, και τάξιαν στό κρεβάτι άραια — άραια.

3. Κλώσιμο τοῦ κουκουλιοῦ γύρω άπό τό οώμα τῆς προνύμφης

Μετά 8 μέρες, γίνονται ή πρώ τη άλλαγή δέρματος (συνολικά γί γονται 4 άλλαγές). Στήν άρχη τό σκουλήκι ήταν μαύρο, σιγά — σιγά ζημιώς άσπριζε. Μετά άπό κάθε άλ λαγή, καθότου μεγάλωνε, άραιώνων ταν πάνω στά καλαμιώτα. Τώρα πιὰ τρέφονται μέ δλοκληρα φύλλα μου ριδικαιώνται και θλασταράκια.

Τη δουλειά τῶν νοικοκυράιων ήταν γά κουβαλούν «φύλλα» άπό τά κτήματα. Ό Βάντος, ή Παναγιώ πούλα, τό Μπαχούτσι, ή Καραΐδα, ή Μπλάνα, ήταν οι περισσές μέ τά περιτσότερα μιουρόδενδρα. Αύτά ήταν φυτευμένα κανονικά, κάθε 4—5 μέτρα.

Τριήρχαν 3 είδη: τὰ άγρια, τὰ Νικουστιανά και τὰ μιουρατζίδικα. Άφοι τελείωνται τό μάζεμα τοῦ «φύλ λού», έσπεργαν στά κτήματα καύτα καλαμιπόκι και φασόλια. Μερικές χρο νιές έξι αιτίας τοῦ καιροῦ τό «φύ λο» δέν έπαρκονται και πήγαιναν μέ τά ξύλα στήν «Εδεσσα, γιά νά τ' άγοράσουν, κάποτε μάλιστα μέ τήν άκη.

Τό μιουρύφυλλο χρειάζονται προ σογή, δέν έπρεπε νά είναι θρεγμένο οὔτε σκοκιμένο, γιατὶ θά κόδονται ή κλωστή τοῦ κουκουλιοῦ. «Αγ συ νέδωντε τό πρώτο, τό άπλωνται στήν άλη, γιά νά στεγνώσει, και μετά τό κλαργούσαν, έκοβαν δηλ. τὰ μικρά θλασταράκια και τὰ φύλλα, τὰ έδαξαν στό ζίλι και τὰ άνεδα ζαν έπάνω γιά τό τάισια.

Οι δέργες στή συνέχεια ξεφλου δίζονται και οι μὲν πέτσες (φλούδες) χρησιμοποιούνται γιὰ τό δέ σιμο τοῦ τριφύλλιού, έναν οι ίδιες γιὰ τό στερέωμα τῶν φασούλιῶν («φα σουλέδεργες»). Τις δέργες άπό τό πρώτο τάισια τις ξηκωναν δειμάτι και τις κοκτούσαν γιὰ τήν έπόμενη γρο γιά. Μ' αύτές ξκαϊγαν τό σούρο γιὰ τό φήγμα τῆς πίττας τῶν Φώτων. «Έτοι πίστευαν, διτὶ θά γίγουν καλ λιέρα τὰ κουκουλια.

Τένα μῆρα περίπου άπό τό «ρόι ούρω» έμφονται δι πρώτος «καλα ούζη». δι πρώτος μεταξοσκόληρας δηλ., πού σκαρφάλωνε πάνω στά πο δαρικά ή στά καλαμιώτα και άσπριζε γά πλέκει τό κουκουλι. Τότε έπρεπε

2. Προνύμφες μετά τήν τρίτη άλλαγή διατηρούνται σὲ θερμοκρασία 22—24°C και τρέφονται μέ φύλλα μουριάς

γά γίγει τό «κλάδωμα».

Εφερνται οι νοικοκυράιοι κλωνάρια κλαδί - πηξάρι άπό τό βουνό και μαζί ένα κλωνί άγκαθή, πού τομπηγαν στήν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ. Τό άγκαθή κει είχε διπλό σκοπό, πρώτα έδειγχε διτὶ στό σπίτι κάντο κλά δωταν και δεύτερο φύλαγε άπό τό κακό μάτι. Τό κλαδί χρησίμευε γιὰ γάντι νέδουν και νά κάνουν έπάγω του τά σκουλήκια τό κουκούλι.

Τήν πρώτη μέρα γίνονται τό «παύσιμη». Στό έπάνω χρεδόβατι έ καναν μερικές «πυροσκιές» μέ χο ντρές δέργες και στερέωμαν έκει κλαδί δησού άσπριζαν, νά γίγονται τὰ πρώτα κουκουλια. Μετά άπό μιά - δύο μέρες γίνονται τό κανονικό κλά δωματίου. Άπό τή μιά «πυροσκιά» στήν άλλη τοποθετούσαν δέργες και πάγω τους άκουμπούσαν τώρα πολλά κλωνάρια πηξαριού. Στό μεσαίο κρε δάτι και τήν άδραγιά φύτευαν τά

4. Κουκούλια σχεδόν άριμα

κλαδιά μέσα στό «στράτο» (παχύ στρώμα ύψους 20 - 25 χιλ. όποια σέριματα σκουληκιών και βλασταράκια μισούριθ). Η διάταξή τους ήταν μιά σειρά στή μέση και μετά δίλες κάθετα. «Εκλεισαν χωμάρες», κατά την τοπική έκφραση.

Όσοι μεταξούσκοληκες ήταν έτοιμοι, άνεδυταν ώπαν στό κλαδί γιά τό πλέξιο, ένω τούς υπόλοιπους έξωκολουμούσαν γά τους ταξίδιαν. Τὰ τελευταῖα σκουλήκια «τὰ τερπέλικα», τὰ συγκέντρωναν δίλα σὲ μιά γωνιά και ἔδαζαν ἐπάνω τους ἀνθερένη λυγιά, πρὸς τὴν ὄπεια φαίνεται ἔτρεφαν ιδιαίτερη συμπάθεια, γιατὶ δίλα πιὸ ἑκατέραν τὸ κουκούλι: τους.

Η τέλειοποίηση τοῦ κουκούλιοῦ διαρκοῦσε περίπου 10 μέρες, διόπτε και ἔρχεται νὰ διαλύεται τὸ σίκοδόληκια ποὺ εἶχε στηθεῖ. Πρῶτα - πρῶτα συγκέντρωναν τὰ κλαδιά μὲ τὸ μετάξι, σ' ἓνα δωμάτιο, στὴ συνέχεια μάζευαν τὸ «στράτο», ἀπὸ τὸν ὄποιο τὰ μέν χοντρά καλονιά χρησιμοποιούσαν γιὰ τὸ φύδρῳ ἐνῷ πετοῦσαν τὰ υπόλοιπα, χαλοῦσαν τὰ κρεβάτια και καθάριζαν τὸ σπίτι.

Οταν τέλειωναν αὐτὰ, τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων περίπου ὅπως μετροῦσαν τότε τὶς ἡμερομηνίες, καλοῦσαν δίλες τὶς συγγένιες, γιὰ νὰ μαζέψουν τὰ κουκούλια ἀπὸ τὸ «κλαδί». Οἱ φιλιές ἔδιναν και ἐπερναν ἀπὸ τὸ

ἔνα σπίτι στὸ ἄλλο. Τὸ πρῶτο πίτες και τὸ μεσημέρι κρέας μὲ φασολάκια και ταρατόρι μὲ ἀγγουράκια, ποὺ τότε ἀρχιζαν νὰ γίνονται.

Τὰ κουκούλια τὰ μάζευαν σὲ πανέρια και τὰ ἀπλωναν σ' ἓνα δωμάτιο, γιὰ νὰ ἀερίζονται.

«Οταν τέλειωνε τὸ μάζευμα γίνονταν γιὰ διαλογή. Στὸ σύνολο τῶν κουκούλιων ὑπῆρχαν και δριψιμένα ἐλαττωματάκια, ἀλλα μαλακά, τὰ «μικρίσια», και ἀλλα μὲ μεγάλο και δριψιφό σχῆμα, οἱ «μπουταλάδες». Αὐτὰ ἔμπαιναν χωριστά. Συγχρόνως μὲ τὴν διαλογή γινόταν και τὸ «ξιπέτσισμα», δηλ. ὁ καθαρισμὸς τῶν κουκούλιων ἀπὸ τὸ ἔξωτερο τοῦ χρονοῦ περιδηλητα, τὸ «πιτσιπίδι». Ή ἔργασία αὐτὴ γίνονταν μὲ τὰ χέρια γιὰ μέμια πρωτόγονη μηχανή, ποὺ ἔμοιαζε μὲ σουόλια και γύριζε πάνω σ' ἓνα ξύλινο κασόνι.

Τὸ δράδυ μάζευαν τὰ κουκούλια στὰ τσουβάλια και τὸ πρῶτο τὰ συγκέντρωναν οἱ νυκούραδοι: στὴν ἀγορά, σὲ «Καμένα», δους γίνονταν οἱ ἀγορές, ἀπὸ τοὺς ἔμπορους. «Οταν πετύχαινε τὸ μετάξι, ἀπὸ ἓνα κουτί παράγονταν 40 - 60 ὀκάδες κουκούλια.

Πάντα ὑπῆρχαν μερικά σπίτια, ποὺ καλλιεργοῦσαν μὲ περισσότερη τέχνη και ἐπιτηδιότητα τὸ μετάξι και είχαν καλύτερη ποιότητα. Ἀπ' αὐτὰ οἱ ἔμποροι ἀγόραζαν κουκού-

5. Πετολούδα σὲ πλήρη ώρμποτότα θαίνει ἀπὸ τὸ κουκούλι. Η εύρεια χρήση τῶν τεχνικῶν ίνῶν περιορίζει ουσιώδως τὴ χρησιμοποίηση τοῦ μεταξιού

λια γιὰ σπόρο.

Τὰ κουκούλια τῆς διαλογῆς τὰ ἔβαζαν σὲ πάνινες σακκοδηλες και τὰ ἔβραζαν μέσα σὲ καζάνια, γιὰ νὰ προκαλέσουν τὸ θάνατο τῆς χρυσούληδας, ἀλλὰ και νὰ τὰ καθαρίσουν. Στὴ συγχέσια τὰ στέργωνα, τὰ ἀνοιγαν, ἔθηγαζαν ἀπὸ μέσα τὸ νεκρὸ ἔντομο και τὰ περνοῦσαν στὴν ρόκα, μὲ τὴν ὄποια ἔγνεθαν τὰ κουκούλανηρα. Μ' αὐτὸ διαφαναν τὰ κουκούλαρικα καθώς ἐπίσης και πρόχειρα προσκέφαλα.

Μὲ τὸ μετάξι οἱ ἀδελφοί Κάλλη ἔκαναν τὸ «μπιράκι», χυνδρὸ κορδονέτο σὲ διάφορα χρώματα, ποὺ μ' αὐτὸ κεντοῦσαν τὰ φαρέτα, τὰ λιμπαντιά και τὰ ἀνδρικὰ γιλέκα.

Ἐδῶ τελειώγει ὅτι ἔχει: σχέση μὲ τὸ ἔμπορεύμα μετάξι. Για τὴν προϊ και τῆς νύφης δημιους και τὰ καλά κινητά: δὲν θανατούσαν ταῦτα τὸ μετάξι, γι' αὐτὸ γινόταν ἀπὸ τοὺς Ναούσταλους σηροτρόφους και δεύτερη καλλιέργεια ὁ «τσιαρκέζης» πολὺ καλύτερη σὲ ποιότητα ἀπὸ τὴν πρώτη.

Δύο ἔδομάδες περίπου μετά τὸ τέλος τοῦ πρώτου μεταξιού, και ὅταν τὰ φύλλα στὶς μισορίες είχαν πιὸ ἔκναγίες δίχιζε γιὰ καλλιέργεια τοῦ «τσιαρκέζη» πὲ τὸν ἰδιό τρόπο δημιους και προηγουμένων. Τὴ φορὰ σύτῃ δημιους τὸν μεταξόσπορο τὸν ἔκκαναν οἱ ἴδιοι: οἱ καλλιεργητές ἀπὸ τὰ ὑγιέστερα κουκούλια τῆς πρώτης σοδειᾶς. Ο «τσιαρκέζης» ἔκανε πιὸ μικρὰ σὲ μέγεθος κουκούλια. «Ζωνχράτα» μὲ νήρια δημιους πολὺ ἀνότερο ποιότη. Συνέχεια στὴν σελίδα 35

Πουκάμισο ἀνδρικό, προσκέφαλο και συνδόνι ὅπο μετάξι

ΤΟ ΚΟΥΡΜΠΑΝ.- ΕΝΑ ΠΑΛΑΙΟ ΕΘΙΜΟ

('Από τὸν Στενήμαχο τῆς
Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας
στὸν Στενήμαχο Ναούσον)

ΑΓΙΟΣ ΤΡΥΦΩΝ. ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΩΝ

Τὸ ἔθιμο αὐτὸ οἱ καταγόμενοι πρόσφυγες ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν, τὸ μετέφεραν καὶ ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Οὐ "Ἄγιος Τρύφων θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς πρόσφυγες ὡς προστάτης τῆς ἀμπελουργίας. Στὴν Ἀνατολικὴν Ρωμυλίαν καλλιεργοῦσαν πάρα πολλὰ ἀμπέλια, ποὺ ἦταν καὶ ἡ κυριώτερη καλλιέργειά τους.

Τὴν παραμονὴν τοῦ Ἅγιου Τρύφωνος ποὺ γιορτάζεται τὴν 1η Φεβρουαρίου κάθε χρόνο, μία ἐπιτροπὴ ἀγόραζε ἓνα μοσχάρι. Στὰ κέρατά του ἔβαζαν ἀπὸ ἑνὸ μῆλο. Στὴν συνέχεια, μὲ νταούλια καὶ ζουρνάδες πήγαιναν στὸν χῶρο τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἅγιου ὃπου ἔσφαζαν τὸ μοσχάρι.

μερικοὶ εἰδικοὶ τὸ ἔβραζαν ὅλη τὴν νύχτα.

Τὴν ἄλλη μέρα, τὸ πρωὶ δηλαδὴ τῆς 1ης Φεβρουαρίου, οἱ ἀμπελουργοὶ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἅγιου καὶ μετὰ τὴν θεία λειτουργία ὁ παπᾶς διάβαζε τὸ λεγόμενο Κουρμπάν, δηλαδὴ τὸ βρασμένο κρέας καὶ κάθε χριστιανὸς περνοῦσε ἀπὸ τὸν παπᾶ ποὺ τοὺς φώτιζε. Οἱ ἐπιτροποὶ δὲ τοὺς ἔδιναν ἓνα κομάτι κρέας καὶ λίγα σταφύλια ποὺ τὰ διατηροῦσαν οἱ ἀμπελουργοὶ γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ καὶ τὸ εἶχαν καύχημα ποιός θὰ διατηροῦσε ἐκείνη τὴν ἡμέρα σταφύλια γιὰ νὰ τὰ προσφέρει στὸν "Άγιο Τρύφωνα. Μετὰ οἱ κάτοικοι φεύγανε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ τὸ στρώνανε στὸ γλέντι. Ή παρέα ποὺ ἔβραζε ἀπὸ τὸ βράδυ τὸ μοσχάρι φρόντιζε καὶ ἔστελνε ζωμὸ τοῦ (Κουρμπάν) στὰ σπίτια. Οἱ ἀμπελουργοὶ γιὰ τὴν ὑπηρεσία αὐτὴ ἔδιδαν στὴν παρέα κρασὶ καὶ χρήματα

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας τῆς γιορτῆς, στὸ κέντρο τῆς πόλεως Στενημάχου Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας στὴ Θέση Ντουμιολίτσα γινόταν πάλη.

Τῶν Γεωργίου Τσιρπανλῆ
καὶ Ἀναστασίου Τσιρπανλῆ

Στὴν πάλη παίρναν μέρος καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη καὶ ὅποιος θὰ νικοῦσε θὰ ἐπαιρνε τὸ δῶρο, συνήθως ἓνα ἄλογο ἢ ἓνα μοσχάρι ἢ κάποιο ἄλλο δῶρο.

Στὸ χωρὶς Στενήμαχος Ναούσος γίνεται τώρα τὸ ίδιο μὲ τὴν διαφορὰ ἀντὶ γιὰ μοσχάρι ζωντανὸ πέρνουμε 10—15 κιλά κρέας μόσχου. Γίνεται τὸ ἔθιμο χωρὶς πάλη.

Μετὰ τὴν λειτουργία γίνεται ἀγιασμὸς ποὺ οἱ ἀμπελουργοὶ πέρνουν ἀγιασμὸ τὸν ὃποιο παντίζουν τὰ ἀμπέλια τους καὶ τὰ δένδρα. Κάθε ἀμπελουργὸς φέρει μαζὶ του στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἅγιου Τρύφωνος ἓνα μπουκάλι ρακὶ καὶ μετὰ τὴν λειτουργία ἀρχίζουν νὰ κερνοῦν, ὁ ἔνας τὸν ἄλλο. Ἐπίσης ὅποιος ἔχει καλὴ παραγωγὴ σταφυλιῶν καὶ κρασὶ προσφέρει δωρεά ἓνα βαρέλι

κρασὶ καὶ 50 κιλά στὸν "Άγιο. Ἐν συνεχείᾳ ἀρχίζει ὁ χορὸς στὸν χῶρο τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἅγιου Τρύφωνος μέχρι τὸ μεσημέρι καὶ ἐν συνέχειᾳ οἱ παρέες πηγαίνουν στὰ καφενεῖα καὶ τὸ βράδυ γίνεται χορὸς μὲ λαϊκὰ όργανα.

Tί πρέπει νὰ γνωρίζει ἡ ὥριμη γενεὰ γιὰ τὴν στάση της ἀπέναντι τῶν νέων

A'

Τὸ πρόδλημα τῶν ἀντιθέσεων τῶν γενεῶν φαίνεται γὰρ πῆρε στὴν ἐποχὴ μας μιὰ ἔκταση καὶ δέστητα τέτοια, που ἵσως σὲ ἄλλες ἐποχὲς, νὰ μὴν εἶχε ποτὲ φτάσει: σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ μας ἐποχὴ τῆς ἀσύλληπτῆς τεχνολογίας ἔξελιξεως, παρουσιάζει ἀλλαγὴς καὶ φαινόμενα, τὰ δοποῖα δὲν παρουσιάζουν ἢ δὲν μποροῦσαν νὰ παρουσιάσουν οἱ διοικητικὲς κοινωνίες καὶ οἱ προτεχνικοὶ πολιτισμοί. Εν τούτοις θὰ κάνουμε λάθος, ἂν θέλεπομε τὶς ἀντιθέσεις καὶ τὴν ἀσυνεγνωμοσία ἀνάμεσα στὶς γενεὲς σὰν κάτι: τὸ καινούργιο καὶ ἀποκλειστικὰ τῆς δικῆς μας, ἐποχῆς φαινόμενο.

Ἡ ἐποχὴ μας, ἡ δοποῖα συμπίπτει μὲ τὴ δεύτερη φάση τῆς διοικητικῆς ἐπαναστάσεως, μὲ τὴν ἔντονη ἀνάπτυξη τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐπιδείνωσε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχὴ τὶς ἀντιθέσεις: μεταξὺ τῶν ὥριμων καὶ τῶν νέων, δοσ καὶ ἀν οἱ ἀντιθέσεις καὶ ἡ ἀσυνεγνωμοσία μεταξὺ τῶν δύο γενεῶν εἶναι: ἔνα παλιό φαινόμενο, τὸσο παλιό, δοσ καὶ ἡ Ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου. Δηλαδὴ ἀπὸ τότε ποὺ ὑπάρχει: οἰκογένεια, πατέρας καὶ γυιδές μάνα καὶ κόρη, νέα καὶ ὥριμη γενεὰ.

Ἡ ἐποχὴ μας ὅμως, ἐποχὴ τῆς καταναλωτικῆς κοινωνίας, τῆς εὐρύτερας καὶ τῆς εὐγενείας, ἐποχὴ τοῦ διοικητικοῦ πνεύματος, μὲ τὶς πολυποίκιλες ἐπιδράσεις τῆς ἐπάνω στὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ, ἥθιο καὶ κοινωνικὸ κόσμο τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου, ἔφερε μιὰ ἀναστάτωση ἀγενού προηγουμένου καὶ μιὰ σύγχυση ἐπάνω στὴν ἥση μας, διτε νὰ χάσῃ τὰ σταθεοῦ τῆς μέτρα καὶ τὰ κριτήρια τῶν ἀξέδων καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἔνα κύκλωμα, που ἀνάμεσα στὰ ἄλλα διακρίνει κανένας καθαρὰ τὴν

κρίση, μιὰ ἀρκετὰ δυστὰ κρίση, στὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς γενεὲς. Ἀπὸ τὸ κύκλωμα τῆς συγχύσεως τῆς ἥσης μας μὲ τοὺς χαμένους δεῖχτες τῆς ζητεῖ νὰ δοῇ διέξοδο ἡ νεολαία καταφεύγοντας στὴν ἀρνητική, στὴν ἀμφισθήτηση τοῦ κύρους τῶν ὥριμων καὶ ἀκύρη τῆς ἀπανάστασης καὶ στὰ τόσα ἄλλα ἀντικοινωνικὰ φαινόμενα.

Εἶγι: γομίζω, πλάνη μικ., πλάνη τῆς ὥριμης γενεᾶς, νὰ κατηγορῇ τὴν

**ΤΟῦ δόμοτ. καθηγητοῦ
τῆς Κοινωνιολογίας
ΙΩΝ. Ν. ΞΗΡΟΤΥΡΗ**

νέα γενεά, ὅταν αὐτὴ ἀγωνίζεται: νὰ προσανατολισθῇ ἢ νὰ τοποθετήσῃ τὸν ἔαυτὸ τῆς μέσα στὴν ἥση, που δηπως εἰπομει, ἔχωσε τοὺς σταθεροὺς δεῖχτες πορείας καὶ προσανατολισμοῦ τῆς, καὶ τὰ σταθερὰ τῶν ἥθην πολιτικῶν κριτήρια. Καὶ γιὰ ὅλη αὐτὴ τὴν ἀπόλεια δὲν εὑθύνεται: νὶ νέα, παρὰ ὥριμη γενεά, προσωπικὰ δὲν ἀνήκω στὴν κατηγορία ἔκεινων τῶν ὥριμων, που καταφέρονται κατὰ τῆς νέας γενεᾶς, πώς ἔξωκειλε ἀπὸ τὸν ποσορισμὸ τῆς, οὕτε πάλι: στὴν κατηγορία ἔκεινων που ζητοῦν νὰ κολακεύσουν τὴν νέστητα καὶ τὸ ἔνα καὶ τὸ ἄλλο δὲν εἶναι: τὸ πρέπον.

ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΣΕΩΝ

Εἶγι πολλὲ: δέσμωις οἱ αἵτιες, ποὺ προέρχονται: ἀπὸ τὴν ὥριμη γενεὰ καὶ οἱ δοποῖες συντετένουν πολὺ στὴ διέρυνση τῶν ἀντιθέσεων πέσα ἀπὸ τὰ φυσιολογικὰ τους δρια. Θὰ προσπαθήσω νὰ παρουσιάσω, ἐν συντομίᾳ, μερικὰ σφάλματά μας ἀπέναντι τῆς νέας γενεᾶς, που δείχγουν τὴν ἀψυχολόγητη στάση μας ἀπέναντι τῷ νέῳ, ἔλλειψη κατανοής,

σεως, ἔλλειψη ὁρθῆς διαπαιδαγωγῆσεως καὶ σταθερῶν κατευθυντηρῶν ἰδεούχων γραμμιῶν κ.λ.π., ἀλλὰ καὶ γενικότερα τὴν περιφρέσουσα τῆς ἐποχῆς μας ἀπιστοφυρά, ἡ δοποῖα προκαλεῖ τὸ κύκλωμα ἀπὸ τὸ ὅποιο πιεζόμενος ὁ νέος προσπαθεῖ νὰ δοῇ διέξοδο καὶ μὴ δρίσκοντάς την ἐπαναστατεῖ, παρουσιάζει: τὴν εἰκόνα ποὺ τοῦ κατηγοροῦμε.

Δέν ὑπάρχει: καρκιὰ ἀμφιβολία πώς κάθε ἔτηγρη καὶ ἀναιμέτρηση στὴ νέα καὶ στὴν παλιὰ γενεὰ, ἀνάμεσα στὸν πατέρα καὶ στὸ παιδί, θὰ περάσῃ ἀπὸ διυσαρμογία καὶ συγκρούσεις. Κι' ὅμως αὐτὲς εἰναι αὐτούδητες καὶ ἀναρχαίες, εἰναι: φυσιολογικὲς. Ἐκεῖνο, ὅμως, ποὺ πρέπει ν' ἀποφεύγεται, εἰναι δὲ πικρόχολος ἀγώνας, ἡ δυσφορία, ἡ περιφρόνηση καὶ ἡ διασικὴ ἀπόκρουση δχι: μόνο τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀντιλήψεων μας ἀλλὰ ἡ κατάληξη τῆς ἀναιμετρήσεως αὐτῆς στὸ προσωπικό.

Ἄπὸ τὴν ἄλλη πάλι: πλευρὰ ἡ πολιάρη γενεὰ δὲν πρέπει: νὰ δέλπη στὴ νέα γενεὰ τὴν ἀρνητική καὶ μόνο πλευρὰ, κάτι ποὺ δυστυγχίζει εἰναι: κανόνας. Ἡ παλαιότερη γενεὰ δὲν δέλπει: συνήθωσε στὸ νέο τὸ ἰδεούχο ποὺ τείνει: ν' ἀνυψώσῃ τὸν ἔπωτερο τὸ του κόσμο, παρὰ δέλπει: μόνο καὶ μόνο, καὶ μὲ κάποια ὑπεοδολή, τὴν ἀπειρία του, τὸ διευρυπόδιο καὶ τὸ ἔνεργο ποδὸ τὸν πραγματικότητα ἰδεούχο, τὸ ἀμιαλό, τὸ ἔφορενο κι' ἀκόμη τὴν κατὴ θέληση, τὴν ἀπειθοχία καὶ τὴν αὐθάδεια. Ό: ένα σημεῖο οἱ ἔντλιγκοι κοίνους κάπιως ὅδηγοι. Ἀπὸ ένα σημεῖο διώσει καὶ πέσοι κάγουν κάποιο δίκαιο. γιατὶ στὴν ἀδιπόσωση ἀκόμη προσωπικότητα τοῦ νέου εἶναι: κάπως συσικό νὰ δοίσκωνται τάτοιες ἰδιότητες, τὶς δοποῖες δημοιοὶ οἱ μονιμοὶ μὲ τὴν ὑπεοδολή μας, τὴν ἀγνοϊκή μας ποὺ ἀπὸ μερι-

καὶ ἄλλες ἀψυχολόγητες ἐνέργειές μας δὲν τίς προσέχουμε κι' ἔτοι: ἀπωθοῦμε τὸ νέο και εύρυνομε τὸ χάρια πέρα ἀπὸ τὰ φυσιολογικά του δρία.

Ἐπειτα κάνομε ἔνα ἄλλο λόθιος ποὺ φυτεῖ, σὰ λαθεμένη στάση που παίρνομε ἀπέναντι στοὺς νέους, δχ: μόνο δὲν τοὺς πληγιάζομε, παρὰ τοὺς ἀπωθοῦμε. Καὶ τὸ λάθος μας εἶναι ποὺ βλέπομε ἀπὸ λόγους ἀλλιποδῆς φυσιολογικῆς γνώσεως και ἐμβραχύνσεως ἢ ἀπὸ λόγους συγκατητικούς τὴν ἐποχὴν τῆς νεότητος μας, τὶς περασμένες ἐποχές, σὰν «καλούς» περασμένους καιρούς». Βέβαια οἱ καλές περιστρέψεις ἐποχής τῆς νεότητάς μας σὲ σύγκριση μὲ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ, δηλαδὴ μὲ τὴ «σημερινὴ αὐθάδυκη, ξεσπόωτη ἐποχὴ τῶν σημερινῶν γένων». Ἔτοι: τὴν χρεωτηρίζομε στὴν πλειονότητά μας μ' αὐτὸ περίπου τὸ γόνηια, αὐτὴ τὴ στάση παίρνουν οἱ φρικικοὶ ήλικιαι: ἀνθρώποι: ἀνέναντι τῆς νέας γενεάς. Μ' αὐτὸ τὸ γόνηια δὲν μποροῦμε νὰ γεφυρώσουμε τὸ χάρια.

Κάνομε τὸ λάθος και γοσταλγοῦμε τὶς περιστρέψεις: «καλές ἐποχές». Οἱ περασμένες ἐποχές σχεδὸν σὲ κανένα ἐπίπεδο τῆς ζωῆς μας δὲν ἔται, καλές, τούλαχιστον ὅπως τὶς ὡραιοποιοῦμε ἐμεῖς, δηλαδὴ κι' παλαιά γενιά. Η φρικοποίηση αὐτὴ, ποὺ κάνουν οἱ περισσότεροι: ἀπὸ τοὺς φρικούς δρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀλγίασια, δὲν ἀνταποκοίνεται στὰ ίδια τὰ πράγματα. Προέρχεται ἀπὸ φυσιολογική παραπλάνηση, τὴν ὅποια θύμεται πάντα ἡ φρικη γενιά, δχ: μόνο τῆς ἐποχῆς μας, ἀλλὰ σχεδὸν δλῶν τῶν ἐποχῶν. Προέρχεται ἀπὸ λογικὰ σφάλματα ποὺ κάνομε οἱ φρικοί, ἐξ αἰτίας ποὺ στὸ σημεῖο αὐτὸ τῶν ἀναριθμήσεων και τοῦ γυρισμοῦ μας στὰ παλιά, στὴν ἐποχὴ τῆς νεότητάς μας κυριαρχούμεθα ἀπὸ τὴ συγκατητική λογική κι' δχ: ἀπὸ τὴν γονητική λογική, πράγμα ποὺ κάνει τὴν κριτική μας ἀδικη, τὴ σύγκριση αἰτία δυσταχτεύσεως και ἀπομακρύνσεως τοῦ νέου.

Νοσταλγοῦμε τὰ γάτα μας. Αὐτὴ γη γοσταλγία τῆς ήλικιας τῆς νεότητάς μας μιᾶς κάνει νὰ βλέπουμε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ωραία, δημοφη, ἀθώα, γήινη, πάντως καλύτερη ἀπὸ τὴ σημερινή και φυσικά και τὴ γιότη μας τὴ συμπεριφορά μας σὲ νέων, τὴ σκέψη μας καλπ. ωριατέρω, καλύ-

τερα, σεμνότερα, γήικότερα, εὐγενέστερα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔντονη συνειδητὴν ἡ ἀσυνειδητη τάση μας, τὴν ἔντονη τάση μας νὰ μπορούσωμε νὰ γυργούσαμε στὰ χρόνια τῆς ἐφηβείας μας και τὴς νιότης μας, πόθος ποὺ μᾶς κάνει νὰ βλέπουμε τὰ χαμένα ωραῖα περιστρένα ωραῖα, ἐνῷ δὲν ἔται ἔτοι: δημοφη σύμερα τ' ἀντικρύζομε, ὑπάρχει και μιά ἄλλη αἰτία, κι' ὅποια μᾶς ὀθεῖ στὴν αὐταπάτη τῆς ωραιοποίησεως τῶν περασμένων δηθεν «καλῶν καιρῶν». Κι' αὐτὴ ἡ αἰτία εἶναι ἡ ἀπομακρυντὴ μας ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, τὸ πέρασμα τῶν χρόνων. Στὸ σημεῖο αὐτὸ μᾶς συμβαίνει δ.τι συμβάνει σὲ κάποιον ποὺ δρίσκεται κοντά κι' ἀπέναντι ἀπὸ μιὰ δασιωμένη πλευρὰ δουνοῦ. Αὐτὸς, ποὺ ἀπὸ κάπως κοντινὴ ἀπόσταση ἀγνοεῖται: τὸ δάσος τῆς πλευρᾶς τοῦ δουνοῦ, διέπει και τὰ φρακάρρα σημεία του, διέπει: και τὸ ἐδῶ κι' ἐκεὶ καμένα ἡ ἔγχραιμη δὲντρα τοῦ δάσους. Οἱ φρακάρρες δένθαι και τὰ ἐδῶ κι' ἐκεὶ καμένα ἡ φροκμένη δέντρα, δσο κι' ἀν εἶναι, ἀσχημίζουν κάπως μὲ τὴν υπαρξὴ τους, τὴν πραγματικότητά τους, τὴν δλη εἰκόνα, τὴ σιλουέτα τοῦ δασιωμένου δουνοῦ. «Οταν, δημοφ., ἀπομακρυνθείστε σιγά - σιγά, ἀπὸ τὸ σημεῖο ποὺ θεωρούσωμε τὸ δουνό, δσο παίρνομε ἀπόσταση ἀπὸ τὸ μέρος ποὺ τὸ διέπει, τόσο και πιὸ πολὺ ἀφανίζονται οἱ φρακάρρες τοῦ δάσους και τὸ ἄλλα ἐδῶ κι' ἐκεὶ μερισμένα ξεράκια ἡ οἱ λίγοι μακρισμένοι ἀπὸ κάποια φωτιὰ καμένοι κορμοί. Μὲ τὴν ἀπόσταση ποὺ παίρνομε χάνονται σιγά - σιγά οἱ λεπτομέρειες και προσβάλλει μιὰ ἐνιαία, χωρὶς κεγκά, χωρὶς τὶς ἀσχημείες τῆς, σιλουέτα ἐνὸς διερεψιένου δάσους. Η ἀπόσταση κορύθει τὶς ἀσχημείες τῆς.

Τὸ ίδιο συμβαίνει και σὲ μᾶς, μὲ τὴν ήλικια μας. «Οσο και πιὸ πολὺ προχωροῦμε στὴν ωραιότητα πρὸς τὰ γηρατιά, δσο πιὸ πολὺ ἀπομακρυνόμαστε ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς νιότης μας, τόσο και πιὸ καλές μᾶς φαίνονται οἱ παλιές ἐποχές. γιατὶ κατὰ κάποια φυσιολογικὴ οἰκονομιασθήσης τὰ ἀσχηματικά και κρατοῦμε τὰ καλά κι' αὐτὰ. Ἀν πραγματικὰ ὑπῆρχαν, τὰ ὑπερβάλλομε, τὰ ωραιοποιοῦμε, και κινύντας τώρα τὸ κεφάλι μας πεστίμπα μουσικούριζομε: «που ἐκείνες οἱ παλιές ἐποχές, δπου ἐιστες σεδόμασταν, ποὺ θημασταν τύπος και

ὑπογραψμός, παιδιά μάλαμα». Κι' ὅλα αὐτὸ ἀδέδαιμα τὰ λέμε μὲ τὸ νόημα τῆς ἀντιθέτεως πρὸς τὴ σημερινὴ γενιά. Κυριαρχημένοι: λοιπόν, ἀπὸ τὴν αὐταπάτη αὐτὴ, ἀπὸ τὴρομαντικὴ αὐτὴ διάθεση, ἀπὸ τὴ μακριά ἀπὸ τὴν ἀπραγματοποίητη εἰκόνα, δὲν μποροῦμε νὰ πληγιάσουμε τὸ σημερινὸ νέο. Μᾶς ἐμποδίζει: η πρότυψη τῶν καλῶν περασμένων ἡ προκατάληψη, η ωραιοποίηση και η ἐξιδανίκευση τῆς ἐποχῆς τῆς νεότητός μας.

ΤΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

«Η διαισθήτητα, η δριμητικότητα και τὸ ἀσυγκράτητο ἔται πάντα χαρακτηριστικὸ τῆς ἐφηβικῆς ήλικιας, ἀλλὰ σὲ παλαιότερες ἐποχές οἱ γονεῖς δὲν ζούσαν ίσως αὐτὴ τὴν κατάσταση τῶν γένων, δσο τὴν ζούμε έμεις σήμερα και τοῦτο γιατὶ τὰ παιδιά τὰς ἔργαναν ἀπὸ τὸ σπίτι ἐνωρίτερα ἀπὸ δ.τι δηγαίνουν σήμερα, ἔπιαναν γωρίτερα δουλειά, πολλές φορές στὰ 10 η 11 χρόνια τους, ἐνῷ σήμερα στὸ σημεῖο αὐτὸς, δλο και γίνεται δυσκολότερη η ζωὴ, πολυπλοκότερη. Η ἐποχὴ μας προσβάλλει: περισσότερες ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὶς προγραμμένες ἐποχές. Η σχολικὴ ζωὴ τοῦ πα:δ:ού δλο και ἐπιμηρύνεται, η ἐξάρτηση τοῦ νέου ἀπὸ τὸν γονεῖς δλο και μακραίνει: 'Ο νέος, εἶναι ἀναγκασμένος νὰ μένῃ δλο και περισσότερο κάτω ἀπὸ τὴν ἐξάρτηση τῶν γονέων. Κι' αὐτὴ η ἐξάρτηση δυσκολεύει πολλές φρέσεις τὴν εἰσηγητὴ σημβίωση μέσα στὴν οικογένεια. Θὰ πρέπει ἀκόμη νὰ ξέρουμε πώς σήμερα οἱ σχέσεις τῶν γονέων δὲν εἶναι ἐκείνες ποὺ είχαμε ἐμεῖς δημιουργήσε μὲ τὸν γονεῖς μας κατὰ τὴν γενική μας ήλικια. Και αὐτὸς, δένθαι, εἶναι: ζήτημα ἐποχῆς, ἀλλὰ ἐκείνο ποὺ δὲν εἶναι: ζήτημα ἐποχῆς, ἀλλὰ πρόβλημα μεγάλης ἀδυνατίας μας, εἰ ναι ποὺ δὲν μποροῦμε δυστυχῶς οἱ φρικοί νὰ ζητούμε στὴ θέση τοῦ νέου και νὰ τὸν ιδούμε ἔτοι: δημοφ. εἶναι: 'Άλλα και οἱ νέοι: κατὰ ένα φυτεύο τρόπο, δὲν μποροῦμε νὰ ζηθουμε στὴν δική μας θέση και νὰ μᾶς ίδουμε ἔτοι: δημοφ. εἶναι: Ν' αντιληφθοῦμε τὶς προθέσεις μας και τὴν γεμάτη ἀγωνία γι' αὐτοὺς ωστιδχ μας. Ωστόσο τὸ γαχτέρι εἶναι ποὺ θημασταν τύπος και

με γάλη πληγούσαντας κάπως τόν νέον έτοι, διπλώς αύτός παρουσιάζεται, άφηγοντας κατά μέρος τίς ξέμονες ιδέες μας.

Οι γένοι χρηματοποιώντας ένα μεγαλύτερο φακό, κρίνουν τις διαφορές που ύπαρχουν μεταξύ των ωρίμων αντών κάπως αύστηρά καὶ δρισκουν τήν διπλόταση πού τούς χωρίζει: συνήθως ἀγεφύρωτη, γι' αὐτό καὶ σπάνια κάνουν ἔνα δῆμα, γιὰ γάλη μᾶς πληγούσαν. Καθόλις τοὺς λείπεις ἡ πείρα δὲν κρίνουν ἀντικειμενικά, παρὰ πνήγονται στόν υπόκειμενο την τους. Εἴμαστε γι' αὐτοὺς ἔνας κόσμος ἀλλοιώτικος μακρινὸς μὲ τὸν δόποιο δὲν μπορεῖ γάλη ύπαρξη προσεγγισή. Μ' ἀλλὰ λόγια μᾶς διέπουν κι' αὐτοὶ δημος δὲν εἰκαστε.

Κι' ὅμως τὰ πράγματα θὰ ήταν ἀλλιώτικα ἢν εἶχαμε κάπως προσπάθησεις, ἢν θέλαιμε νὰ μελετούσαις τὰ προβλήματα αὐτὰ, ἢν δινομει μεγαλύτερη γενικά προσοχή στὸ πεδίο τῶν σχέσεων μας; μὲ τοὺς νέους. Τότε θὰ μπορούσαιμε νὰ πληγούσουμε κάπως τὰ διεστώτα, γάλη μῆν τὰ ἔξωθεν τουλάχιστον πέρα ἀπὸ τὰ φυσιολογικὰ τους δρισι, γιατὶ ἡ γεφύρωση τοῦ χάσματος είναι μόνο ὡς ἔνα σημείο δυνατή.

Γενικότερα, θὰ πρέπει γάλη ξέρουμε πώς πάντα χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους ἔνα χάσμα, ἔνα κενό, ποὺ δυστυχῶς μένει αἰώνιο ἀγεφύρωτο. Και μένει τέτοιο, δισ κι' ἃν πολλές φορές δὲν θυμούπος νομίζει πώλ τὸ χάσμα αὐτὸν γεφυρώνεται. Κι' αὐτὸν συμβαίνει διχι μὲ τοὺς μακρινούς καὶ μὲ τοὺς πιὸ στενούς μ' ἐμπλακέντων. "Οσο κι' ἃν νομίζουμε πώλ ἔχομε γίνεις ἔνα μὲ τοὺς πιὸ στενούς μας, πάντα ἀποκαλύπτομε τήν ἀπάτην μας, τήν πλάνη μας, πώλ δὲν μένει, δημοσιεύποτε κι' ἃν είναι αὐτός δισ πιὸ κόντρα μας κι' ἃν στέκεται πάντα ἔνας ξένος. Ποτέ δὲν μπορούμε νὰ ταυτιστοῦμε ἀπολύτως μ' αὐτὸν, δὲν μπορούμε ποτὲ, δισ κι' ἃν νομίζουμε τὸ ἀντίθετο, γάλη ξέρουμε πολὺ κοντά του.

Δὲν ξέρουμε π.χ. ἃν μᾶς ἀγαπᾶ μὲ τὸν ἕδιο δραθρὸν ἀγάπη; ποὺ τὸν ἀγαποῦμε καὶ μετοι, ἃν αὐτός μᾶς είναι φίλος, δισ κι' ἐμεῖς ἡ ἄν μερα θά δοκιμάσουμε τήν μεγαλύτερη ἀπογοήτευση. Αὐτὴ τήν ἀνακάλυψη κάνεις δὲν ξέρεις στήν γενική

τοῦ γήλακίν, δηλαδὴ πώλ τὸν χωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ δὲν ἀγεφύρωτο. Κι' αὐτὴ ἡ ἀνακάλυψη τοῦ στοιχίου πολὺ σὲ πόνο, γιατὶ γιὰ πρώτη φορά διπεικάζει τήν μόνωσή του ἀπὸ τὸν γύρω του κόσμο καὶ θέλεις ἔναν ἀνθρώπο, ἔναν συνομιλικὸν του, ποὺ θὰ τοῦ ἀντικαταστήσῃ τὸν κόσμο ποὺ έχασε, τὸν κόσμο τῶν παιδικῶν του χρόνων.

Οι δύο γενιές, δέδουλα, δὲν μποροῦν γ' ἀναπτύξουν κατὰ φυσιολογικὸν τρόπο φίλια, ώστότο δις προσπαθούσαις ἐμεῖς οἱ δρψιοι γ' ἀναπτυσσόταν ἡ ἀνοχὴ κι' ἀκόμη καλύτερα ἡ κατανόηση τῆς ψυχολογίας τοῦ νέου. Δυστυχῶς ἀνύποπτο: ἀπὸ τὴν ψυχολογία τοῦ νέου συμπειριφέρομαστε ἔτσι: κατὰ τὰ χρόνια τῆς ἐφηβείας του ὥστε γάλη ἐκτρέπουμε τὰ πράγματα καὶ γ' ἀνοίγουμε τὸ χάσμα πέρα ἀπὸ τὰ δρισι του, γάλη τὸ κάνουμε διαθὺ καὶ πλατύ, χωρὶς γάλη τὸ θέλουμε καὶ μάλιστα στήν προσπάθειά μας γάλη κάνουμε τὸ ἀντίθετο. "Ο γιατρὸς πρέπει γάλη είναι καὶ σταθερὸς κι' ἀρρωστος πρόθυμος καὶ ἔτοιμος. "Η χειρότερη κριτικὴ είναι ἀκείνη ποὺ σφραγίζει διάσκληρη τὴν προσπάθητη μὲ ἔνα γαταστρεπτικὸν ἐπίθετο. "Ενας τέτοιος χαρακτηρισμὸς είναι ἀναπόφευκτα διάριστος καὶ προκαλεῖ πάντοτε τὴν ἀγαλάκτητη τοῦ νέου.

Κάτι: ἀκόμη ποὺ εὑρύνει τὸ χάσμα μεταξύ τῶν δύο γενιῶν τῶν νέων καὶ τῶν ωρίμων, είναι ἡ κριτικὴ ποὺ κάνουν οἱ δρψιοι γιὰ τὴ νέα γενιά. "Η κριτικὴ μας αὐτὴ μὲ τὸν τρόπο ποὺ γίνεται, διχι μόνο δὲν δογμάταις, δὲν συντίνεις στήν γεφύρωση τοῦ χάσματος, παρὰ τὸναντίον τὸ πλαταίνει τὸ διαθήσιμο: γάλη διαθήσιμος καὶ γενικότερα γέροντες μὲ τὴν κατάκριση, τὴν ἔχομε τῶς περισσότερο ἀπὸ πολλοὺς ἀλλούς λαούς, πάντα στὰ γείλη, ἔτοιμη γάλη διαθήσιμης καὶ γιὰ διλα. Τὴν ἔχομε ἀναγάγεις: κι' αὐτὴ σὲ τέγγυ. Μ' αὐτὸν τὸ νόημα, δημιη, μ' αὐτὴ τὴ διάθεση φυσικὰ, διχι μόνο δὲν μπορούμε γάλη κάνουμε τὸν νέον γάλη μᾶς πληγούσαν, παρὰ τοὺς ἀπομακρύνομε χωρὶς καρπιὰ ἐλπίδα ἐπιστροφῆς κοντά μας.

"Η ἐπικοδαιμητικὴ κριτικὴ ἔχεις ἔνα κύριο χαρακτηριστικό: δὲν θίγει τὴν προσωπικότητα, τὸ ποέμα ποὺ παρὰ δείχνεις ἐκείνο ποὺ πρέπει γάλη γίνην στήν περίσταση. Φάγεται, διχι, ποὺ δὲν κάνουμε χρίση τῆς ἐπικοδαιμητικῆς κριτικῆς, γιατὶ δὲν πάθαμε γάλη ἐπικοινωνοῦμε μὲ τοὺς ἄλλους καὶ πρὸ πάντοι μὲ τοὺς νέους, γωνίες σαρκωμένης καὶ γελοιοποιητική. Πρέπει γάλη γγωρίζουμε, ἃν θέλουμε γάλη μᾶς πληγούσαν κάπως σι-

γέος, τὰ ἔδικα τὰ παιδιὰ μας, διτὶ στὶς συνομιλίες μας μ' αὐτούς, δὲν πρέπει γάλη υπάρχη θέση γιὰ δημοτικὰ σχόλια. "Ο σαρκωμένος προκαλεῖ μίσος κι' ἔχει τὸν ἐπαιδεύσαντο τὴν ἔντονες ἀντιθέσεις.

"Η κριτικὴ τῆς προσωπικότητας είναι σὰ μάχειραγκή ἐπέμβαση, ἡ οποία δέδουλα περιάσει πάντοτε καὶ μερικές φορές μπορεῖ νὰ ἀποδῆ μοιραία. Σὲ σπάνιες περιπτώσεις μπορεῖ στὸ θέμα μας νὰ χρειασθῇ χειρουργική, ὅπότε θὰ είναι ἔνα ταλευταῖο μέτρο, ποὺ χρηματοποιεῖται, διτὸν δὲν υπάρχη ἀλλη ἐκλογή. "Απατεῖ ἐπιμελή προπαρασκευή ἀπὸ τὸν γιατρὸ κι' ἀπὸ τὸν ἀρρωστο. "Ο γιατρὸς πρέπει γάλη είναι καὶ σταθερὸς κι' ἀρρωστος πρόθυμος καὶ ἔτοιμος. "Η χειρότερη κριτικὴ είναι ἀκείνη ποὺ σφραγίζει διάσκληρη τὴν προσπάθητη μὲ ἔνα γαταστρεπτικὸν ἐπίθετο. "Ενας τέτοιος χαρακτηρισμὸς είναι ἀναπόφευκτα διάριστος καὶ προκαλεῖ πάντοτε τὴν ἀγαλάκτητη τοῦ νέου.

Δυστυχῶς, δὲν εἴμαστε καθόλου φειδωλοὶ καὶ προσεκτικοὶ στὸ θέμα αὐτὸν. "Αρεσκόμεθα διερδολικὰ στὸ γάλη γένουμε καὶ εἰδικότερα τοὺς γένους, ἀλλὰ καὶ γενικότερα γέροντες μὲ τὴν κατάκριση, τὴν ἔχομε τῶς περισσότερο ἀπὸ πολλοὺς ἀλλούς λαούς, πάντα στὰ γείλη, ἔτοιμη γάλη διαθήσιμης καὶ γιὰ διλα. Τὴν ἔχομε ἀναγάγεις: κι' αὐτὴ σὲ τέγγυ. Μ' αὐτὸν τὸ νόημα, δημιη, μ' αὐτὴ τὴ διάθεση φυσικὰ, διχι μόνο δὲν μπορούμε γάλη κάνουμε τὸν νέον γάλη μᾶς πληγούσαν, παρὰ τοὺς ἀπομακρύνομε χωρὶς καρπιὰ ἐλπίδα ἐπιστροφῆς κοντά μας.

"Ο πατέρας μου—γράφει: «ἔνας γένος 19 χρονῶν—είναι ἀνίκανος γάλη αιτθάνεται καντά στὸν κόσμο τῶν νέων. Η διμιλίχ του δὲν είναι ποτὲ ἀπὸ πρόσωπο σὲ πρόσωπο, παρὰ είναι ἀπὸ θέση σὲ θέση κρίνει προκαταδολικά. "Ετοι: ποὺ ἀντιμετωπίζει τὰ πράγματα, παραμένει ἔνας ἀκόμη καὶ σὲ μᾶς τὰ παιδιὰ του». Δυστυχῶς, τὸ φυινόμενο αὐτὸν, ποὺ δηγγεῖ στήν ἀτυνεγγονήσια, δὲν παρατηρεῖται μόνο στὸν πατέρα τοῦ νέου αὐτοῦ παρὰ σὲ πολλούς ωρίμους, σὲ πολλούς γονεῖς, είναι γάλη γενικὸς σχεδὸν φυινόμενο.

συνέχεια στὸ ἐπόμενο τεῦχος

Μέ αφοριή τὸ γεγονός ὅτι πολλές φορές δρισκόμενες σὲ ματονεκτική θέση νά δυτιλαχιδαγόμεθα τὰ παιδιά μας σὰν γονεῖς, ήχθημεν στὸ σκέπεροικα νά προσδούμε τέσσο μποροῦμε πλήρη ἐνημέρωσι τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς παιδικῆς ηλικίας. Βεβαίως πò γάρ προσπαθή νά παραχωρῇ ἔνας εἰδικός ἐπιστήμων γενικές συμβουλές: γιάδα λά παιδιά ἀπὸ κοινοῦ ἀποτελεῖ ἀκαριορ δογματισμὸν καὶ μάλιστα μέσα στὸ πλαστικὸν σκηνεργίας πλουραλιστικῆς κοινωνίας, μά ἡ παροῦσα πραγματεία ἡδη ληφθῇ ὅπ' ὅδι: σὰν μία ἐνημέρωσι τῶν γονιῶν ἢ τῆς οἰκογένειας. Ἀκόμη ἀξε συσχετική μέ τὴ σωρεία τῶν φροντιστηρίων γονέων, ποὺ δημοσιογονεῖται καθημερινά στὸ ἑστωτερικό ἢ ἔξωτερο, τὰ Κέντρα Ἐγγραφώσεως Γονέων καὶ Κηδεμόνων ἢ τὰ Κέντρα Οἰκογενειακῶν Μελετῶν ἢ Ἐργαστήρια Παιδαγωγικῆς Παιδαγωγικῆς ἢ Ψυχολογικὰ Κέντρα Μελετῶν γιάδα ποὺ διαπλατείνουν σὲ εὐρύτερους ἢ εἰδικότερους τομεῖς, ἢ σέ τερές διαλέξεων καὶ συζητήσεων διαφόρων κέντρων, σχολῶν ἢ δραγμώσεων ἢ συμβουλευτικῶν ἐργαστηρίων ἢ ἐρευνητικῶν τμημάτων.

Τὸ δάκτιον δόλου θέματος ἔρειδεται: ἐπὶ τῆς ἀρχῆς: Μπορεῖ ἡ σύγχρονη οἰκογένεια στὸν κόσμο τῆς στήμερον ν' ἀνταποκοιτῇ στὸν ἀσχικὸν τῆς παιδαγωγικὸν ρόλο ἢ ἔχει ἐξηγθενημένες δυνατότητες; Στὴ διποριγμάτευσι αὐτὴ τὸ θέματος στηριζόμενα σὲ τελευταῖς συμπεριφοραῖς τῆς Παιδαγωγικῆς Ψυχολογίας καὶ Κοινωνιολογίας γύρω ἀπὸ τὴν οἰκογένεια σὰν προσωπικόν θεσμόν, ποὺ θά προσφέρει τὸ μέγιστο τῆς ἀγωγῆς καὶ μαθήσεως σὲ παιδί.

ΠΥΡΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΑΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΜΑΣ:

Ψυρηνική οἰκογένεια εἶναι: ἡ ἀσχέγονη συμβούλια κοινωνική διάδοση, ποὺ ἔνα ἀρχικό ἀνδρογυνικό ζεύγος συμβούλιο καὶ συναπτώσεται μηδὲ μέ τούς διάστους ἐπιγόνους, τά

«ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΤΟΣ ΠΑΙΔΙΟΥ»

Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΤὸΝ ΚΟΣΜΟ Τῆς σήμερον

στοῦ. Ἡ τότε πατριαρχική οἰκογένεια δισκοῦσε περαστία ἐπίδρασι στὰ μέλη της, ιδιαίτερα δημοσίες στὸ παιδί, ἢ δέ λειτουργία της ήταν δυναμική. Τό σχῆμα της πατέρας — μητέρα — γιάδα — θυγατέρα ήταν διατική καὶ οἱ ρόλοι τῶν μελῶν της ήσαν ἀποκλειστικοί καὶ μή ἐναλλασσόμενοι. Ὁ ρόλος τοῦ παπποῦ ἀποτελοῦσε ἡγετική μορφή, ἀρχηγότης καὶ πατριάρχης παρουσιάζετο σάν τὸν ἀρχέτυπο τοῦ πατέρα, τῆς μάνας, τοῦ γιοῦ, — ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ κύριος καὶ ὁ ρόλος του ήταν δυναμικός καὶ ἀναπτίλεντος.

Ο στενὸς ἀρχικὰ δεσμούς τῶν ἀτόμων τῆς ἀρχιεπικής δυναμικῆς των σήμερα διστονεῖ. Ἐχει ἀρχίσει πρὸ πολλοῦ ἡ ἐναλλαγή τῶν ρόλων, η χαλάρωσι τῆς συνοχῆς τῶν μελῶν της καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ προγράμματος ζωῆς καὶ ἀργαστῶν των. Ένδι διλοτε δι παππούς — γιαρά ήταν δι περιοδιῶν ἐπιφελητή τῶν ἐγκαταλειπομένων ἐγγονῶν ἢ αἰτίας τῶν συνθηκῶν ἐργασίας τῶν γονιῶν τους, τώρα οἱ γονεῖς γυροῦν ἀπὸ σπίτι σε σπίτι τῶν παππούδων καὶ γιαράδων, γιάδα ν' ἀργήσουν τὰ παιδιά τους, διότι θά δροῦν στοιχειώδη ἐποπτεία καὶ φροντίδα. Ἡ ἀπόκλισι τῆς συμπεριφορᾶς τῶν γονιῶν ἀπὸ τίς ἀρχεπικής των ιδιότητες εἶναι: συχνή. Τό ἀποδημητικό, ἀτάραχο καὶ αὐθεντικό ὄφος τοῦ πατέρα ἢ σπανίζει ἢ δέν ὑπάρχει. Τό στοργικό οἰκοκυρικό ὄφος τῆς μητέρας ἀρχίσει: νά καταντεῖ ἀνύπαρκτο εἶδος. Λανεξάρτητος τοῦ δι: μερικοί ρόλοι: δέν μποροῦν ν' ἀλλάξουν λόγῳ τῆς φυσιολογικῆς των ιδιοτυπίας, δημοσίες προπάγνων σε προγραμμάτων χθρες μερικές διαρες τοῦ είκοσιτετραώρου δι μπαμπάς ἔκτελει χρέη μαριές καὶ ἀντίθετα. Ἀκόμη στὸ θέση: τῶν διο διονιῶν καὶ στὸ φυσικὸ του: εἶναι: ὑπεισέρχεται: ἡ κόπωση, τὸ ἄγγος καὶ προπάγνων στὴ συμπεριφορᾶ τῆς γυναικός — μητέρας είσοριτη ἢ ἐμπλοκή τοῦ ζεύγους, γιάδα ν' ἀνταποκριθῇ, στὶς διαδικα-

Τοῦ ΠΑΣΧΑΛΗ ΤΣΑΚΙΡΗ Ἐπιθεωροτοῦ Δ.Ε. Μέλους τοῦ Φ. Συλλόγου «ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ»

διαφόρου τύπου καὶ διαθιμοῦ συγγενείας ἀπὸ θείες, θείους, ἀνηψιούς κ. α. Ἀνεξάρτητα δημοσίες ἀπὸ τὸ διαθιμό συγγενείας ἢ ἐγγύτητος ἢ οἰκειότητος τῶν μελῶν τους δηλεῖσι μορφές συγγενείας δισκοῦ διεισηγήτηρη μηδέση, συνειδητή ἢ ἀτυνειδητή μορφοποιός ἐπίδρασι.

Τὸ παραπάνω δομή τῆς οἰκογένειας ήταν πανίσχυρη πρὸ τῆς διοιηγχανικῆς ἐπαναστάσεως, ποὺ σημειώθηκε στὴ γύρα μας ἀπὸ 20ετίας καὶ πλέον, στὶς δέ προσηγμένες γήρατες ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ αἰώνα ποὺ μας πέρασε ἢ τὶς ἀρχές τοῦ είκο-

σίες και συνέπειες της άνωπτυσσομένης και ειδικευτικής κοινωνίας.

Ανεξάρτητα δώρως από τα παραπάνω, ό δικαιολόγος ρόλος της μητέρας για τα δύο πρώτα έτη της ζωής του δρέφους και ή σημαίνουσα συμπαράστασι του πατέρα τότε και άργότερα δέν μπορεῖ ν' αλλάξῃ μ' θα χρόνια κι αν περάσῃ διάθρωπότητα. Μπορεῖ μέ την άποκοπή του διμφάλιου λώρου ν' αποκόβεται το νεογόρο από τα επλάγχυντα της μητέρας, δώρως έτοις δέν σύρει: ή συγχρωτισμός της μητέρας από το παιδί της. Στό δύοσυνεδρήτο του παιδιού μόνο ή μάνα είναι το άγαντικατάστατο πλάσμα, που θα γκλουχήσῃ το μωράκι της. Τό μητρικό στήθος που θα θηράσει το παιδί, ή μητρική άγκαλιά που θα το τηλίξῃ, ή άγάπη και ή στοργή της μάνας που θα το θεριάνη είναι τα αιώνια και δικατάλυτα φίλτρα και άποτελούν τα ουςαστικά στοιχεία συγαντήσεως της μάνας μέ το παιδί. Η άνυπαρξία τους δημιουργεί έντονα συγαντήσθηκατα άποστερήσεως. Διοχέτευται συναντηθηματικής άποστερήσεως έκανε ο Μ. Ναπολέων κατακτώντας τίς χώρες ή το παλληκάρι: που έπιδίδεται σέ γκακαστεριθμούς.

Στό βο πάλι έτοις που έκδηλωνται το ΕΓΩ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, τό δέ κοινωνικό περιβάλλον δάξει συνέχεις φραγμού μέ το ΜΗ στό νήπιο, άγκιζτει τή θεμελιακή συμπαράστασι του πατέρα, για νά τό προστατεύσῃ από τή διαρκή άρνηση και άδειαστητα, που τού δύσκονται από κάθε μεριά. "Ομως και στό 9—12ο έτοις της ηλικίας του παιδιού στή θέσι της άρνησην, που στήνει το κοινωνικό περιβάλλον γύρω από το παιδί, πάλι: έκτος από τή μάνα πρέπει ή πατέρας νά του συμπερασταθή μέ φιλικότητα και γά το δειξη τόν δρόθι δρόμο της κοινωνικής του προσταριογής.

"Ετοις ή πυσηγική οίκογένεια σάν συνοπτική διάδα τριπλού τύπου: γνένικου — κοινωνικού — κοινωνικού προπαρασκευάζει: το παιδάκι: από τήν πρώτη ήμερο της ζωής του γιά κάθε είδος προσταριογής και διαδικής ζωής. Σάν γονείκη κοινωνιακή διάδα καλλιεργεί θετικά δλεις τίς συγκινησιακές πραγματώσεις του άνθρωπου, τήν έμπιστοσύνη στή

ζωή και κοινωνία και το ίσχυρό συναίσθημα άσφαλείας, που τότο άμεση άνάγκη τό έχει το παιδί. Ακόμη τού άναπτύσσει τήν ικανότητα γιά κατανόηση του συνανθρώπου του, τάσ: γιά άλληλοσύνη και φιλική προσέγγιση, είρηπνη συμβούση μέ τήν κοινωνία, τήν θρησκεία και τήν έκκλησή της. Ειδικότερα τό έθιζει κοινωνικά σέ παραδεκτές σχέσεις αποτάσεως, τυπικότητος διαχριτικό τητος, άπομονώσεως ή δρθής κοινωνικής ένταξεως.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Δύο διατάκτικα γεγονότα σημείωσαν μεγάλη άλλαγή στό χαρακτήρα παγκοσμίως τής κοινωνίας: Πρώτα ή έκδιομηργάνει και έπειτα ή έκδημοκρατικοποίηση της. "Έτοις ή ένθιλιος: άδηγγήθηκε σέ γενική διαφοροποίηση: δομών και λειτουργιών του κοινωνικού μας συστήματος. Μεταβολές, που έπηρεάζουν τό μερφωτικό ρόλο της οίκογενείας, είναι οι παρακάτω: 'Αρχικά έχουμε μά δι θειά μεταβολή στό σύστημα συμπαθείας, στό συγκινησιακό σύστημα, που μετατρέπεται σέ έργασιακό, δρθολογικό. 'Από πατρικό - άδειλφικό και ίσχυρό κοινοτικό και κοινωνικό παλαιότερα γίνεται: άδειλες, ργχό, έπιφανειακό και άπροσωπο ή άκρα άτομικιστικό και έπηρεάζει τίς συναντηθητικές συναρτήσεις και τίς έγδοοικογένειακές: και ίσχυρές σχέσεις: και ρόλους. Τά παραπάνω κάνουν διστούς ή συμπεριφοράς τῶν γονέων ν' αποκλίνει: από τήν άρχετυπή συμπεριφορά των. Παράγοντες που έπηρεάζουν καίρια τή συμπεριφορά τῶν μελών τῶν οίκογενειῶν είναι: ή έργασία τῶν γονέων. Οι κοινωνιολόγοι διαπιστώνουν μά εύρεται χαλάρωση: τής συνοχής: τῶν μελών τῆς οίκογενείας από τίς μελέτες: που έκαναν πάνω στήν εύρωπαϊκή οίκογένεια. Καίτοι τό πρόγραμμα έργασίας τῶν μελών τῆς οίκογενείας μας: καταπονεί τά άτομα, διως οι συνθήκες συγαντήσεως τῶν δέν άλλαξην. 'Ο χωρος τού σπιτιού παρέμεινε δ τόπος συναντήσεως. 'Υπάρχουν σέ χώρες σύζυγοι: — παιδιά που θ' άντακάσουν μεράκι: ήμέρες ή ωρες τήν έδδομάδα, άλλα σέ μας δέν άπαντάται: τό γεγονός σέ τόση

έκταση: χωρίς νά σημαίνει τούτο δέν μάς κουράζει: ή έργασία μας.

Δεύτερο διατάκτικο θέμα είναι ή άνεξαρτοποίηση τής γυναικάς, που δημιουργεί ένα νέο τύπο γυναικάς — μητέρας. "Έχουμε πλείστα δια περιστατικά, που ή γυναικά προσπαθεῖ ν' αποδείξη δι μπορεῖ ν' άναλαδη τό ρόλο άνδρος. Στίς διάφορες σχολές του στρατού στό σημάδι μέ πιστόλι: οι χωροφυλακίνες και άστυνομίσσεων πέρασαν τούς άνδρες. Τό ίδιο συνέδη και σέ μερικά άθλητα λ.χ. στό καράτε. "Ομως οι σχέσεις αύτές διαταράσσουν γιάς είρηπνης σχέσεις συζύγων.

Άπό τήν άλλη πάλι μεριά ή καταγλωτική κοινωνία τοποθετεί τά άτομα μπροστά σέ νέα προδίλητα και μάς έπιτάσσει νά προσδιλύουμε σέ άγορές πραγμάτων, που ήσαν άνυπαντα άλλες φορές ή ν' αποφύγουμε σχέσεις συναντήσεως σάν γέλη οίκογενείας. "Ομως ή κατάταξι αυτή ένημουργεί μιά άποξένωσι από τά παθιά μας. Τό παιδί μέσα σαντό τό κύκλωμα τής κοινωνίας ωραίδει: ένωρίτερα και ή μαθητής τής Γ' Γυμνασίου άντυπος: χειρίζεται μέ τόν τήρη παλάς Στ'. Η έπιθυμία του νά έπιτυγχάνει σέ διαφορετικό κύκλο μαθημάτων του δημιουργεί ένα τρομερό άγγος. Κι' ένθι μιλούμε συγνεχώς: γιά διαθημολόγηση: μαθημάτων, πουθενά δέν άναφέρεται: άν τό παιδί είναι: ήθικο. δίκαιο. εύσεβες, άπαντος κλπ. Η έξειδίκευσι τής κοινωνίας, που τροφοδοτείται: από τή γεγονολογική πρόσδο, άποξενώνει: τά άτομα. "Ο κοινοτικός τύπος τής οίκογενείας FACE TO FACE δηλ. διτι είλικρι έγγω γιά σάν έτοις είλικρι: σύ γά πένα έγει: άνατοπει σέ DO OUT DOES δηλ. δέν του δίνω όν δέν μου δώτης. Θέλοντας τήρα ή οίκογενεία νά ένταξη τό παιδί μέσα στήν πραγματικότητα τής σύγχρονης κοινωνίας πρέπει: νά τού γνωρίση άφ' ένδες μέν τίς άνάγκες προσαρμογής: που ίσχυεται: άφ' έτέρου μέσα σέ αύτό τό έτερο κλίτος τῶν άντιθέτων θά δημιουργήση προστριβές στά άτομα της Έγχωρα που ή οίκογενεία πρέπει: νά καλλιεργήση στό παιδί συγκινησιακές πραγματώσεις σάν άτομο.

Πιό πέρα τώρα από τήν έργασία

νεια υπάρχει ή δημάς τῶν συνοικηλίκων παιδιών, στήν όποια πρέπει νά στραφῇ μετασυγκράτησι τὸ παιδί, που έχει δημιουργηθεί από τὴν οἰκογένειας. Ἀκριβῶς στήν σύγκρουσι αὐτῆς οἰκογένειας — δημάς δημιουργεῖται τό τραχικό δηλητικό τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ. Πρέπει τὸ παιδί νά δρῃ τὸν τρόπο, που θά τὸ κάνει νά μετακινεῖται μέτρη γένεια, τυπικότητα καὶ τάκτη ἀπό τὴν οἰκογένεια στήν δημάδα καὶ ἀντίθετα. Γιὰ νά τὸ ἐπιτύχη δημας αὐτὸ τὸ παιδί, πρέπει ή οἰκογένεια νά τὸ συνηθίζῃ σε παραδεκτές θέσεις ἀποξεγόρευσην.

"Όλα τὰ παραπάνω περιορίζουν τήν αὐθεντική — πατριαρχική συμπεριφορά τῶν συζύγων σε συντροφικοῦ τύπου σχέσεις. Ο ἔλεγχος πάνω στὰ παιδιά καθίσταται κοινός, καὶ συγχρόνη — ἐπικροτεῖ ίσχυρά τὰς ἀνεξαρτοποίησες τῶν συζύγων. Εδῶ είναι καὶ ή δάσι τῆς εὐκολίας γιά διαζύγια. "Αν συιδή δέ οι σύζυγοι νά είναι πολύ νέοι, χρηματής κοινωνικής προελεύσεως, ἑτερογενεῖς ἀπό ἀποφι: ηλικίας, προελεύσεως, θρησκείας, ιδεοσυστασίας ἀλπ. θσο λιγότερα παιδιά, ἔχουν ή δέ μεγαλύτερη είναι ή κοινότης που ζοῦν, τότε τό γά δύνηγθεούν στήν κοινοποίηση: τῆς οἰκογένειας είναι εύκολότερο.

"Ετοι: φθάσαις σε μά κατάστασι πολυκρατίας: μέσα στήν οἰκογένεια, σε μά τάς: ἀνεκτικότητος ή ἀνεξαρτοποίησεως γονέων καὶ παιδιών καὶ οἱ ἀπερφέσεις περὶ τοῦ πρακτέου νά λαμβάνονται δικαιοκία καὶ δχι: δπως πρώτη ἀπό τὸν πατέρα. Περά τήν ἀποδυνήθιας: τῶν συγγενικῶν σχέσεων καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς κοινωνικῆς μητροποιοῦ δυνάμεων. διατηρεῖται ή λειτουργία τῆς τεκνοποιίας, τοῦ περιορισμοῦ, τῆς κοινωνικοποίησεως ἀπό τήν οἰκογένεια στά 2—4 έτη δηλ. στὰ ποιῶτα έτη τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ. "Ετοι: μένει ίκανό χρόνο τὸ γήπεδο στὰ γέροντα τῆς μάνσα καὶ οἰκογένειας του. διάστημα τόσο, δησο κρειδάζεται: γ' ἀποκρυπταλλήσης διώσεις, συγκατηλίκων, ἀσετές ή κακίες. συνήθειες θετικές ή δυσνητικές, που θά δάλουν ίσχυρά τά θειέλια τῆς καταπονήσης του προσωπικότητος.

"Οσο γιά τήν Ἑλληνική οἰκογένεια, ιδιότερημοι τρόποι ζωῆς της, που ξεφεύγουν ἀπό τὰ καθιερωμέ-

ναι, δὲν δρίσκουν ἀπίγχησι: σὲ εύρυτερη κοινωνικά στρώματα, καίτοι: κέρδισε σέ αὐτονομία καὶ τὰ μέλη της ἀπέκτησαν ηδειγμένη ἐλευθερία καὶ ἀνεξαρτησία γιά ρυθμίσεις που τὰ ἀφοροῦν προσωπικά, ὅπως ἐλευθερία ἐνεργείας συζύγων — ἀγωγή τέκνων — τρόπος δργανώσεως κατοκίας — ἀγορά εἰδῶν — ἐλεύθερος χρόνος — πολιτικοθρησκευτικός προσωπατολισμός ἀλπ. ἀλπ. Δημιουργήσε καὶ αὐτῆς μια αὖξης προβλημάτων καὶ οἰκονομικής ἐπιδράμυσεις.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

"Ἀπό τή στάθμης: τῶν παραπάνω στοιχείων συμπεραίνεται: δτι ή ἐλληνική οἰκογένεια σὰν κοινωνική δημάδα παραμένει ίσχυρά. "Οσο πιό πολὺ ἀναπτύσσονται: ή οἰκονομία καὶ τεχνική, ὑφή τῆς κοινωνίας, τόσο περιττότερο ἀποδυναμισται η δύναμι τῆς οἰκογένειας σὰν παράγοντος ἀγωγῆς τῶν μελῶν τη. Ο ἀποπροσωπατολισμός τῶν γονιῶν ἀπό ἐλλειψι: έννημερότητος πάνω σέ κρατοδησες καταστήσεις γύρω ἀπό τὰ νέα κοινωνικά δεδομένα ἀναφορά: καὶ μέ τήν οἰκογένεια δημιουργεῖ παταγιδικούς τρόπους έξωτερικέσσεως: τῆς συμπεριφορᾶς τῶν γονιῶν ἔγκαντι τῶν τέκνων τους. "Ἄφοι δημας ή πυρηγκή οἰκογένειας ἀποτελεῖ γιά τὸν τόπο μας ἀκόμη τὸ διατικό ἐργαστήρι: τῆς κοινωνικοποιήσεως, μπορεῖ νά ἐντάξῃ τὸ παιδί τη. δημάλ καὶ πλαίσια τῆς σύγχρονης κοινωνίας μας.

Μπορεῖ η οἰκογένεια τοῦ τόπου γ' ἀντιληφθῇ καὶ νά ἰκανοποιήσῃ καλύτερα σύμμεσα δχι: μόνο τίς διατηρεῖται τοῦ παιδιοῦ, μά καὶ τίς πνευματικές καὶ ήθικοκοινωνικές. Αὐτή καὶ μόνη ἀρχικά στά 1 - 4 χρόνια καὶ ἀργότερα σὲ συνεργασία μὲ τὸ σχολεῖο, ἐκκλησία, κοινωνικές δργανώσεις νά τοῦ διδάξῃ τὸν ποσγονιατικό στή ζωή του, τήν ἀνοίδεια στήν έογασία, τήν υπευθυνότητα στή δοσητηριότητή του, τήν δρθή ἀναδοσιή μὲ τὸ καλό ἔντυπο, τὸ θέατρο, τὸ ραδιόφωνο, τὸν κινηματογράφο, τήν TV, τή πουστήν, τήν δοθή ἀναδοσιή τέ διαθύτερες ἐκφάντεις τῆς ζωῆς, ὅπως είναι η θεοτεία, η ἐπιτίτιη, η τέχνη, η ήθική γύρω ἀπό τήν Ἑλληνική πονηματικότητα καὶ παράδοση, που τότε ἐπιθυμούν οι Εένοι: καὶ τόσο ξυνίζει στό γλιαρό πιθηκισμό μας. Στά σημεῖα αὐτά οι γονεῖς θά παρέμ-

βουν στό παιδί μέ τήν πειθώ ἀπό τήν ωρα, που πρωτόρχεται στὸν κόσμο μὲ σύστημα, ἐπιψυνή, τάκτη, ωστε νά κατευθυνθοῦν δρθή οἱ δημάδες καὶ οἱ τάσεις καὶ νά τοι γίνονται διώρημα καὶ ξθος δσο μεγαλώνει, μά ἐπ' αὐτῶν θά ἀσχοληθοῦνται σέ δηλο ἄρθρο μας.

Οι Μπούλες πρίν έξηντα χρόνια

(συνέχεια ἀπό τήν σελίδα 13) ρέψη. Φεύγοντας ἀπό τὸ Κιόσκι σ' αματούσαμε στοῦ Μίλη γιὰ νά χορέψη ή μπούλα, που ήταν ἀπό αὐτήν τή γενονιά καὶ μετά χορέύαμε στὸν Ἀγιώργη

'Από τὸν Ἀγιώργη παιρνόντας ἀπ' τὰ Χατζηδημητραϊκά ἀπ' τοῦ Κουκούλα, τοῦ Μαγγαβέλα, τοῦ Τσίπακαρη βγαίναμε ἀργά βράδυ στὰ Άλωνια, δουν γίνονταν καὶ τὸ μεγάλο γλέντι. Βγάζαμε τίς προσωπίδες δλοι οι γενιτοαραίοι καὶ χορέάμε μαζύ μὲ τὸν κόσμο καὶ ἀπ' τὰ σπίτια τῆς γειτονιᾶς μᾶς κερνούσαν ἀφαί, κρασί καὶ μεζέ. Τώρα τὰ χωρίς τὶς προσωπίδες μπασούσαμε νά φθιμε.

Μετά τὸ μεγάλο γλέντι στ' Άλωνια πάιρνοντας τὸ δρόμο ἀπό τὰ Γαλάκεια οι ζουρνάδες ἔπαιζαν τὴν πατινάδα «Δὲ σ' ἄριζαν τ' Άλωνια Νταπλιάνα».

Τώρα ἀπ' δουν κι' ἀν περνούσαμε ὁ κόσμος μᾶς κερνούσσε καὶ χόρευε μαζύ μας. 'Από τὰ Γαλάκεια στρίβοντας δεξιὰ ἀπό τῆς Μουτούκινας τὸ σπίτι τοῦ Γκουντα τοῦ Δημούλα, βγαίναμε στοῦ Παπῆ καὶ ἀπό ἑκεῖ πάλι στὰ Καμπένα. 'Αφοῦ χορέύαμε καὶ στὰ Καμ μένα μ' δλο μαζύ τὸν κόσμο που ἥθελε νά χορέψη, δσες μπούλες είχαν κουραστή ἔφευγαν στὰ σπίτια τους καὶ οι ἄλλες μὲ ζουρνάδες διασκέδαζαν στὰ σπίτια που μᾶς καλούσαν.

Τὰ μεγαλύτερα γλέντια μετά δλη νύχτα γίνονταν θυμᾶμε στοῦ Γκουντα, στοῦ Τσίπη, στοῦ Γιώργη τοῦ Περδικάρη, στοὺς Μπλαίους καὶ τοὺς Κοκκιναίους.

Τὸ πρωΐ κουρασμένοι ἀπό τὸν πολὺ χορὸ πηγαίναμε στὸ σπίτι. Σπίτι μᾶς τύλιγαν σ' ένα σεντόνι καὶ κοιράδιασταν ντυμένοι γιὰ καναδύ ωρες καὶ μετά πάλι χορὸ μέχρι τήν Τρίτη τὸ πρωὶ καὶ αὐτὸ συνεχίζονταν, ωπού τελείωνε η Ἀποκριά.

Ψυχολογία δέν είδει έπιστημη τής συνείδησης, όπως παλαιότερα πιστεύαν, ἀλλά είναι έπιστημη τῆς συμπεριφορᾶς, καὶ εὑρύτερα τής διαγωγῆς. Δηλαδή ψυχολογία ἀρχίζει διανοιώσιός συμπεριφέρεται σὲ σχέση μὲ τὰς ἔξωτερικές καταστάσεις καὶ λύγει προβλήματα. Κι' διανοιή τὴς λύση τῶν προβλημάτων δέν είναι αὐληρονομικά προγραμματικές μέθημα, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸ στικτό, τότε ἔχουμε ψυχολογία ποὺ προσομοιάζει πολὺ μὲ τὴν ἀνθρώπινη ψυχολογία.

—Η ψυχολογία ἀσχολεῖται μὲ τὰς ἔξωτερικὰ λειτουργίας τῆς νόησης, ἐδῶ παρεμβάνοντας οἱ ἔξης παράγοντες:

1) Σ' αὐτούς ποὺ διεβίλονται στὴν ἔξωτεροική ἑπτειρά, στὴν κοινωνική ζωὴ τὴν γλώσσα καὶ 2) σὲ αὐτούς ποὺ διεβίλονται στὴν ἔξωτεροική δουλή τῆς σκέψης τοῦ ὑποκοινωνοῦ, ποὺ οἰκοδομεῖται δια τὴν ἔξελίσσεται. Π' αὐτὸς δῆλα τὰ ἐπιστημολογικά προβλήματα, συνδέονται μεταξὺ τοὺς καὶ μὲ τὴν ψυχολογική σημειώσεις. Οἱ ἔξωτεροι καὶ οἱ ἔξωτεροι παράγοντες είναι δύο ἀξεχώσιστοι παράγοντες. Η γνῶση είναι γὰρ ἀλληλεπιδραση, ἀνάλιστα στὸ ὑποκοινωνοῦ καὶ τὸ ἀντικείμενο.

—ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ ΜΙΛ ΓΝΩΣΗ ΜΙΑ ΝΟΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

Στὸ σύγχρονο ἀνθρώπῳ ὑπάρχουν πλήθεις δομές, ηδη διαυτορισμούμενες, ποὺ ἀγνοοῦμε τὴν ιστορία τους. Κάθε λέξη μας ἔχει πίσω της γιλιετής ιστορίας. Είναι μάλιστα ποὺ τὴν ἐπεξεργάτηκαν συλλογικά ἀμέτοπτες γενεάς. Δέ γνωρίζεις τὸν τοόπο οἰκοδόμησης, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀποτελέσματα. "Ουμος τὸ ἀποτελέσματα δέν ἀσκοῦν! "Ετοι; λοιπόν τυποροῦμες γ' ἀνανευστήσουμε τὴν ιστορία μέχρι τὸν Ἀριστοτέλην. — τὸν Πλάτωνα καὶ ἄλλους ἀσκοῦσις "Ελληνας φιλοσόφους.

—Αὐτὸς ποὺ είναι ἀξιοθάλαστος τὸ παιδί, είναι ἀκοιδῶς τὸ διτι βούσεις πάντας ἔνας διατοποὶ ἔσκινεις ἀπ' τὸ μηδέν καὶ τὰς διέπει πολὺ προγνωστές.

—Τὸ δούρως ἀπ' τὴν γέννησή του μέγιστη δύο γρόνων περίποι ἀσκοῦσι νὰ μετανειούσιτοι τὴν γλώσσα. Σὲ ἥλικια μεγαλύτε-

Τό παιδί καὶ ἡ γνώση

(ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΩΝ JEAN PIAGET ΚΑΙ ALFRED ADLER)

ρη τῶν 9 μηνῶν είναι σὲ θέση διανοιώσις τοῦ κρύσταλλου ἔνα ἀντικείμενο ποὺ αἰσθάνεται νὰ μπορεῖ νὰ συγκάψῃ τὸ κάλυμμα, γιὰ γάρ τὸ ἔκανάθρη. Νωρίτερα ἀπὸ αὐτήν τὴν ἥλικια τὸ δρέφος δέν νομίζει τὸ ποτε, γιατὶ δέν διαθέτει ἐργαλεῖα σκέψης.

—"Οταν τὸ παιδί τῆς ἥλικιας πρὶν τὸν ἔνατο ἡ δέκατο μῆνα δέν διλέπει τὴν μητέρα του τότε δέν ὑπάρχει κανένας ἀλλος τρόπος γιὰ γάρ τὴν ἐπιστρέψει παρὰ νὰ κλαίει. δυνατά. "Αν π.χ. διώσαιε στὸ δρέφος ἔνα νέο παιχνίδι ποὺ τὸ ἐνδιαφέρει. "Απλώνει τὸ χέρι γιὰ γάρ πάρει, ἀλλὰ δὲν ἔμεινε τὸ σκεπάζουμε

Τῆς ΤΑΝΙΑΣ ΛΑΔΑ ΦΟΙΤΟΤΡΙΑΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

μὲ ἔνα μαντήλι τότε ἀποσύρει τὸ χέρι του, σὰν νὰ μήνι μπάρχει τὸ ἀντικείμενο. Δέν σκέψεται νὰ συγκάψῃ τὸ μαντήλι, ἐνῷ δὲν δάλαυμε τὸ μαντήλι: στὸ πρόσωπό του, τότε ἔρει πολὺ καλά νὰ τὸ σηκώσει. Αὐτὸς συμβαίνει μέχρι ἥλικια δικτώ, ἐννέα ἡ δέκα μηνῶν. Μὲ τὴν ἀναπαράσταση τὴν ἐπαγγάληφη τοῦ ὑλικοῦ μας κάσιου καὶ συγκεκριμένα τοῦ ἀντικείμενου τὸ παιδί φθάνει στὸ στάδιο νὰ μπορεῖ νὰ σκέψεται: διτι πρέπει νὰ σηκώσει τὸ μαντήλι. "Η Ἑλλέλιξη καθὴ τῆς νόησης δέν συμβαίνει καὶ δέν ἰσχύει μόνο γιὰ τὰ ἀνθρώπινα δρέφη.

—Πειράματα σὲ γατάκια ἀπέδειξαν διτι ὑπάρχουν τὰ ἕδια στάδια, μέ μήνη, διαφορά, τὸ διτι τὸ γατάκι στάνει σὲ τέσσερις μῆνες στὸ ἐπίπεδο ποὺ τὸ δρέφος φτάνει: μόνον σὲ ἐννέα μῆνες. Κι' αὐτὸς είναι πολὺ ἐνδιαφέρον, γιατὶ τὸ γατάκι δέν πορογωρεῖ καὶ πολὺ πιό πέρα, ἐνῷ τὸ δρέφος συνεγίζει μέχρι τὴν κατάσταση τοῦ πολιτισμένου ἀνθρώπου, καὶ αὐτὸς συμβαίνει λόγω τῆς οἰκολογικῆς τους κατάστασης καὶ ἀ-

κόμη είναι γνωστὸν διτι ἡ γλώσσα καὶ ἡ κουλτούρα είναι διατικά παράγοντες ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν γνώση.

—Οι χρυπατζήδες είναι ζῶα ποὺ δρίσκονται στὰ πρόθυρα τῆς συμβολικῆς λειτουργίας. Τούς διέπουμε νὰ σκαρφαλώνουν στὰ δένδρα, νὰ περπατοῦν σχεδὸν ὅρθιοι. Οι χρυπατζήδες διπλῶν ἀποτελέσματα παιχνιδῶν, είναι κατὰ ἔνα χρόνο ἀντιτερούνται ἀπὸ τὸ δρέφος, δημιουργοῦσται πάνε καὶ πολὺ πιὸ πέρα.

—Ο πιθηκός ποὺ γυμνάζεται νὰ γηραιμοποιεῖ κέριατα σὲ ἔναν αὐτόματο πωλητή, διανοιώσεις τὸ μητρός της σκέψης τὸ μητρόνυμα, τότε τὰ φυλάτια προσεκτικά. "Αν τοῦ δώσεις φεύγικα κέριατα, θυμάνεις.

"Αν ἔχει κάποιο παινιαρμένο φίλο στὸ κλουβί, ἔκει δίπλα, τοῦ δινεις μπανάνες γιὰ κέριατα ποὺ θὰ τοῦ ἐπιτρέψουν γ' ἀποκτήσει μπανάνες. "Αν μέσα στὰ κέριατα διπάρχει καὶ ἔνα φεύγικο, ὁ ἀλλος πιθηκός τοῦ τὸ ρίγνει: στὸ κεφάλι. "Ολα αὐτὰ δείχνουν διτι ἔχουν καταλάβει τὴν λειτουργία τῶν κέριατων, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ μητρόνυμητος.

—"Ολα τὰ παιδιά ἀνεξαρτήτως τῆς γήρας καὶ τῆς ἐποχῆς ποὺ δισκούνται: ἀκολουθούμενη πάντοτε ἕδια στάδια στὴν Ἑλλέλιξη τῆς νόησής τους, καὶ πήδη συμβαίνεις γιατὶ δοις σκονταὶ στὸ ἕδιο στάδιο Ἑλλέλιξης. Τὰ στάδια αὐτὰ ποὺ είναι διτι πάντοτε γιατὶ κάθε στάδιο, είναι ἀπασχατηγό γιὰ τὸ ἐπόμενο. Είναι μάλιστα διατεταγμένη ἀκολουθία, δημιουργεῖται στάδιο Ἐπειδὴ τὸ προγράμματος. Μὲ τὴν πόλη διαποστά, ποὺ σὲ ἀλλα παιδιά, στὰ στάδια αὐτὰ διπάρχουν ἐπιταγμένης τοις καὶ σὲ ἄλλη ἐπιδοκιμάζουσι. "Οι μικροί οι πειστέοις τοῦ ἕδια.

—Η αἰσθησιοκινητική νόησης κυριαρχεῖ στὸ δρέφος ποὺ ἀπὸ τὴν

γλώσσα καὶ αὐτὸς πιθανὸν εἶναι τὸ πρῶτο στάδιο. Κατόπιν ἡ σημασιοδότηρη, ἡ γλώσσα τὸ συμβολικό παιχνίδι, ἡ διανοητική εἰκόνα κλπ. Αὐτὰ μέχρι τὸν ἔδορο χρόνο. Τότε ἀμφανίζεται ἡ ἀναπαράσταση τῆς σκέψης.

—Ο JEAN PIAGET παρατηρούντας ἔνα δρέφως δέκα μηνῶν νὰ παιζει καὶ ἐν συνεχείᾳ, κάνοντας πειράματα μὲ δρέφη τῆς ίδιας ἡλικίας, κατέληξε στὰ ἔξης: Τὸ ἔθλεπα γὰρ παιζει μὲ τὴν μπάλλα του. Ἡ μπάλλα κύλισε κάτω ἀπὸ μάκρελα καὶ τὸ ποδὶ τὴν φάγνει καὶ τὴν δρίσκει. Τὴν ξαναρίχνει. Ἡ μπάλλα γάγεται κάτω ἀπὸ ἔνα φαρδὺ καναπὲ μὲ κρόσια... Δὲν τὴν δέλπει πιά. Τότε αὐτὸς ξαναρίχνει κάτω ἀπὸ τὴν πολυθεόνα, καὶ ὅπου τὴν εἶχε δρεῖ πρωτύτερα.

—Τὸ παιδὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐγκοπίσῃ διλοκληρωτικά τὸ ἀντικείμενο. Τὸ συνδέει μὲ τὴν ἐνέργεια ποὺ ἔγινε. Δέν τὸ θεωρεῖ ἀκόμη σὰν ἥ-

νεξάρτητο κινητό, ποὺ στοιν εἶναι κάτω ἀπὸ τὸν καναπὲ δὲν μπορεῖ νάγκαι κάτω ἀπὸ τὴν πολυθέρον. Ἀργότερα θὰ γίνει ἀνεξάρτητο κινητό, θὰ ἀναζητεῖται σὲ συνάρτηση μὲ τὶς ἐντυπώσεις του, καὶ τότε μποροῦμε νὰ μιλάμε γιὰ μονιμότητα του ἀντικειμένου.

—Τὰ παιδιά τῶν τετάρτων καὶ πέντε ἔτην ἀκόμη δὲν ἔχουν διαμορφώση γνώση τοῦ ἀντικειμένου, καὶ αὐτὸς τὸ διέπουμε, ἀπὸ τὴν παρατήρηση διταν τὸ παιδὶ συγχέει λεσες ποσότητες καὶ λέσι ἢτι ἡ μία περισσότερη ἀπὸ τὴν ἄλλη. Π.χ. τὰ κόκκινα πιόνια ποὺ εἶναι σὲ διαστάσεις καὶ ἀριθμό ἵστα μὲ τὰ πρόσωνα, ἢν τὰ τοποθετήσουμε ἔτσι ποὺ τὰ πρόσωνα πιόνια γὰρ εἶναι δικλίνηα ἀραιά ἐνῷ τὰ κόκκινα ὅλα μαζεμένα, πικνὰ τὸ ἔγχο κοντά στὸ ἄλλο, τότε θέτοντας τὴν ἐρώτηση στὸ παιδί, πιὰ εἶναι περισσότερη ἡ ἀπάντηση θὰ εἶναι τὰ πρόσωνα, καὶ ἢν

πάλι ἐρωτηθεῖ γιατί, ἡ πιθανότερη ἀπάντηση θά εἶναι γιατί εἶναι πιὸ ἀραιά ἐνῷ τὰ κόκκινα πιὸ πυκνά. Ἀκόμα ἀπὸ τὸ παιδὶ ποὺ πειζει μὲ τὴν πλαστελίγη τὸ ἀκοῦν, νὰ λέσι. «Εἶναι πιὸ πολὺ γιατί εἶναι πιὸ μακρύ». Καὶ ξαφνικά τὸ κόρει καὶ λέσι. «Εἶναι πάρα πολὺ λεπτό, εἶναι λιγότερο ἀπὸ πρίν». Η ἀπάντηση δέν εἶναι καθόλου λογική. Τὸ παιδὶ αὐτῆς τῆς ἡλικίας δρίσκεται στὸ προ—λογικό στάδιο.

Οἱ γονεῖς, τὸ περιβάλλον καὶ εὑρύτερα ἡ κοινωνία δέν πρέπει νὰ μένει ἀδιάφορη στὴν διαπαιδαγώγησή του. Γιατὶ κάνοντας ἔνα παιδί, καὶ ἀφίνοντάς το χωρίς διαπαιδαγώγηση εἶναι σὰν τὸν γονέα ποὺ ἔχειται ἔνα σπίτι. Μόλις τὸ τελείωσε, τότε κατάλαβε ὅτι εἶχε ξεχάσει τὶς σκάλες.

Τὸ περιβάλλον λουπόν εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔχει δλο καὶ μεγαλύτερη σημασία, δυστοιχία μεγαλώνεις ἡ ἡλικία.

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ 1822

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 11) κωρώντας τὶς θέσεις τοῦ μοναχοῦ Πλάτανου.

δ) Ο στρατάρχης Λουμπούτ αὐτοπροσώπως θὰ προσπαθήσει νὰ ἐμποδίσει καὶ νὰ ἀπομονώσει τὶς ἐπαναστατικὲς δυνάμεις ποὺ ἀμύνονται στὴν Κωτίχα καὶ Παλαιοκαλιά.

2 Απριλίου 1822. Ο Μουσταφᾶς μπέης τὸ μεσημέρι περνάει ἀνατολικὰ τὰ Λευκάδια, παραμένει λίγο στὴν Ροδίνα, καὶ μετά βαδίζει παράπλευρα τὸ ρυάκι Γύμνωβο.

Ο Ἀγγελῆς Γάτσιος ἀντιλαμβάνεται τὶς προθέσεις τοῦ Τούρκου. Στέλνει τὸν ἀδελφό του Πέτρο νὰ ὀχυρωθεῖ στὶς διαβάσεις ποὺ δόηγοῦν πρὸς Κουκούλι καὶ Μοναστήρι Προσδρόμου μὲ ἐντολὴ νὰ ὀπισθοχωρήσει πρὸς τὸν Λάκκο τοῦ Σιαμάγγου. Τὸ στρατόγη-

μα τοῦ Ἀγελῆ Γάτσου πετυχαίνει. Ο Μουσταφᾶς βρίσκεται ἀνάμεσα ἀπὸ δυὸ πυρὰ καὶ κτυπιέται ἀπὸ παντοῦ. Υφίσταται οσαρές ἀπὸ λειες καὶ ἀναγκάζεται νὰ ὀπισθοχωρήσει. Τὰ ὀπισθοχωροῦντα τρῆματα συγκρούονται μὲ τὶς δυνάμεις τοῦ Κούντορη. Ἀργότερα οἱ Τούρκοι φθάνουν στὸ πλαταιοκλήσι τοῦ Ἀγίου Νικολάου ὅπου εἶναι ὀχυρωμένος ὁ Δεληγιάννης μὲ 30 ὀπλίτες. Ο Δεληγιάννης περικυκλώνεται. Υστερα ἀπὸ ἔφοδο καὶ μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Κούντορη ὁ Δεληγιάννης κατορθώνει νὰ διασπάσει τὶς τουρκικὲς γραμμές.

Ο Ταήρη μπέης κωρίς ἐμπόδια φθάνει στὸν Γαλατσιάνο, καὶ προχωρεῖ μὲ κατεύθυνση τὴν Βέροιαν την Βέροιαν. Τὶς γύρω θέσεις ὑπερασπίζονται μὲ γενναιότητα οἱ Ρομανταναῖοι. Οι ἐπαναστάτες

υστερα ἀπὸ πολύωρη μάχη ὑποκωροῦν καὶ καταλαμβάνουν θέσεις στὶς πλαγιές τῆς Παλαιοστείρας. Ο Ταήρη διανυκτερεύει στὴ Βέροιαν την Βέροιαν.

Ο Λουμπούτ μὲ ισχυρὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις ἐπιτίθεται στὴν Κωτίχα ἐναντίον τῶν δυνάμεων τοῦ ΓεροΚαρατάσιου. Ο Λουμπούτ δὲν πετυχαίνει τίποτε καὶ τελικὰ ἐγκαταλείπει τὸ σχέδιο τῆς ἐπιθέσεως. Αποφασίζει καὶ πηγαίνει στὸ στρατόπεδο τοῦ Κεχαγιά μπέη.

Μὲ διαταγὴ τοῦ Τούρκου στρατάρχη μεταφέρονται τὰ δύο μεγάλα πυροβόλα τῆς Βέροιας, στὸ στρατόπεδο τῶν Τούρκων.

Οι Τούρκοι συγκεντρώνουν δλες τὶς δυνάμεις καὶ προετοιμάζονται γιὰ τὴν γενικὴ ἐπίθεση. (Συνέχεια στὸ ἐπόμενο τεῦχος)

Πολλές παντρεμένες γυναίκες έχουν πολύ πρόχειρη μιά φαινομενικά άνώδυνη φράση πού τήν πετοῦν στό πρόσωπο τοῦ συζύγου τους, όταν αύτός γιά τὸν ἔνα ἡ ἄλλο λόγο δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἰκανοποιήσῃ μιὰ ἐπιθυμία τους: «Γιατὶ παντρεύτηκα;». Δὲν πρόκειται βέβαια γιά μιὰ ἐρώτηση ποὺ περιμένει ἡ μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἀπάντηση, μιὰ ὄποιαδήποτε ἀπάντηση. Στὴν καλύτερη περίπτωση εἶναι ἔνα μικρὸ παράπονο. Πολὺ συχνὰ εἶναι μιὰ διεκδίκηση καὶ καμμιὰ φορὰ κατηγορία ἐναντίον τοῦ «ἀπρόθυμου» συζύγου. «Ἐτοι ἡ ἄλλοιως αὐτὴ ἡ φράση ἡ φαινομενικά άνώδυνη, προδίνει μιὰ βαθιὰ ἀπογοήτευση. Δείχνει ὅτι ἡ γυναίκα ποὺ τὴν προφέρει συχνὰ δὲν εἶναι ἰκανοποιημένη ἀπὸ τὸν γάμο τῆς καὶ φυσικά καταλογίζει τὴν εὐθύνη στὸν σύζυγό της. Μπορεῖ νὰ ἔχει δίκιο. Μπορεῖ ὁ σύζυγός της νὰ εἶναι ἀδιάφορος. Μπορεῖ νὰ τὴν παραμελεῖ, νὰ τῆς φέρεται ἐγωιστικά, νὰ φροντίζῃ μόνο γιά τὸν ἑαυτό του. Ἀλλὰ ἀκόμα κι ἄν εἶναι ἔται, τὸ πρόβλημα τῆς συζυγικῆς σχέσεως δὲν λύνεται μὲ μιὰ παρατήρηση αὐτοῦ τοῦ εἰδους ποὺ καθίζει τὸν σύζυγο στὸ ἔδωλο τοῦ κατηγορουμένου καὶ πρὸ παντὸς τὸν ταπεινώνει.

Γιατὶ πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε τὰ πράγματα: ὅταν μιὰ γυναίκα λέει τὴν φράση «γιατὶ παντρεύτηκα;» δὲν καταφέρεται ἐναντίον τοῦ γάμου, ἀλλὰ ἐναντίον τοῦ προσώπου τοῦ συζύγου της. Ἀπ’ αὐτὴ τὴν φράση λείπει σκόπιμα μιὰ μικρὴ λέξη, μιὰ ἀντωνυμία. Λέει «γιατὶ παντρεύτηκα;» ἀλλὰ ἐννοεῖ «γιατὶ σὲ παντρεύτηκα». Μ’ ἄλλα λόγια ἐκφράζει τὴν ἀπογοήτευσή της γιατὶ παντρεύτηκε αὐτὸν κι, ὅχι ἐναντίον τοῦ λογοθετῶντας αὐτομάτως τὸν σύζυγό της σὲ κατώτερη θέση ἀπὸ ὄποιονδήποτε ἄλλον. Είναι αὐτονόητο ὅτι κανένας ἄντρας (καὶ καμμιὰ γυναίκα) δὲν δέχεται αὐτὸν τὸν ταπεινωτικὸ ὑποβιβασμὸ ἀκόμη κι ἄν τὰ παράπονα τῆς γυναίκας του (ἢ τοῦ ἄντρα της) εἶναι βάσιμα. Ἐννιὰ φορὲς στὶς δέκα θ’ ἀντιδράση βίαια ἀκούγοντας τὴν φράση «γιατὶ παντρεύτηκα;».

«Ἐτοι ἡ γυναίκα ποὺ προφέρει αὐτὴ τὴν φράση, ἀντὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἰκανοποίηση μιᾶς δίκαιας ἐπιθυμίας της (πρᾶγμα ποὺ θάταν πολὺ εὔκολο μὲ τὸν ἥρεμο τρόπο) καταφέρει ἔνα σκληρὸ πλήγμα στὸν σύζυγό της καὶ στὸν συζυγικό της δεσμό. Αὐτὸ ἐπιδιώκει: «Οχι βέβαια. Κι ὅμως εἶναι πολλές γυναίκες ποὺ δὲν χάνουν τὴν εύκαιρία νὰ ξεστομίσουν αὐτὴ τὴν φοβερὴ φράση. «Ιωας ἔχουν τὴν ἐντύπωση ὅτι περιλαμβάνεται στὰ δίκαιωματα ποὺ τοὺς παρέχει ὁ γάμος. Καὶ ὄπωσδήποτε ἔχουν ἐτοιμῃ τὴν δικαιολογία γιά τὴν χρησιμοποίηση αὐτοῦ τοῦ «πυρηνικοῦ ὄπλου!»! Ας ἀκούσουμε καὶ ὅς προσπαθήσουμε νὰ κρίνουμε ἀντικειμενικά μιὰ τέτοια δικαιολογία:

«Γιατὶ παντρεύτηκα;» λέει ἡ γυναίκα ἐνὸς γιατροῦ. Καὶ ἔξεγει: «Δὲν εἶναι εὐχάριστο νὰ εἰσαι γυναίκα ἐνὸς ἄντρα, ποὺ ἀνήκει σ’ ὅλον τὸν κόσμο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οικογένειά του. Κάθε φορὰ ποὺ ἐτοιμαζόμαστε νὰ βγούμε ἔξω γιὰ νὰ πάμε στὸ θέατρο ἢσ’ ἵνα φιλικὸ σπίτι, χτυπάει τὸ τηλέφωνο. Διαλέγει ἀκριβῶς τὴν στιγ-

ΛΟΓΙΑ ΠΟΥ ΠΛΗΓΩΝΟΥΝ

μὴ ποὺ ἐτοιμάζομαι στὸν καθρέπτη καὶ βρίσκω πόσο θαυμάσια μοῦ πηγαίνει τὸ καινούργιο μου φόρεμα. Ἡ εξόδος ματαιώνεται γιὰ χάρη ἐνὸς πελάτη... Δὲν ἔγινε δίκιο ν’ ἀγανακτῶ; Καυγαδίζουμε συχνά... Δὲν χαιρόμαστε τὸν συζυγικό μας δεσμό... Ἡ εύτυχία μας καταστρέφεται... Στὸ κάτω—κάτω τῆς γραφῆς δὲν παντρεύτηκα γιὰ νὰ ὑποκύπτω στὰ καπρίτσια τοῦ όποιουδήποτε πελάτη».

Τι νὰ ποῦμε σ’ αὐτὴν τὴν γυναίκα; Χωρὶς ἀμφιβολία τὴν κολακεύει τὸ γεγονός ὅτι ὁ σύζυγός της εἶναι γιατρὸς κι ὅχι ἐμποροϋπάλληλος. Μήπως πρέπει νὰ τῆς ύπενθυμίσουμε ὅτι ὁ πελάτης εἶναι ἔνας ἄρρωστος ποὺ ἡ ζωὴ του βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ συζύγου της; Μήπως θὰ ἤθελε ἀπὸ τὸν σύζυγό της νὰ προδώσῃ τὸν ὄρκο του; Μήπως θὰ ἤθελε ν’ ἀλλάξῃ ἐπάγγελμα γιὰ νὰ μὴ «ὑποκύπτη στὰ καπρίτσια» τῶν πεπελατῶν του; Μὰ ἂν ἦταν υπάλληλος δὲν θὰ υποτασσόταν στὰ «καπρίτσια» τοῦ προϊσταμένου του; «Αν ἦταν ἐμπορικὸς ἀντιπρόσωπος δὲν θὰ ἦταν υποχρεωμένος νὰ ταξιδεύῃ σὲ διάφορες πόλεις; «Αν ἦταν ναυτικὸς δὲν θὰ ἀπουσίαζε τοὺς περισσότερους μῆνες τοῦ χρόνου; «Αν ἦταν δημοσιογράφος δὲν θὰ γύριζε στὸ σπίτι του στὶς μία μετά τὰ μεσάνυχτα ἢ στὶς ἔξη τὸ πρωί; «Αν ἦταν διευθυντής ἐπιχειρήσεως δὲν θὰ τὸν κρατοῦσαν τὰ ἐπαγγελματικά γεύματα καὶ τὰ συμβούλια;

«Ας ποῦμε τὴν ἀλήθεια χωρὶς φόβο καὶ πάθος! Κι ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ γυναίκα ποὺ ἔχει πρόχειρη τὴν φράση, τὴν φοβερὴ φράση «γιατὶ παντρεύτηκα» ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν δυσαρεστημένων προσώπων ποὺ δὲν κάνουν καμμιὰ προσπάθεια νὰ προσαρμοστοῦν στὶς περιστάσεις καὶ νὰ δεχθοῦν τὴν πραγματικότητα. Πρόκειται γιὰ μιὰ μόνιμη δυσαρέσκεια ποὺ διαταράσσει τὴν ἀρμονία τοῦ Ζευγαριοῦ καὶ ὀλόκληρης τῆς κοινωνίας.

«Υπάρχουν ἀρκετὰ δράματα στὴν ζωὴ. Αληθινὰ δράματα, καταστροφές, ἀρρώστειες, θάνατοι, χωρισμοί. Υπάρχουν τόσες δυστυχίες καὶ τόσες συμφορές, ώστε εἶναι ἀδύνατο καὶ ὄντοτε ἀκόμη, νὰ μιλοῦμε γιὰ κάποιες μικρές ἀπογεντεύσεις ποὺ μὲ λίγη καλή διάθεση ἀπὸ μέρους μας παύουν αὐτομάτως νὰ υπάρχουν.

«Οταν ξέρουμε νὰ προσαρμοζόμαστε στὰ γεγονότα καὶ στὸν χαρακτῆρα τοῦ ἄλλου (τοῦ συντρόφου τῆς ζωῆς μας), ὅταν παραβλέπουμε τὰ μικρὰ ἐλαττώματα κι ἐκτιμοῦμε τὰ προτερήματά του, ὅταν συζητοῦμε τὰ προβλήματά μας, ὅταν προσπαθοῦμε νὰ κατανοήσουμε καὶ νὰ συγχωρήσουμε, τότε μένουμε ἀπρόσθιτοι ἀπὸ τὰ «μικρὰ βάσανα» ποὺ ἄν τοὺς δώσουμε λίγη σημασία μποροῦν νὰ δηλητηριάσουν τὴν ζωὴ μας. Καὶ τότε ξέρουμε νὰ ἐκτιμοῦμε τὶς ἀπλές χαρές ποὺ συνθέτουν τὴν καθημερινὴ εύτυχία.

ΒΑΣΙΛΗΣ

Προστασία τοῦ φυσικοῦ - πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος

Ζοῦμε στὸν αἰώνα ποὺ ἀποθέωσε τὴν τεχνική, τὴν ἐφαρμογὴν δῆλαδὴ τῆς σοφίας και τῆς ιστορικῆς πείρας τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὴν δημιουργία ἐνὸς ἀμέτρητου πλήθους ὄργάνων, τῶν μηχανῶν ποὺ κατασκευάστηκαν γιὰ τὴν ἔξυπηρέτησή του.

Εἶναι σπουδαῖο πρᾶγμα βέβαια ἡ τεχνικὴ πρόοδος ποὺ προσπαθεῖ νὰ κάνει τὴν ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου πιὸ εὔκολη ὅμως μὲ πόση θυσία τῆς ὄμορφιᾶς και τῆς γραφικότητας γίνεται αὐτὴ ἡ εἰσβολὴ τῆς μηχανῆς;;;

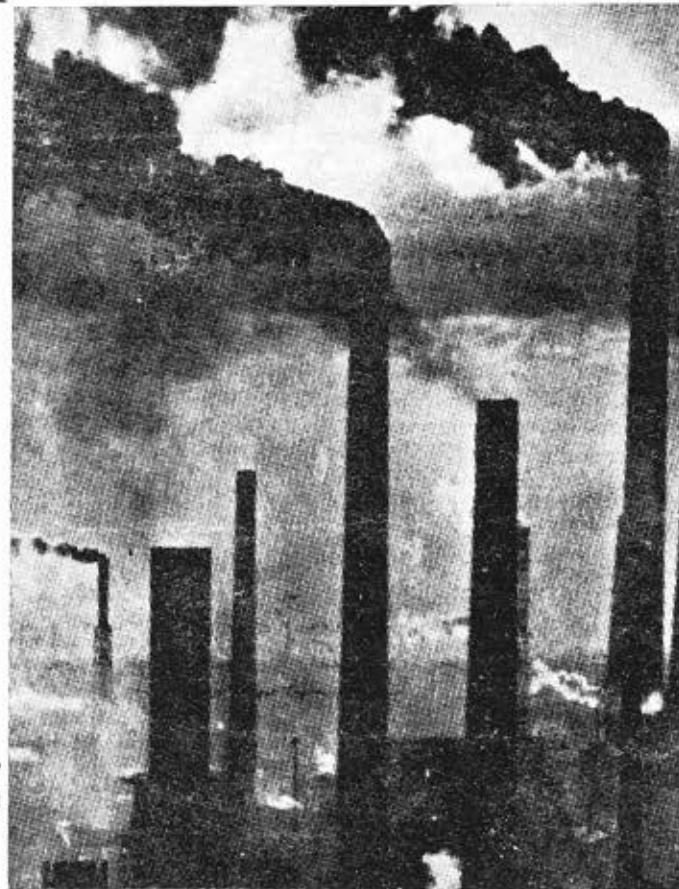
Ἐρωτήματα καυτά, ἀπορίες, θαυμασμὸς γιὰ τὰ καταπληκτικὰ ἐπιτεύγματα, ἀνησυχίες γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ ἀποτελοῦν τὸ περιβάλλον, ἀπασχολοῦν ὅλες τὶς κυθερνήσεις τῶν χωρῶν τώρα.

Ο ἄνθρωπος ἔφτασε στὴν σελήνη.

Κατακτᾶ τὸ σύμπαν, παραβιάζει τὰ σύνορα τοῦ ἀγνώστου.

Ωστόσο κινδυνεύει νὰ πεθάνει μέσα σὲ φρικτοὺς πόνους ἀπὸ μιὰ ὄσο ποτὲ ἄλλοτε μιλυσμένη ἀτμόσφαιρα.

Ο ἄνθρωπος νίκησε τὴ μητέρα φύση. Κατασκένασε ἔναν δικό του τοιμεντένιο παράδεισο πλημ-

"Οταν ἔνα λουλούδι κόβεται
ὅταν ἔνα δένδρο καίγεται
ὅταν ἔνα ψάρι δημιλητριάζεται
φταῖμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι.

Κλεοπάτρας Παπαματθαίου
μέλος τῆς ἐπιτροπῆς φυσικοῦ περιβάλλοντος
τῆς Νομαρχίας Λαρίσης

μυρισμένο ἀπὸ μηχανές ἀπὸ μπετόν, καθὼς και ἀπὸ διοξείδιο τοῦ ἄνθρακος... Γονάτισε τὴν φύση κι αὐτὸς στάθηκε τὸ ροιαριό του λάθος.

Ναί, ὁ ἄνθρωπος νίκησε...

Στὸ ἐργαστήριο του κατασκεύασε τὰ πάντα. "Ἔγινε ὁ μέγας

θαυματοποιός. Τώρα ἔτοιμάζει και τὸν ἐργαστηριακὸν του ἄνθρωπο, σὲ δοκιμαστικοὺς σωλῆνες..."

Κι ὅμως...

"Αν συνεχιστοῦν μερικὲς ἀπὸ τὶς σημερινὲς ἑκτροπὲς ὁ ἄνθρωπος κινδυνεύει νὰ κλείσει τὸ βιολογικὸν του κύκλο πάνω στὴ γῆ.

Κι' έμεις πθιανόν οἱ τελευταῖοι
ἀνθρωποι, τοῦ πλανήτη γῆ, ἀντὶ^{γιὰ τὴν ίαχὴ τῆς νίκης νὰ κινοῦ-}
με τὰ κεῖλη μας σπασμαδικὰ γιὰ
λίγο δύσγόνο.

Ζοῦμε σήμεραν ἐποχὴ τῶν ἑκπλή-
ξεων ή μήπως μηῆκαμε σ' ἔναν
ἐπικίνδυνο κύκλο;

Ο ἄνθρωπος δὲ νίκησε ποτὲ
τὴν μάνα γῆ. Λύθαδίσαε ἀπλῶς.
Τὸ περιβάλλον μολύνεται, ἡ φύ-
ση καταστρέφεται, οἱ ἄνθρωποι
ἀσφυκτιοῦν μέσα στὸν τομεντέ-
νιο παράδειο ποὺ δημιούργη-
σαν.

Τερατολογίες;;;

'Εντυπωσιακὲς προφητεῖες
ἀ-
παισιοδόζων ή μὰ φρικτὴ δια-
πίστωση εἰδικῶν;

Πολλοὶ θὰ εἶναι αὐτοὶ ποὺ θὰ
σπεύσουν νὰ ποῦν ὅτι δλα αὐτὰ
δὲν εἶναι παρὰ φαντασίες... Πι-
θανὸν ἵσως ὅμως καὶ προφητεῖες
ὅχι καὶ τόσο ἐντυπωσιακὲς μὲ
τὰ δεδομένα ποὺ ἔχουμε ποὺ
κρύβουν τὸ φάσμα τῆς καταστρο-
φῆς κάθε ζωντανοῦ ὄργανοιοῦ
πάνω στὸν πλανήτη μας. "Ας μὴ
μᾶς παρασύρουν οἱ καταπληκτι-
κὲς ἐπιστημονικὲς τεχνολογικὲς
ἀνακαλύψεις..."

"Ας κυττάξουμε γύρω μας, νὰ
δοῦμε τί ἔγινε τὸ φιλόξενο φυ-
σικὸ περιβάλλον τῆς γῆς πρὶν
εἶναι πολὺ ἀργά.

Οι εἰδικοὶ καὶ οἱ μελλοντολό-
γοι κρύβουν τὸν κώδωνα τοῦ κιν-
δύνου κι ὁ τύπος ἀγωνίζεται μ'
ἐκτεταμένες ἔρευνες νὰ παρου-
σιάζει ώμη τὴν ἀλήθεια.

Οἱ τίτλοι τῶν ἐφημερίδων ἐν-
τυπωσιακοὶ δέ κόδιος ὅμως γυ-
ρίζει τὴν σελίδα καὶ συνεχίζει νὰ
προετοιμάζει συστηματικὰ τὴν
αὐτοκονία του.

'Απὸ δλα τὰ σημεῖα τῆς γῆς
ἀκούγονται διακριτικὰ στὴν ἀρ-
χή, ἔντονα, ἀπερίφραστα κατό-
πιν, τὰ μηνύματα τῆς διαμαρτυ-
ρίας καὶ οἱ κραυγὲς ἀπογνώσεως.

Οι πόλεις ἐπεκτείνονται ἐπι-
κίνδυνα ἀπογυμνώνουν τὴν ὕπαι-
θρο ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἀπὸ
ὑπηρέτες τοῦ ἄνθρωπου γίνονται
ἀφέντες καὶ δυνάστες του.

'Η ἀρμονία καὶ ή κάποια ἰσορ-
ροπία ποὺ διετηροῦντο κάποτε
ἀνάμεσα σ' ἀστικὰ κέντρα καὶ

στὶς ἄλλες περιοχὲς μιᾶς κώρας
ἔχουν πάψει πρὸ πολλοῦ νὰ ὑ-
πάρχουν.

"Υπολογίζεται ὅτι ἐνῶ στὰ τε-
λευταῖα 150 χρόνια ὁ μέσος δ-
ρος αὐξήσεως τοῦ ἀγροτικοῦ πλη-
θυσμοῦ σ' δλον τὸν κόσμο ἀνερ-
χόταν σὲ 0,5% τὸν χρόνο, ή ἀν-
τίστοιχη αὔξηση στὶς πόλεις ἦταν
2 - 2,5% κι ὅπι ἐνῶ τὸ 1800 ὑπῆρ-
χαν συνολικὰ σ' δλον τὸν κόσμο
50 πόλεις μὲ πληθυσμὸν πάνω ἀπὸ
100.000 κατοίκους ποὺ ἀντιπρο-
σώπευαν μόλις τὸ 2% τοῦ συνολι-
κοῦ πληθυσμοῦ τῆς γῆς.

Τὸ 1950 τὸ ποσοστὸ είχε ἀνέ-
βει στὰ 30% γιὰ νὰ ξεπεράσει
σύμφωνα μὲ ὀριομένους ὑπολο-
γισμοὺς τὸ 62% τὸ 2000.

Καὶ εἶναι πολὺ καρακτηριστι-
κὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνῶ μέσα σὲ
100 χρόνια δὲ πληθυσμὸς τῆς γῆς
διπλασιάστηκε, οἱ κάτοικοι τῶν
πόλεων ἐνδεκαπλασιάθηκαν.

Πόλεις μεγαθήρια, πόλεις τέ-
ρατα ὑπάρχουν παντοῦ εἰδικώτε-
ρα ὅμως ἡ ἐμφάνιση τῶν ἐπο-
μαίνεται σὲ ὑπὸ ἀνάπτυξη περιο-
χές, δημιουργώντας στὶς κυβερ-
νήσεις τῶν χωρῶν αὐτῶν πρόσ-
θετα προβλήματα γιὰ λύση.

"Υπολογίζεται ὅτι μέσα σὲ εἴκο-
σι χρόνια τὸ Σαντιάγο τῆς Χιλῆς
διπλασιάσει τὸν πληθυσμὸ του.

Τὸ Σάν Πάολο τῆς Βραζιλίας
καὶ ή Λίμα τοῦ Περού τριπλα-
σίασαν, τὸ Καράκας τῆς Βενε-
ζουέλας τὸν πενταπλασίασε.

Στὸ ίδιο διάστημα τὸ Νέο Δελ-
χὶ καὶ τὸ Πεκίνο ἀπόκτησαν δι-
πλάσιο πληθυσμὸ καὶ ή Βοριάνη
τριπλάσιο.

'Αλλὰ καὶ στὶς μεγαλουπόλεις
τῆς Εὐρώπης δὲ συνωστισμὸς τῶν
κατοίκων σὲ περιορισμένους οἰ-
κοδομικοὺς κώρους ἔχει ξεπερά-
σει κάθε ἐπιτρεπτὸ δριο καὶ προ-
βάλλει ἐκρηκτικὰ προβλήματα
στεγάσεως, κυκλοφορίας, διατρο-
γῆς ἔονασίας ψυχικῆς ὑγιεινῆς.

'Αλλὰ ή μεγαλύτερη τρανω-
δία τοῦ σημερινοῦ ἄνθρωπου τῶν
πόλεων εἶναι τὸ ἀξεπέραστο αἴ-
σθημα τῆς σχεδὸν ἀπόλυτης μο-
ναξιᾶς ἀπὸ τὸ ὅποιο μονίμως κα-
τέχεται.

Καὶ ίδου ὁ ἄνθρωπος στὴν ση-
μερινή του ζωὴ κάτω ἀπὸ τὶς τε-

λευταῖες τεχνολογικὲς ἀνακαλύ-
ψεις ἔφθασε νὰ ζεῖ μ' ἔνα ἄγχος
...εἶναι τὸ ἄγχος τῶν μεγάλων
πόλεων.

Οι ἄνθρωποι ἀσφυκτιοῦν στὸν
ἀόρατο κλοιό τῆς μολύνσεως ποὺ
ζοῦν σ' αὐτὴν τὴν ἀτμόσφαιρα
καὶ πνίγονται ἀπὸ τὶς δηλητηρι-
ώδεις ἀναθυμάσιες.

Οι παράνομοι σκουπιδότοποι
μεγαλώνουν ἀπὸ χρόνο σὲ χρό-
νο καὶ στενεύουν τὸν κλοιό γύ-
ρω ἀπὸ μεγαλούπολη. Υπάρ-
δης κι ἄλλοι μικρότεροι τόποι
συγκεντρώσεως σκουπιδῶν ποὺ
εἶναι οἱ ίδιες οἱ πλατείες πόλεω-
ων, οἱ δρόμοι, οἱ αὐλές τῶν σπι-
τῶν καὶ φωταγώγοι τῶν πολυκα-
τοικιῶν.

Γιὰ δεκάδες ἀνθρώπους τὰ
σκουπίδαι ἔγιναν μόνιμος καὶ ἀγ-
χώδης συντροφιά τους.

Τὸ πρόβλημα τῶν σκουπιδῶν
συνδέεται ἀμεσα μὲ τὴν δημόσια
ὑγεία, τὸν πολιτισμὸ καὶ τὴν ποι-
τίητα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς κι
εἶναι ἔνα ἀπὸ τὰ δεύτερα προ-
βλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ
ὄργανοι αὐτοδιοίκησης διων
τῶν χωρῶν.

Μέσα σ' αὐτὴν τὴν μολύσμενη
ἀτμόσφαιρα γεννιοῦνται τὰ παι-
διά ποὺ πρὶν μεγαλώσουν καὶ περπατήσουν φέροντας στὰ πνευ-
μόνια τους μικρόβια.

'Απορένει γιὰ τὴν συμπλήρωση
τῆς τροπικῆς ζωῆς τοῦ σημει-
ρινοῦ ἄνθρωπου τῶν μεγαλουπ-
λεων τὰ καυσαέρια.

Δασώδεις φάραγγες θὰ εἶναι
σὲ λίγα χρόνια οἱ δρόμοι.

Τὸ τραγικὸ εἶναι ὅτι δοσ αὐξά-
νεται ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτοκινή-
των τόσο μειώνεται ή ταχύτης
κυκλοφορίας καὶ στὸ σημεῖο αὐ-
τὸτε κρύθεται μιὰ πρόσθετη ἀπειλή.

"Οοοο μικρότερη εἶναι ή ταχύ-
τητα τῶν αὐτοκινήτων τόσο μεγα-
λύτερη ποσότητα διοξειδίου τοῦ
ἄνθρακος ἐκπέμπουν οἱ κινητῆ-
ρες τους. Σύμφωνα μὲ ἔκθεση
Γάλλου εἰδικοῦ σὲ ὀρισμένους
παρισινοὺς δρόμους οἱ τροχονό-
μοι ποὺ ρυθμίζουν τὴν κυκλοφο-
ρία δὲν μποροῦν νὰ ὑπηρετήσουν

πέραν των 2 ώρων.

Τὰ πρῶτα αὐτὰ θύματα τῶν καυσαερίων μετὰ τὸ πρῶτο δίωρο τῆς υπηρεσίας τους αἰσθάνονται σκοτοδίνη, τάση γιά λιποθυμία καὶ διαπιστώνουν ὅτι ἡ δραστήρ τους ἀρχίζει νὰ θολώνει.

Οἱ ἔρευνες ποὺ ἔγιναν τελευταῖα ἀπέδειξαν ὅτι: Τὰ καυσαέρια τῶν αὐτοκινήτων προσβάλλουν κυρίως τοὺς ἐπιβάτες τους.

Τὸ 38% τῶν Παρισινῶν ὁδηγῶν ποὺ ἔξετάθηκαν βρέθηκαν στὸ πρῶτο στάδιο σοβαρῆς προσβολῆς ἀπὸ φοβερή ἀσθένεια.

Σήμερα δὲς οἱ μεγαλουπόλεις τοῦ κόσμου ἔχουν συσσώρευση βιομηχανίας καὶ δυναστεύονται: ἀπὸ τὰ αὐτοκίνητα καλύπτονται ἀπὸ λονδρέζικο σιδύκ (εἶναι ἡ συγχώνευση τῶν λέξεων σιδύκφον).

Πιθανότατα σ' αὐτὴν ὥφειλεται κατὰ μέγα οἴρος ὁ καρκίνος τοῦ πνεύμονος ὁ ἐφιάλτης τῆς ἐποχῆς ιας.

Γιατὶ ὁ ἀέρας τῶν πόλεων εἶναι γεράτος κηρκινονόνες οὐσίες ὅπως τὰ δέειδια ὑδροκαρβιδίων ποὺ ποσέρχονται ἀπὸ τὴν θενίνη. Έεις ίσου ἐπικίνδυνες εἶναι οἱ σκόνες ἀπὸ τὸν κονιοποίηση τοῦ ἀμιάντου, τὰ ιδίαια ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ ἐλαστικὰ τῶν αὐτοκινήτων.

Τὸ πετρέλαιο ἐπίσης ἀφήνει μεγάλες ποσότητες ἐπιβλαδῶν καταλόπων. Ἐνῶ τὰ μεταφορικά μέσα ἀπορροφοῦν ἀνηλεῶς τὸ δεύγοντα τῆς ἀτμόσφαιρας. "Ἐνα αὐτοκίνητο νιὰ νὰ δισνύσῃ 1000 χιλιόμετρα θ" ἀπορροφήσει δο δεύγοντο θέλει ἔνας ἀνθρώπος σ' ἔνα χρόνο.

Καὶ ἔνα ἀεροπλάνο μόνο γιὰ ν' ἀπογειωθεῖ καταπίνει τόσο δεύγοντο δο θέλουν 10.000 αὐτοκίνητα γιὰ νὰ ξεκινήσουν.

Μία δὲ πτῆσις ἐνὸς τζέτ στοχίζει στὴν ἀτμόσφαιρα 35 τόνους δεύγοντο.

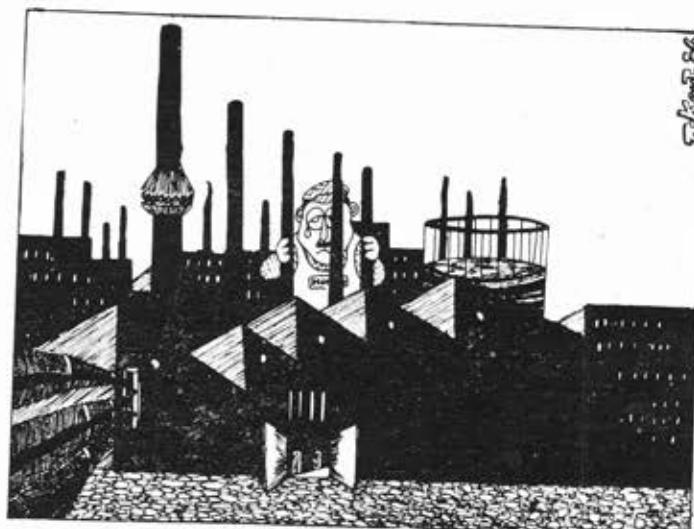
Οἱ φωτογραφίες τῆς γῆς ποὺ ἔχουν ληφθεῖ ἀπὸ τὸ "Απόλλων 8" δείχνουν πῶς δλες οἱ μεγαλουπόλεις καλύπτονται ἀπὸ ἔνα μαυρὸ πηχιδό σύννεφο ποὺ τὸ ἀποτελοῦν αἰθάλες καὶ οἱ κάθε εἴδους ἀναθυμιάσεις.

'Ιδιαίτερα μεγάλο καὶ ἐφιαλτικὸ εἶναι τὸ σύννεφο ποὺ ἐπικάθεται στὸ Τόκυο ἢ μᾶλλον στὴν ουμπαγῆ περιοχὴ ἀπὸ τὸ Τόκυο ως τὴν 'Οζάκα, ὅπου βρίσκεται ἡ τεράστια βιομηχανικὴ καρδιὰ τῆς 'Ιαπωνίας. Στὸ Ρούρ τὴν βιομηχανικὴ καρδιὰ τῆς Δ. Γερμανίας οἱ ἀνθρώποι ἔχουν συνηθίσει στὸ σιδύκ, ἀλλὰ ὅποιος δεῖ αὐτὲς τὶς φοβερὲς φωτογραφίες μὲ τρόπῳ διεριθίται.

Μὰ πῶς μποροῦν καὶ ζοῦν ἀν-

Στὴν θάλασσα, στὸν ποταμὸν καὶ στὶς λίμνες λοιπὸν εἶναι ἡ σταθερὴ καὶ συνεχῶς δύκούμενη ροὴ τῶν ἀπορριμμάτων τῶν μολυσμένων νερῶν ποὺ ἔρχονται ἀπὸ βιομηχανίες, διχετούς, πετρελαιοφόρα ποὺ δημιουργοῦν τὴν δραματικὴ κατάσταση ποὺ ἐπισημαίνουν ὁ Ζάκ Πικάρ καὶ ὁλὴ ἡ πλειάδα τῶν ἔξερευνητῶν τοῦ βυθοῦ.

«Θὰ νεκρωθεῖ ἡ θάλασσα σὲ 30 χρόνια ἂν συνεχισθεῖ ἡ μόλυν-

θρώπινα δῆτα κάτω ἀπὸ αὐτὸν τὸ ἀσφυκτικὸ μαῦρο κάλυμμα...

'Ακόμη χειρότερα τὰ πράγματα εἶναι τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο στὶς λίμνες καὶ στὶς θάλασσες.

Ἡ μικρὴ θαλάσσια λεκάνη τῆς Μεσογείου ἔχει πάξει κυριολεκτικὰ στὸ πετρέλαιο ἀπὸ τὶς ἐκπλήσεις τῶν πετρελαιοφόρων ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὰ στενά περάσματα τοῦ Σουεζ καὶ τοῦ Γιβραλτάρου.

Τὰ βράχια βρωμίζουν, οἱ παραλίες γλυτσάζουν καὶ τὰ νερὰ μεταβάλλονται σὲ ἀποκρουστικὸ βόρβορο.

Οἱ ἀπονικτικὲς ἀναθυμιάσεις ταξιδεύουν καὶ ουγαντοῦν τὶς ἀλλες τῶν καυσαερίων τῶν ὑπονόμων καὶ τῶν ἐργοστασίων...

'Ιδανικὴ κημικὴ σύνθεση γιὰ τὴν δημιουργία μιᾶς μολυσμένης ἀτμόσφαιρας.

σὴ τῆς μὲ βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ ἡ ἀνθρωπότητα θὰ ἔχαλειφθεῖ ἀπὸ τὴν Ἑλλειψη δεύγοντο».

Αὐτὴ ἡ δήλωση ἀνήκει στὸν διάσημο 'Ελβετὸ ὡκεανογράφο Ζάκ Πικάρ. Συγκεκριμένα γιὰ τὴν θάλασσα ὁ καθηγητὴς Πικάρ εἶχε τούσει πρὶν λίγα χρόνια ὅταν ἐποκέφθηκε τὴν κώρα μας ὅτι δλοι ἔχουμε ἔνα μέρος εὐθύνης γι' αὐτὴ τὴν καταστροφὴ ἑξαιτίας τῆς μολύνσεως. Εἶχε ὑπογράψει ὅτι ἡ θάλασσα ἔχει πρωταρχικὸ ρόλο γιὰ τὴν ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τοῦ ζωικοῦ βασιλείου τῆς θαλασσῆς. Τὸ φυτοπλαγκτὸν παράγει 70% τοῦ δεύγοντο τῆς ἀτμόσφαιρας ποὺ εἶναι ἀπαραίτητο γιά τὴν ἐπιβίωση τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ μεγάλες λίμνες ἔχουν κιβλας σκεδὸν ἀπονεκρωθεῖ στὶς ἀνεπτυγμένες χώρες.

Στὴν Δ. Γερμανία χύνονται

κάθε χρόνο 37.000 κ.μ. βρώμικων νερῶν στοὺς ποταμοὺς καὶ λίμνες.

Ο Ρήνος ξεκινᾷ κατακάθαρες στὶς πηγές του. Στὴ μέση τῆς διαδρομῆς του περιέχει ἥδη 24.000 μικροοργανισμούς σὲ κάθε κυβικὸν ἑκατοστὸν τοῦ νεροῦ καὶ στὶς ἐκβολές του ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς γίνεται 240.000.

Κάθε μέρα ἔκτος τῶν ὀχετῶν ποὺ δέχεται κύνονται στὴν κοίτη του 19 τόννοι ἀλάτων ἀπὸ τὰ ὄρυχεα ποτάσσας τῆς Ἀλσατίας, ἀλλὰ 20 ἑκατομμύρια κυβικῶν βρώμικα νερὰ ἀπὸ τὰ ἀνθρακωρχεῖα τοῦ Ρούρ καὶ ἐπὶ πλέον τὰ λήμματα τῶν μυριάδων ἐργοστάσιων ποὺ λειτουργοῦν στὶς ὅχθες του. "Οταν φθάνει στὴν Ὁλλανδία εἶναι ἥδη ὁ ἴδιος ἔνας τεράστιος ὀχετός, ὁ ὅποιος ὅμως προσφέρει τὰ 63% τοῦ γλυκοῦ νεροῦ, ποὺ καταναλίσκουν σὶ 'Ολλανδοῖ.

Αὐτὸς τὸ παράδειγμα ἂν τὸ πολλαπλασιάσουμε ἐπὶ 100 ἃς τοποθετήσουμε σ' ὅλους τοὺς ποταμοὺς ποὺ διασχίζουν πυκνοκατοικημένες περιοχὲς ὅπως ὁ Τάμεσης, Σηκουάνας, Τίβερις, Δούναβις κ.ἄ.

Δώδεκα μὲ δεκατρεῖς χιλιάδες ἀναπνοὲς πρέπει νά κάνει κάθε μέρα ἔνας ἀνθρωπός γιὰ νὰ πομπιθεύσει στὸν ὄργανισμό του 15 κιλὰ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρα καὶ τὶς κάνει αὐτόνατα καὶ δουναϊσθητα σύτες τὶς ἀναπνοὲς κάθε μέσα νιὰ νὰ μπορέσει νὰ συντηρηθεῖ στὴ ζωὴ.

"Ἄν ἦταν ὅμοις σὲ θέση νὰ γνωρίζει πόσα καὶ ποιὰ δηλητήρια τουπώνουν παῦ μὲ τὸ σωτήριο δευτέρον στὸ ἀναπνευστικὸν σύστημα θὰ προτιμοῦσε νά ἦταν ψάρι.

Θὰ ἔκανε τὸ πᾶν νὰ μὴν ἀναπνέει.

Η ἐπιστημονικὴ διοικωνύμα τὴν τοαγικὴν αὐτὴν ποινιατικότητα εἶναι παγκόπια σήμερα.

Στὶς πεοισσότερο προηγμένες χῶρες τοῦ κόσμου ἔκει ποὺ μοιραῖται ὑπάρχουν πεοισσότερα καυσαέρια σὶ ὑνεινολόγοι ἔχουν δώσει τὸ σύνθημα τοῦ καθολικοῦ

συναγερμοῦ γιὰ μάχη κατὰ τῶν κινδύνων τοῦ μολυσμένου ἀέρα τῆς ἀτμόσφαιρας ποὺ προκαλεῖ ἀργὰ καὶ μεθοδικὰ τὸν θάνατο χιλιάδων ἀνθρώπων κάθε χρόνο.

Αὐτὸς τὸ πρόβλημα ἀρχισε ν' ἀποκτᾶ ἐπικίνδυνες διαστάσεις καὶ στὴν Ἑλλάδα ὅπου αὐτὴ τὴ στιγμὴ στὶς μεγάλες πόλεις ἑκατομμύρια φουγάρα σὲ πολυκατοικίες (μαζούτ, σόμπες πετρελαίου, οἱ αἰθάλες ἐργοστασίων, καυσαέρια κ.λ.π.).

Στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν μεγάλα δασικὰ συμπλέγματα. Στὴν Ἀττικὴ Πάρνηθα -- Πεντέλη μὲ πυκνὴ βλάστηση μὲ αὐτοφυῆ ποικιλία Ἑλληνικῶν δένδρων. Μέσα στὰ πυκνὰ δάση ὑπάρχουν ἄφθονα κυνηγετικὰ ζῶα ποὺ περιφέρονται, ἐλάφια καὶ σπάνια εἴδη πουλιῶν.

Ἡ πραγματικότητα αὐτὴ ὑπῆρχε μὲ τὰ ἐλάφια καὶ τὰ ὡραιότερα εἶδη πουλιῶν ἔκει ποὺ τώρα κυριαρχοῦν τὰ λατομεῖα καὶ τὸ τοιμέντο.

Τὰ πληγωμένα ἡ νεκρωμένα ἀπὸ τὶς μπουλντόζες, τὸ μπετόν καὶ τὸ σίδερο δάσον, ἀποτελοῦν μόνο ἔνα μέρος τῆς κακοποίησης τοῦ περιβάλλοντος στὴ χώρα μᾶς ὅπου οἱ οὐρανοὶ ἔγιναν μαῦροι ἀπὸ τὴν καννιὰ καὶ τὰ καυσαέρια τῶν ἐργοστασίων.

Ἡ Ἑλληνικὴ θάλασσα, ὁ Σαρωνικὸς ἀπὸ τὴν ἀλληλούπειρα ἔχει ἀκρηστευθεῖ ἀπὸ τὰ ἀπόβλητα τῶν ὑπονόμων, τὰ λύματα τῶν ἐργοστασίων καὶ τὸ πετρέλαιο τῶν τάνκερ.

Ἡ «ἀσύλλογιστη» δῆθεν ἀξιοπόίηση τῆς Ἀττικῆς ἔφτασε στὸ ἀποκορύφωμά της.

Κάνουμε βέβαια διαπιστώσεις ἐπαναλαμβάνοντας ὅτι ὁ δρωστὸς εἶναι πολὺ σοβαρά. Στὴ κειρότερη μάλιστα περίπτωση ὀλέποντας τὸ καλὸ τὸ ἐπικροτοῦμε, ἀλλὰ πράττουμε τὸ κακὸ (ὅπως θὰ έλεγε ὁ Ὁθίδιος).

Τὴν κακοποίηση τοῦ Σαρωνικοῦ συνοδεύει ὁ Θεομαϊκὸς κι' ἄλλοι θαλάσσιοι κόλποι στὴν Ἑλλάδα.

Τὴν προσοχή μας τραβοῦν οἱ φλόγες τῶν καμινάδων τοῦ διϋ-

λιστηρίου, τῶν τοιμεντοεργοστάσιων, ποὺ διαρκῶς προστίθενται στὸν Ἑλληνικὸ Ρούρ. Ἀσφαλῶς καταλάβατε ὅτι μιλῶ γιὰ τὴν Ἐλευσίνα. Ή ἀλλοτε ἔνδοξη καὶ ιερὴ πόλη πνίγεται σήμερα σὲ σύννεφα καπνῶν ἀπὸ τὶς αὐξανόμενες καμινάδες τῶν ἐργοστασίων ποὺ διεκδικοῦν, ἀκόμη καὶ τὴν θέση τῶν δραχαιοτήτων τῆς.

Μιὰ ιερὴ πόλη τῆς ἀρχαιότητας ποὺ γιὰ μᾶς περίπου κλιετηρίδα κατηγόραζε τὸν κόσμο μὲ τὸ ὑψηλὸ μάθημα ποὺ ἔδινε στοὺς μυημένους ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι μόνο ψλη καὶ σῶμα, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα καὶ ψυχῆ.

Μιὰ πόλη ἡ Ἐλευσίνα ποὺ μεταλλεῖα της παρ' ὅλη τὴν φωτιὰ ποὺ ὁ βάρβαρος ἡγεμόνας τῶν Γότθων Ἀλαρίχος ἔβαλε (τὸ 395 μ.Χ.) σώθηκαν μέχρι σήμερα ἔστω κι ἐρειπωμένα αὐτὴ ἡ πόλη κινδυνεύει τώρα ἀπὸ μᾶς ποὺ ἀποκαλούμεθα ἀπόγονοι τῶν δημιουργῶν τους. ἀλλὰ φαίνεται νὰ εἴμαστε βαρβαρότεροι τῶν βασιθάρων.

Ἡ κακοποίηση τῆς χώρας μας ποὺς δλεῖς τὶς κατευθύνοσεις ὑπῆρξε καὶ εἶναι ἀποκαρδιωτική.

Ίδιαίτερα στὸ πρόσφατο περιθών.

Οἱ κόλποι, τὰ παοάλια, τὰ βουνά καὶ τὰ δάση τὰ ἱστορικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ τοπία ἔγιναν τὰ θύματα ὅλης αὐτῆς τῆς καταστροφῆς καὶ καλούμεθα νὰ ποοστεύσουμε τὴν ἔθνική μας κληπονομιὰ ἀπὸ τὴν κακῶς ἐννοούμενη ἀξιοποίηση.

Υπάρχουν κόλποι θαλάσσιοι καὶ δάση ὅπου ἔχουν ἐπιλεγεῖ νιὰ νὰ συσσωευτοῦν σὲ μεγάλη ἔκταση κάθε εἴδους βιομηχανίες μὲ πλήρη περιφρόνηση ποὺς τὴν πολιτιστική του σημασία καὶ τὴν ἀξία του ὡς παράγοντος ἐνείας καὶ εὐημερίας τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἐπιπρὸς σὲ τόσους κινδύνους ποὺ δυαιρούνται γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ζωὴ καὶ ὑνεῖα αὐτὴ ἡ Ἰδια ἡ ἐκπικάνιση τῆς ζωῆς ἡ ἐπιστήνη. ὀλλὰ καὶ ἡ ἐπιπεισία στοέφουν τὸ ἔνταση τὸν ποοστή τους καὶ διεοευνοῦν τὰ μέσα μὲ τὰ δποῖα

θὰ οἰκοδομηθεῖ ἡ ἀμυνα καὶ ἀυτῶν τῶν ἀναποφεύκτων, ἀλλὰ καὶ τόσον θανασίμων ἔξελίξεων...

Τὸ μόνο ποὺ μπορεῖ νά λεχθεῖ μὲ βεβαιότητα αὐτὴ τὴν στιγμὴν εἶναι ὅτι οἱ ἐλπίδες τῶν ἀνθρώπων εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὸ μεγαλοδιύλιστήριο τῆς φύσεως...

Στὴν Γερμανία ἔχει ἔξακριβωθεῖ ὅτι ἔνα μεγάλο δέντρο καλύπτει περίου σὲ μᾶ ὥρα τὶς ἡμέραις ἀνάγκες σὲ δέχυγόν τοιῶν ἀτόμων.

Στὴν Γαλλία μᾶ μελέτη ἀποδεικνύει ὅτι ἡ καταστροφὴ 500 στρεμμάτων δασικῆς ἐκτάσεως ἀποστερεῖ τὸν πληθυσμὸν ἀπὸ 7.500 τόννους δέχυγόν τοῦ χρόνο ποσότητα ποὺ ἀντιστοιχεῖ σὲ ἑτῆσια κατανάλωση 25.000 κατοίκων.

Τὴν βλάστηση, τὸ πράσινο ὃσο ποὺ ἐκτεταμένο καὶ ποὺ πυκνὸν εἶναι σὲ μᾶ πόλη τόσο περισσότερο εἶναι σὲ θέση νὰ φυλτράρει τὸν ἀτρισφαιρικὸν τῆς ἀέρα καὶ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὶς ποικίλες ἀναθυμιάσεις ποὺ τὸν δηλητούιαζουν.

Στὴν Ἀθήνα ἴδιαίτερα ὃπου κόθε χρόνος ποὺ περνάει τὴν φέρνει πλησιέστερα πρὸς τὶς συνθῆκες τῶν ἄλλων μεγαλουπόλεων...

Διαπιστώνεται ἀπὸ ἐπίσημα στοιχεῖα ὅτι τὸ πράσινο τῶν Ἀθηνῶν μόλις καὶ καλύπτει σήμερο τὸ 5–7% τῆς συνολικῆς ἐκτάσεων τῆς.

Στὶς πεοισόδερες μεγαλουπόλεις τῆς Εὐρώπης ξεπενοῦν τὸ 25–30%. Προστασία λοπὸν φυσικοῦ πεοιβάλλοντος μὲ τὸν ποόδο τῆς τεχνολογίας εἶναι ἡ ἔννοια τῆς προστασίας τῆς φύσεως ποὺ ἔλαβε εὐνὸν περιεχόμενο.

Σήμερα ὑπὸ τὴν ἔννοια πούτη ὁ ἀνθρωπός ποστιπαθεῖ νὰ διατροπάσῃ ὅτι κάνεται ἀλλὰ καὶ ὅτι τοῦ εἶναι ἀπαστήτη γιά τὸν ἐπιβίωσή του. Ποέπει νὰ ἀντιληφθοῦνται καὶ νὰ συνειδητοποιήσουν ὅτι ἔυεις καὶ τὰ παιδιά μας καὶ τὰ παιδιά τῶν παιδιῶν μας δύο καὶ θὰ δυσκολευθεῖσθα νὰ ζήσουν σὲ μᾶ κώρα ὅπου ἀφενὸς ὑπάρχουν πόλεις καὶ ἔογοστάσια καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο καλλ'εργήσιμες

γαῖες καὶ ἐκμεταλλευόμενα δάση.

Ο ἄνθρωπος ἀποτελεῖ μέλος τῆς φύσεως ἡ καταστροφὴ τῆς ὁποίας θὰ φέρει τὴν δική του καταστροφή.

Σ' ὅλο τὸν κόσμο ἔχει γίνει ἀντιληπτὸν ὅτι ἡ προστασία τῆς φύσεως εἶναι πλέον μιὰ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη καὶ παντοῦ καταβάλλονται μεγάλες προσπάθειες γιὰ τὴν διατήρηση καὶ ισορροπία αὐτῆς. "Ας καταβληθοῦν προσπάθειες γιὰ τὴν διαφύλαξη τοῦ φυσικοῦ χαρακτῆρος τοῦ τόπου, τῆς ὡραιότητος τῶν οἰκισμῶν, τῆς υπαίθρου τῶν ἀκτῶν, τῶν βουνῶν, τῶν ζώων, τῶν φυτῶν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς οὕτως ὡστε δημοσίες κληρονομίσαιε νὰ τὰ ἀφήσουμε στὰ παιδιά μας.

Αὐτὰ δύνανται νὰ ἐπιτευχθοῦν ἐφ' ὃσον ὑπάρχει καλὴ θέλησις ἐκ μέρους δύον μας καὶ ίδιως τῶν εἰδικῶν....

"Αν σ' ὅλες τὶς κώρες τοῦ κόσμου γίνεται ἐπίμονη προσπάθεια γιὰ τὴν διάσωση τῆς φυσικῆς κληρονομιᾶς τοῦ ἀνθρώπου, στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν μακρότατη ιστορία, που κάθε λόγγος, κάθε κάμπος καὶ κάθε βουνοπλαγία εἶναι συνδεδεμένη μὲ γεγονότα παγκοσμίου ἐνδιαφέροντος καὶ ποσοβολῆς, μεγαλώνει ἀκόμη πεοισόδερο τὸ καθηκόν δύον μας νὰ διατηρήσουμε αὐτοὺς τοὺς ιεροὺς τόπους.

"Αλλὰ καὶ στὸν ὑπόλοιπο Ἑλλάδα ἐξ ἄλλου ἡ κακὴ παράδοση καὶ ἡ Ἐλλειπτη εὐθύνης ἀπὸ μέρους τῶν πολιτῶν ἔχει καταφέοι πολλὰ πλήνιατα στὸ πράσινο τοῦ τόπου μας.

"Αν δὲ τέλος ἀναλογισθεῖ κανεὶς τὴν ἐπιτακτικὴ καὶ συνεχῶς αὐξανόμενη ἀναγκαιότητα φυσικῶν πνευμόνων πρασίνου, ἡ ὁποία προκύπτει ἀπὸ τὸν ἐντεινόμενο ρυθμὸ ζωῆς ἀπὸ τὸν βιομηχανοπόιηση τῶν πάντων.

Δύναται νά ἐκτιμήσῃ κανεὶς σαφέστερα τὴν σημασία γιὰ τὴν προστασία τῆς φύσεως.

Τὸ μεγαλεῖο τῆς φύσεως ἐλάχιστα ἔχει κατανοηθεῖ ἀπὸ κατοίκους κυρίως τῶν μεγάλων πόλεων.

'Αγνοοῦν οἱ περιουσότεροι ὅτι ἡ φύσις εἶναι γενέτειρα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ πηγὴ χορηγήσεως πόρων ἐπιβιώσεώς του. Ή δὲ ἀπομάκρυνοις τῶν κοινωνιῶν διὰ τῆς ἔξελίξεως καὶ τῆς προόδου ἀπὸ τὶς φυσικές συνθῆκες ζωῆς δημιουργεῖ ταυτόχρονα τὴν ἀνάγκη ἔξασφαλίσεως καταφυγίου στὴν φύση, ἡ ὁποία μόνη δύναται νὰ ἐγγυηθεῖ στὸν ἄνθρωπο τὴν φυσιολογική του διαβίωση, τὴν ψυχοπνευματική του ισορροπία.

Σαφνικὰ δὲ ἀνθρωπος ξύπνησε καὶ κατάλαβε τὸ μεγάλο του σφάλμα. Καὶ ἀπὸ ἄκρο σὲ ἄκρο τῆς γῆς ἔνας ἀγώνας ἔχει ἀρχίσει. Ξένας πενάλος συστηματικὸς ἀγώνας γιὰ τὸν προστασία τῆς φύσεως. Τὸ μόνο αἰσιόδοξο εἶναι ὅτι μὲ τὸν ἀποφασιστικὴ καὶ συνεχὴ βοήθεια τοῦ τόπου καὶ τὶς θαρραλέες καταγγελίες τῶν ἐποπτημόνων ἡ χώρα μας ἀρχίσει νὰ συνειδητοποιεῖ τὸν κίνδυνο.

Οι ἑταίρεις τὰ σωματεῖα, οἱ σύνδεσμοι, ιδιαίτερα οἱ γυναικεῖοι, οἱ ἐνώσεις ποὺ σκοπός τους καὶ στόχος τους εἶναι ἡ ἐκσιστεία ἐνπνεύσεως νιὰ τὸ ποόδλημα αὐτὸν καὶ ἡ μάχη γιὰ τὸν λόγο του.

Δὲν ὑπόχει ὀμφιβολία ὅτι ἡ τεχνολογικὴ ποόδος σινοδεύεται ἀπὸ ἐπιζήνυρες ἐπιπτώσεις ἐπὶ τὸ πεοιβάλλοντος.

'Ἐν τούτοις οἱ ἐπιζήνυρες αὐτὲς ἐπιπτώσεις εἶναι δυνατὸν νά γίνουν λινότερο σοθποὲς καὶ ἐμφανεῖς ἐδὲ δύοις μας ννιωθόντων τὰ αἴτια τῆς πολύνεμως ρυπάνσεως πού πεοιβάλλοντος καὶ βιοθήσουνται δικαστέας μας νιὰ τὸν πείσμαντον τῶν ἐπιπτώσεων.

Τελειώνοντας θάθελα νὰ τονίσω ὅτι ποέπει νὰ σταθοῦμε μὲ ποοσοχὴ σ' αὐτὸν τὸ πρόβλημα. "Εχοιμε χρέος δύοις μας στὸν συνανθρώπους μας στὶς νενεδὲς ποὺ ζούνται ὕστεος ἀπὸ τῆς νά ποσαδώσουμε ζενα κόποιο. ὅπου νὰ μποροῦν νὰ ἀναπέντευνον καλύτερα κι ὅπου νὰ φύση θὰ εἶναι πιό δημοσιοτελεία καὶ πιό καθαρή.

Τη τέχνη στήν ανθρώπινη δραστηριότητα έχει μίαν ιδιαιτέραν και έξέχουσα θέση μὲ δικά της προσδιλήματα, μὲ δικές του ίδεις και σκέψεις. Τήν καλλιεργοῦν καθαρὰ ανθρώποι του πνεύματος, ανθρώποι ποὺ έχουν δική τους σκέψην και ίδεις; γιὰ τὸ σῆμα τὸ χθὲς τὸ αὔριο, αὐτοὶ οἱ ανθρώποι προσπαθοῦν νὰ ένωσουν τοὺς λαοὺς διὰ μέσου τῆς σκέψεως τοῦ πολιτισμοῦ. Γιατὶ γνωρίζουμε θλοι μιὰς πώς ή ιδιόρυθμη αὐτὴ καλλιτεχνικὴ δραστηριότητα έχει τίς ρίζες της ἀπὸ ποὺ μακρινούς αἰῶνες, ἐμεῖς μὲ θεωριότητα μποροῦμε γὰρ ποῦμε διὰ εἰναὶ και τὴν γέννηση τῷ πρώτῳ ανθρώπῳ, ἀπὸ τότε δηλαδὴ ποὺ οἱ ανθρώποι δὲν έχουν χωριστεῖ ἀκόμα σὲ διάδεις σὲ τάξεις και σὲ οίκογένειες. Πολλὰ ἀπὸ τὰ εὑρήματα τῶν ἀρχαιολόγων μαρτυροῦν τὴν πρωτόγονη τέχνη στὰ μακρινὰ ἔκεινα χρόνια ποὺ οἱ ανθρώποι εἶχαν ἔρθει στὸ φῶς τῆς ήμέρας μὲ τὴν ἔξελιγμένη μορφὴ τοῦ ανθρώπου. Τὰ πρώτα τους μηνύματα, οἱ πρῶτες τους σκέψεις ή πρώτη τους ἐπαφὴ μεταξὺ τους ήταν ή κάραξη συγγράμτων τοὺς δράχους, στὴν θάλασσα, ἐπάνω στὸ δέρμα, σὲ πέτρινες πλάκες, σὲ κόκκαλα ἀπὸ κέρατο, η σὲ κορμοὺς δένδρων και σὲ φλοιδες κορμοὺς δένδρων. Δείγματα αὐτῆς τῆς ἐργασίας έχουν δρεσθεῖ σὲ διάφορες ἀνασκαφὲς στὴν Ἀφρικὴ και τὴν Ἀσία, ἀκόμα και τὴν Εύρωπη.

"Οιως γνωρίζουμε καλὰ πώς ἀπὸ τὴν πρωτόγονη ζωὴ μέχρι σήμερα μὲ μαρτυρίες, ἀνασκαφὲς ἀρχαιολόγων και ίστορικῶν έχουν περάσει περισσότερα ἀπὸ 900 χιλιόδες χρόνια γιὰ νὰ μπορέσῃ τὸ χέρι και τὸ μυαλὸ τοῦ ανθρώπου νὰ δώμασῃ και νὰ ξεγνωστῇ ἀπὸ τὸ πρωτόγονο ἔκεινο ανθρώποι σὲ σημειώνω πολιτισμένο. Ἀλλὰ στὴν πρωτόγονη καλλιτεχνικὴ «εἰκαστικὴ» δημιουργία γνωρίζουμε περισσότερα γὰρ τὴν ζωδιορφη δημιουργία τους ίσως γιατὶ ήταν ή ποώτη και ή ποναδικὴ τροφὴ τους τὰ ζῶα τὰ δύοτα κηρυγμούσαν στὰ δάση.

Σπουδαῖς εἰναι δέδαια διὰ τὸ πρωτόγονος ανθρώπος, ἀποτυπώνοτα;

Η πρωτόγονη τέχνη

μιὰ μαρφὴ ζώου εἴτε βλέποντας εἴτε φανταστικά, συμπληρώνοντας τὸ σωτὸν και τὸ γύρω περιβάλλον. Αὐτὸς δέδαια τὸ στάδιο δημιουργίας τους ήταν τὸ ἐπόμενο ἀπὸ ἔκεινο ποὺ χαράζουν γραμμές διχι συμμετρικῆς ἀπλὰ σχήματα γιὰ νὰ μποροῦν νὰ συνεγνοθοῦν μεταξὺ τους ἀκόμα και στὶς μηνύματά τους. Τὸ ζωγραφίζει σὲ δύο τὰ στάδια τῆς παραγόμενης τοῦ, στὶς κινήσεις του, στὶς ἐκδηλώσεις της ίκαμψης του και προσπαθεῖ νὰ μορφωτοῦσῃ πιὸ σοφά πιὸ σταθερά τὶς μορφές στάδιο πλέον ἔξαπλωσες τὴν ίκανότητά του, τῆς προσόδου του δέδαια, δὲν εἶχαν ἐπίγνωση

ήταν και ή παρουσίαση διαφόρων παραστάσεων ζωγραφισμένων πάνω σὲ δέρμα ή πέτρα ἀκόμη και γλυπτούς καὶ παραστάσεων πλαστικών πάνω σὲ λάσπη και στεγνωμένο στὸν θηλο. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ίκαμψης γιὰ νὰ σατυρίσουν ή νὰ κάνουν ἐπίδειξη δυνάμεων γύρω ἀπὸ τὸ κυνήγι, ἐπίσης παρουσιάζουν και μορφές πουλιών.

Εἶχαν περισσότερη ίκανότητα στὴ ζωγραφικὴ δημιουργία ζώων ή και πουλιών και γιατὶ έχουν πάθος; στὸ κυνήγι; ή ίσως γιατὶ ήταν τὸ μοναδικὸ πρᾶγμα ποὺ τοὺς ἀποσχολοῦσε.

Τὴν ζωγραφικὴ παράσταση ανθρώπινης μορφῆς ήταν ἀκόμα πιὸ ἀδέξια πιὸ ποωτόγονη και γιὰ τὸ συμπεριένοντας διὰ τὸ παρ' ὅλα ποὺ ήσαν ανθρώποι πρωτόγονοι δηγριοί: ίσως ἀλλὰ και δίχως πολιτιστικὴς ίκανότητας, ἐν τούτοις φιλήσυχοι, ἀγαπημένοι και μονιμούσιοι. "Οιως τὸ στάδιο αὐτὸν τῆς δημιουργικῆς τάσης γύρω ἀπὸ τὰ ζῶα, τὰ πουλιά και τοῦ ανθρώπου ἔδωσαν ἀφοριή νὰ νοιάσθη πιό συναυθηματικὰ τὸν γύρω κόσμο. Παραδείγματος χάρη δύταν ἀπεικονίζει ἔνα ἐλαφρό πληρωμένο ή ἔνα τάρκανδο σὲ στιγμές ἐπίθεσης ή ἔνα τίγρη ἔτοιμο νὰ καταπαράξῃ τὴν λεία του ή και αὐτὸς ἀκόμη τὸ ζῶο ποὺ προσπαθεῖ νὰ δείξῃ τὸν πόνο του ἀπὸ κάποια πληγή, κατὰ νομίζουμε πώς ζωγραφίζονται ὁ πρωτόγονος καλλιτέχνης δείχνει διὰ μέσα του έχει πλέον συναυθηματικὰ χαρᾶς η λύπης. Μ' αὐτὸς σημιλεῖ πώς πλάθοντάς τὶς γλυπτικὲς του παραστάσεις η γαράζοντας πάνω σὲ δέρμα δείχνει διὰ έχει πλέον φτιάξει τὰ πέτρινα ἐργαλεῖα του ή τὰ κοκκά-

ΤΟῦ ΘΑΝ. ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ

τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας και οὗτας ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ διανοηθοῦν και τὰ δημιουργήματά τους ἔκεινα θὰ ἀποτελοῦσαν γιὰ τὸν μετέπειτα ανθρώπους ἀφοριή γνώσεως διότι μικροί μικροδύνης καράτων ή και ἀκόμη νὰ γαράζουν και στὸν ίδιο τους τὸν κορφὸ διάφορα σχήματα (τὰ σημερινὰ τατουάζ). Έμεις πάντως δὲν μποροῦμε νὰ καθορίσουμε τίποτα ἀπὸ τὴν δημιουργικὴν οἰκογένειαν την τοῦ πρωτόγονου ανθρώπου διότι δὲν δρέθηκαν μαρτυρίες γιὰ τὶς δημιουργίες τους δικτύων έκτος ἀπὸ τὸ δημιουργικὸ κυνήγι η τὶς μαργικές η μαντικές τελετές του, δηπου συγκεντρωμένοι δύοις σὲ ἀνοιχτό χώρο ξεκαλυναν. "Ισως ήταν και η μοναδικὴ χαρδά ποὺ εἶχαν. Επίσης στὶς μαργικές αὐτές συγκεντρώσεις γιὰ δημιουργία χαρᾶς μεταξύ τους

λινα καλέματα στά κοφτερά ή μιτέρά μαχαιρία του και οι γλυπτικές παρστάσεις άπεικονίζονται. περισσότερο πάνω στις λάβες τῶν μαχαιρίων τους ή στις λαβές τῶν κοκκάλινων ἑργαλείων τυσού. Σιγά σιγά ξερχισταν νὰ δημιουργοῦν ζωγραφίες στις σπηλιές τους μὲ δάση τὴν σωστή και ἀντικειμενική ἀνατομία τοῦ ζώου (δχ: τοῦ ἀνθρώπου ἀκόμη) προσπαθεῖ νὰ συνθέσῃ τὶς μορφές θαυμάσια τὴν μία κοντά στὴν δὲλλη συμμετρικά συμπληρώνοντας πολλές φορές και τὶς γύρω τοποθεσίες. "Ο μικροί σκαλίζοντας πλέον τὶς μορφές τῶν ζώων πάνω στὶς πέτρες ή στὰ κύκκαλα παριστάνει ὀμαδική συνθέσεις ζώων και ἀνάλογα μὲ τὸ δὲλλο του, ἐάν δηλαδή είναι στεγό και μακρύ ἀπεικονίζει πουλιά στὴν σειρά ή και φίδια και τὸ πλάτος τῆς ζωγραφικῆς ή σκαλιστὴ ἐπιφάνεια είναι μεγάλη και δίδει ὀμαδικὰ τὶς μορφές αὐτές. Οπότε συμπεραίνουμε δι: δ πρωτόγονος δηνθρωπος ζούσε και ἔνοιωθε τὴν ἀνάγκη τῆς ὀμαδικῆς ζωῆς. ἀκόμη δι: είχε ἀσχίσει νὰ ἀντιληφθάνεται τὴν εὐθεία τὴν καριπόλη και αὐτὸν ἀκόμη τὸν κύκλο και νὰ τὰ ἀποδίδῃ αἰσθητικὰ και αἰσθητικά στὶς ζωγραφί-

κές ή γλυπτικές του δημιουργίες. Βλέπουμε πολλές φορές στὶς παραστάσεις τους κοπάδια ζώων νὰ περνοῦν ποτάμια ή νὰ διασχίζουν δὲ ση συμπεραίνουμε και πάλι δι: ή καλλιτεχνική δημιουργία έχει ἐπεκταθῇ πλέον και έχει γίνει διώματα καλλιτεχνική δημιουργία ζώων είναι πλέον και ή καθηγηρεινή του ἀπαχόληση ἐκτὰς ἀπὸ τὸ κυνήγι. Έμεις σήμερα δὲν μποροῦμε νὰ πούμε τὸ ἴδιο και γιά τὴν διακόσμηση γιατί ή διακόσμηση προσπήρχε πρὸ τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας τοῦ πρωτόγονου ἀνθρώπου στὴν ἴδια τὴν φύση. Δὲν είναι παράξενο δι: στὴν οὐρά τοῦ παγωνιού ὑπάρχει θαυμάσια πολύχρωμη διακόσμηση, στὰ φτερά τῆς πεταλούδας σὲ πολύάριθμα παλιά ή και ἀκόμη στὶς δημοφέρες παραλλαγές τῆς φύσεως παραδείγματος χάρη στὴν ἀνατολή ή τὴν δύση τοῦ ἥλιου.

— "Οπως και νάχει: τὸ πράγμα διέπουμε καθηρά πώς οι πρωτόγονοι είκαστικοι καλλιτέχνες προσπαθοῦσαν νὰ ἀποδύσουν και τὸ κατορθώνουν στὶς συγγιατοποιημένες μορφές τῆς ἀπεικονίσεως ζώων ή τῶν τοπίων ἀκόμη και τὶς μορφές τοῦ ἀνθρώπου μὲ πάθος μὲ εἰλικρί-

νεια μὲ σεβασμό μὲ πίστη. "Ηταν οἱ ἀνθρώποι ποὺ μᾶς διδήγηραν δῆμαρα πρὸς δῆμαρα στὸν σημερινό πολιτισμό και μὲ τὴν ἔξτιξη και τὴν διομηχανική ἀνάπτυξη νὰ φτάσου φυλάττο ἔργο τοῦ καλλιτέχνη. "Ομως είναι γνωστό δι: και τὴν περίοδο αὐτή είχαν μεγάλες μεταβολές οι καλλιτέχνες τῶν εἰκαστικῶν γιατί δι: περιοῦσε δὲ καιρός οι μορφές τῶν ἀνθρώπων και τῶν ζώων παίρουν τελείωτερη μορφή ἀφοῦ σιγά σιγά διέσκουν και διάφορα ἄλλα διλικά γιά τὴν διευκόλυνση τῆς ζωγραφικῆς τους ἔργας αὐτά ἀλλά και προδολήγει τῶν ἔργων των. "Ετο: διέπου με πρωτόγονη τέχνη στὰ εύρωπακά μουσεία νὰ είναι δειλά δειλά χαραγμένη ή χρωματισμένη ή ζωγραφίας τους. Βέβαια στὴν πλέον προχωρημένη περίοδο δι: δι: και οι συνθέσεις τῶν ἔγγων τουρ, είναι καθηρά πιό δυνατότητα: πιὸ ἐκφραστικές μὲ δυνατότητα: ἐκφραστικής και διπτικές ἀπολεύσεις. Δέν είναι ὑπερβολή δι: και σήμερα μᾶς ἐπηρεάζουν και μᾶς δίνουν δυνάμεις μὰ και ή περίοδος αὐτή μᾶς προτινέται: κάθε εἶδους διλικό και ἔργαλετο και νὰ είμαστε ή συνέχεια τῶν ἔργων στὸ σύγχρονο σημερινό πολιτισμό.

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 18)
καὶ. "Ἔδγανε σὲ δύο χρώματα ἀσπρο και κίτρινο.

"Η κατεργασία τῶν κουκουλῶν γίνονταν τώρα στὸ σπίτι. Τὰ ἔφηγαν στὸ φύρο σὲ μεγάλα ταψιά, γιὰ νὰ μὴ ξεπεταλουδήσουν, και τὰ φύλαγαν, γιὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν, δεταν τὰ χρειαζόταν. Τὰ ἀποξηραμένα κουκούλια διατηροῦνταν γιὰ πολὺ χρόνο.

Τὴν γηγειατοποίησην ἀναλάμβαναν εἰδικές τεχνίτρες, ποὺ διέθεταν και τὴν ἀπαραίτητη συσκευή τὸ «μαγγάνι». Οἱ πιὸ γνωστές ήταν οἱ Λιπινώτινες, ή Νταντάνινα και ή Βαζαλγούτινα, τὰ δινόμιατα φυσικὰ ἀναφέρονται στὴν τελευταία γενιά, ποὺ έζηγε τὸ μετάξι. Η κλωστή ἔδγανε σὲ διάφορα πάχη ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες και τυλίγονταν σὲ μεγάλες θηλιές. Η κλωστή ποὺ χρησιμοποιούνταν γιὰ τὰ κισμούρια, λέγονταν

ΤΟ ΜΕΤΑΞΙ

«μπουρουντζιούνι».

Τὸ λόγο τώρα πιὰ είχαν οἱ ἀργαλιοί και οἱ ωφάντρες.

Μὲ τὸ μετάξι στὸ φυσικὸ του χρῶμα διάφαινα τὰ «κισμούρια», κισμοριά μὲ μάνες και δαχτυλάτα. Σ' αὐτὰ τὸ στιγμόν ήταν δαχδάκι πολὺ λεπτὸ ένων τὸ διφάδι μετάξι. Οἱ «μάνες» και τὸ κέντημα γίνονταν ἀπὸ κλωστή δρασμένη και στριμένη στὸ δράχτι πού ήταν χονδρύτερη, μαλακή και πιὸ γυαλιστερή.

Μὲ τὸ κισμούρι δρραδαν σιντόνια γιὰ τοὺς καναπέδες, τραπέζιοι ἀνδηλάκι, μισάλες, ποὺ δώριζαν στὸν κουνόδοταν δάχτιζε, μιαντήλα (πετσέτες), ποὺ δώριζε ή νύφη στὸν πεθερό, πουκάμισα γιὰ τὸν γαμπρό, τραχηλιές και μανίκια.

Γιὰ ἄλλες χρήσεις τὸ μετάξι: ἐπρεπε γὰ είναι: διχιμένο. Ο Βάντσης και δι: Κουκούλος ήταν εἰδικοί στὴν πώληση δραφών. Τὰ δράσματα γιὰ τὰ φορέματα, τὶς ζωστρες και τὰ ἀνδρικὰ ζωνάρια ήταν διλογέταξα.

Τὸ μετάξι: ἐπίσης χρησιμεύει και γιὰ τὴν δραφή μεγάλων μαξιλαριών, «προσκέφαλα», γιὰ τοὺς καναπέδες, μὲ οραΐτατες χρωματιστές «μάνες» στὰ κεφαλάρια.

Τέλος μὲ πολύχρωμες μεταξωτὲς κλωστὲς κεντούσαν περίτεχνα, μαξιλάρια, ἔργοχειρα, τζερρέδες και παντόφλες «γκόφες».

Αὐτὰ έτσισε μέχρι τὶς μέρες μᾶς ή μηνήτη τῶν ἐπιζόντων «παλιών» και γιὰ κατέγραψε μὲ περισσή προσοχή και εὐλάβεια, γιὰ νὰ μείνουν στὴν ιστορία σὰν στοιχεῖο παραχωγικό και λαογραφικό, τῆς δημοφής και πρωτοπόρας Νάουσας.

Μεζές γιά κυνηγούς

Ἡ Λουλού δέν ἥξερε, ὅτι είχαμε κατοχή. Τὴν ἐνδιέφεραν μόνο οἱ μεζέδες. Καὶ τὸ ύπογειο τοῦ πρώτου Δημοτικοῦ Σχολείου Ναούσης ἦταν κατάμεστο ἀπὸ αὐτούς, μὰ καὶ ἐκεῖ είχαν οἱ Ἰταλοὶ τὶς ἀποθῆκες καὶ τὰ μαγειρεία τους. Ὁποτε τῆς ἔρχονταν βολικὰ μπαινόθγαινε ἀπὸ κάποιο παραθυράκι καὶ ἔκανε πρῶτα τὸν μάγει-

Αφήνησον ΘΑΝΑΣΗ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

ρο, ἐπειτα τὸν ἀποθηκάριο καὶ στὴ συνέχεια ὅλους τοὺς Ἰταλοὺς φανατικούς ἔχθροὺς τῆς. Μά, παρὰ τὸ ἄγριο κυνηγητό τους, πάντα κατάφερνε νὰ ξεφεύγει, ὡς που μιὰ μέρα ἔνας στρατιώτης ἐφευρετικὸς ἔστησε θηλιὰ ἀπὸ σύρμα σ' ἔνα, τὸ μοναδικὸ ἀπὸ σκοπιμότητα ἀνοιχτό, παραθυράκι. Ἡ Λουλού, ἡ παχουλὴ γατούλα τῆς γειτονιᾶς, θρεμμένη μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα, πιάστηκε καὶ ἔμαθε γιὰ πρώτη καὶ τελευταία φορά στὴ Ζωή της, ὅτι οἱ λιχουδιές ἦταν μόνο γιὰ τὰ στρατεύματα κατοχῆς. Τὸ ἴδιο κι ὅλας βράδυ τὸ μικρὸ ζωντανὸ γδάρθηκε μὲ τέχνη, μπῆκε τεμμαχισμένο σ' ἔνα νταβά ἀνάμεσα σὲ κρομμύδια μὲ ἔνα σωρὸ καρυκεύματα καὶ στάλθηκε στὸ φούρνο τοῦ Ζέμου.

Σ' αὐτόν, συνήθιζαν νὰ μαζεύονται μερικοὶ φίλοι, γιὰ νὰ ποῦν τὰ δικά τους. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ είχαν πάει, ὁ Διαμάντης ὁ Τούσκας, ὁ Κώσταντός ὁ Μπάμπος καὶ ἄλλοι μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ κυνηγοῦ. Κυνηγὸς φυσικὰ ἦταν καὶ ὁ Γιάννης ὁ Ζέμος, πού σοφίστηκε ἔνα παιχνίδι σὲ βάρος τῶν συναδέλφων του.

Ἡ γατούλα είχε καλοψηθεῖ καὶ ὅλος ὁ χῶρος τοῦ φούρνου μοσχοβιοῦσε. Κάτι ἐπαιρναν τὰ ρουθούνια τῶν εἰδικῶν, ἀλλὰ κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ ρωτήσει μήπως ψήνεται... Ὁ φούρναρης, ἀφοῦ διασκέδασε τὴν ἀμηχανία τῶν φίλων, ἀνοιξε τὴν πόρτα τοῦ φούρνου. Χείμαρρος οἱ μυρουδιές, ἀναστάτωσαν τοὺς παρεθρισκομένους, ξύπνησαν παλιές καλές θύμησες καὶ τοὺς μάζεψαν γύρω ἀπὸ τὸν νταβά, πού κρατοῦσε μὲ ἑκδηλη περηφάνεια ὁ Γιάννης ὁ Ζέμος.

- Τί ἄρα;... Βάζει ἔνας μιὰ φωνή.
 - "Οντε, λαγός. Ξεφωνίζει δεύτερος.
 - Λαγός. Επιθεβαιώνει ὁ φούρναρης.
- Τὸν περιεργάζονται καλά καλά, τὸ συζητοῦν

λίγο τὸ πρᾶγμα καὶ ἐπειτα δοκιμάζουν. Πραγματικὰ βρίσκουν θαυμάσια τὴ γεύση τοῦ λαγοῦ. Είναι μάλιστα ἔτοιμοι νὰ βάλουν γιὰ καλὰ χέρι στὸ ψητό, μεγάλο τυχερὸ σ' ἐκείνη τὴν ἐποχή, ἀλλὰ αὐτὸ θὰ ἄφινε ἐκτεθειμένο τὸ Γιάννη τὸ Ζέμο ἀπέναντι τῶν Ἰταλῶν. Γι' αὐτὸ βιάζεται, νὰ τοὺς κόψει τὴ φόρα.

— Κάτω τὰ χέρια, παιδιά. Ἡ γάτα σίναι τῶν Ἰταλῶν. Και... τοὺς ἔξηγησε.

Αράπιτσα

Αράπιτσα,
μεγάλη νερομάνα,
στὰ ἔγκατα τοῦ Βέρμιου,
ποὺ ἔχει μάγια πλάνα
καὶ πλάνεψε τὴ Νιάουστα,
τὴν ἔσυρε κοντά του,
πληθαίνεις, ἀντρειεύεις.
Ἐκεὶ στὰ σωθικά του
τὴ μοίρα μας γεννᾶς.

Αφρόκαλλη,
μαγεύτρα, κρυσταλλένια,
τὰ βράχια τοῦ ριζόβουνου
τὰ λούζεις ἔνα ἔνα
καὶ πλημμυρᾶς τὰ σύδεντρα
μὲ τῆς δροσιᾶς τὴ χάρη.
Στῆς ποταμιᾶς τὰ πλάτη,
ριζάρι, μὲ ριζάρι,
τὶς ὄχθες τῆς φιλᾶς.

Μαιρόκοιτη,
γερόκλαδα πλατάνια,
ψηλώνουν, γέρνουν πάνω σου
καὶ κρύθουν τὰ ούράνια,
τὸν πυρωμένο δίσκο τους,
πυκνόφυλλες ἀσπίδες
γιὰ τοὺς ἐκτεθειμένους
σὲ καῦτρες ἡλιαχτίδες,
όληχρονίς, ἀστούς.

'Η βιβλιοθήκη του Πολιτιστικού Κέντρου Ναούσης

Πάνω από τρεις δεκαετίες στο κέντρο άκριβως της πόλης μας υπάρχει το καμμένο κτίριο πού δύλοι τὸ ξέρουμε σάν «ἡ βιβλιοθήκη» και φυσικά τόνειρο δύλων μας ήταν κάποτε αύτό τὸ ἔρείπιο νὰ γίνει μᾶς πραγματικὴ βιβλιοθήκη.

Καὶ νὰ ποὺ τ' ὄνειρο τοῦ κάθε Ναούσαιου γιὰ μᾶς βιβλιοθήκη στὴν πόλη πραγματοποιήθηκε. Ὁ-
κι βέβαια στὸ παλαιὸ κτήριο ἀλλὰ στὸ πολιτιστικὸ κέντρο τοῦ Δήμου Ναούσης ποὺ ἀρχισαν νὰ φτάνουν καὶ τὰ πρῶτα βιβλία.

Ἡ «Νιάουστα» γιὰ νὰ ἐνημερώσῃ τοὺς ἀναγνώστες τῆς ἀπὸ πρῶτο χέρι πῆρε αὐτὴ τὴ συνέντευξη ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ Δήμαρχο κ. Βλάχο ποὺ εἶναι καὶ ὁ δημιουργὸς καὶ ἡ ψυχὴ αὐτῆς τῆς βιβλιοθήκης.

ΕΡΩΤΗΡΗ. Πότε κ. Δήμαρχε καὶ πῶς ἀποφασίστηκε ἡ ἰδρυση τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Δήμου;

ΑΠΑΝΤ.: Ἡ ἰδρυση τοπικῆς βιβλιοθήκης ήταν ἔνα ὄνειρο ποὺ κράτησε τριάντα χρόνια. Ἡ ύλο-
ποίηση αὐτοῦ τοῦ ὄνειρου ἀρχισε μὲ τὴν ἀγορὰ τοῦ κτηριακοῦ συγκροτήματος τοῦ πολιτιστικοῦ κέντρου. Ἡ τελικὴ ἀπόφαση πάρθηκε ἀπὸ τὸ δημοτικὸ συμβούλιο τὸ 1978 ὑστερα ἀπὸ εἰσήγηση μου.

ΕΡΩΤ.: Ποιοὶ οἱ οἰκοποὶ τῆς βιβλιοθήκης;

ΑΠΑΝΤ.: Οἱ οἰκοποὶ τῆς βιβλιοθήκης, τῆς κάθε βιβλιοθήκης εἶναι προφανεῖς καὶ δέν χρειάζονται εἰδικώτερη ἀνάλυση.

Βασικὸς οικοπός κάθε βιβλιοθήκης εἶναι νὰ μάθει ὁ μέσος ἀνθρώπως νὰ διαβάζει. Γιὰ τὸν μέσον "Ἐλληνα" (καὶ γιὰ τὸν Ναούσαιο) η ἀνάγκη αὐτὴ εἶναι ἐπιτακτική, γιατὶ πρέπει νὰ τὸ δρμολογήσουμε, ὁ νεοέλληνας λίγη σχέση ἔχει μὲ τὸ βιβλίο ἢ ἀκόμα μὲ ὁποιοδήποτε ἔντυπο.

ΕΡΩΤ.: Πότε προβλέπετε νὰ λειτουρ-

Ἡ ἀντιπρόεδρός μας κ. Λ. Σαμαρᾶ ἐνῷ συνομιλεῖ μὲ τὸν δήμαρχο κ. Βλάχο

γίσει ἡ βιβλιοθήκη;

ΑΠΑΝΤ.: Ἡ λειτουργία τῆς βιβλιοθήκης ἐλπίζω ὅτι θ' ἀρχίση στὰ μέσα περίπου τοῦ 1979. Σήμερα βρισκόμαστε στὸ στάδιο τῆς παραλαβῆς καὶ τὴν ταξινόμηση τῶν ἀγορασθέντων βιβλίων εἰναι μᾶς δουλειὰ δύσκολη καὶ ἐπίμονη, ιδίως ὅταν γίνεται ἀπὸ ἐρασιτέχνες καὶ μάλιστα ἀπὸ ἔθελοντές. Ἐλπίζω ὅτι μὲ τὴν ἐπικείμενη πρόσληψη εἰδικοῦ βιβλιοθηκαρίου θὰ ἐπιταχυνθῇ αὐτὸ τὸ στάδιο τῆς δουλειᾶς.

ΕΡΩΤ.: Πῶς ἔγινε ἡ προεργασία τῆς ἐπιλογῆς τῶν βιβλίων:

ΑΠΑΝΤ.: Ἡ ἐπιλογὴ τῶν βιβλίων ἔγινε ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνο τοῦ τμήματος βιβλιοθήκης τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου, καθηγητὴ κ. Πάνο Ρακιτζῆ, μὲ τὴ συνεργασία ὀριάδας καθηγητῶν τοῦ Λυκείου καὶ τοῦ Γυμνασίου μας. Σὰν βάση γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τῶν βιβλίων ήταν νὰ καλύψει ἡ βιβλιοθήκη δλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης γνώσης μέσα στὰ περιορισμένα οἰκονομικὰ πλαίσια ποὺ διαθέτουμε. Ἐπίσης ἔγινε προσπάθεια γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς βιβλιοθήκης μὲ ἔνα σημαντικὸ ἀριθμὸ ἀξιόλογων παιδικῶν βιβλίων.

Γενικὸ κριτήριο ήταν ἡ ποιότητα τῶν βιβλίων ἐσωτερικὴ (περιεχόμενο) καὶ ἐξωτερικὴ (ἐπιμελημένη ἔκδοση κτλ.).

ΕΡΩΤ.: Πόσα βιβλιά ἔχουν ἀγοραστεῖ μέχρι τώρα; Νομίζετε ὅτι αὐτὰ καλύπτουν τὶς σπουδαιότερες ἀνάγκες σὲ βιβλία; Ποιές εἶναι οἱ προοπτικὲς γιὰ τὸ ὕμεσο μέλλον;

ΑΠΑΝΤ.: Μέχρι σήμερα ἀγοράσαμε περίπου 2.500 τίτλους βιβλίων. Στοὺς τίτλους αὐτοὺς θὰ προστεθοῦν καὶ δύσα βιβλία κατὰ καιρούς προμηθεύτηκε ὁ Δῆμος καὶ ἀκόμη ἔνας μικρὸς ἀριθμὸς βιβλίων ποὺ μᾶς ἔστειλε τὸ ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ βιβλιοθήκη θ' ἀνοίξῃ μὲ περίπου 3.000 τίτλους βιβλίων. Μὲ τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ ἐλπίζουμε ὅτι καλύψαμε τὶς βασικὲς ἀνάγκες μᾶς ἀξιόλογης βιβλιοθήκης, ποὺ βρίσκεται στὸ πρῶτο τῆς βῆμα.

Στόχος μας γιὰ τὰ 2—3 ἐπόμενα χρόνια είναι ν' ἀποκτήσουμε 10.000 τίτλους. Αὐτὸ ἐπιβάλλεται νὰ γίνει καὶ είναι μέσα στὶς δυνατότητές μας, ιδίως ἂν μᾶς βοηθήσουν καὶ οἱ συμπολίτες μας μὲ προσφορὲς βιβλίων, δωρεές κτλ.

ΕΡΩΤ.: Τι είδους βιβλία καὶ ἐγκληματίδεις περιλαμβάνει σήμερα ἡ βιβλιοθήκη;

ΑΠΑΝΤ.: Ἡ βιβλιοθήκη σήμερα περιέχει:

- 1) Πλήρη σειρὰ τῶν 'Αρχαίων Έλλήνων συγγραφέων.
- 2) Πλήρη σειρὰ σύγχρονης Έλληνικῆς λογοτεχνίας.
- 3) Πλήρη σειρὰ παγκοσμίου θεάτρου.
- 4) Σημαντικὸ ἀριθμὸ ἀπὸ τὴν παγκόρια λογοτεχνία.
- 5) Βασικὰ ιστορικά, κοινωνιολογικά, φιλοσοφικά καὶ οἰκονομικὰ βιβλία.
- 6) Σειρὲς ποὺ ἀφοροῦν τὴν τέχνη.
- 7) Σημαντικὸ ἀριθμὸ παιδικῶν βιβλίων.

ΕΡΩΤ.: Είσαστε αισιόδοξος για τὴν ἐπιτυχία τῆς βιβλιοθήκης; Ενδιαφέρετε τὸ κοινὸν καὶ νομίζετε πώς θ' ἀνταποκριθεὶ σ' αὐτή σας τὴν προσπάθεια;

Γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς βιβλιοθήκης καὶ ἀπὸ ἄποψη τοῦ περιεχομένου τῆς ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄποψη ἀναγνωστῶν εἴμαι ἀπόλυτα αισιόδοξος. Τὴν αἰσιόδοξία μου αὐτὴ τὴν στηρίζω στὴν μέχρι σήμερα ἐπιτυχημένη πορείᾳ δὲλων τῶν ἑκδηλώσεων τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου. Ο κόσμος ἀγκάλιασε δὲλες τὶς ἑκδηλώσεις μὲ λαχτάρα καὶ δίψα γιὰ μάθηση. Τὸ Λαϊκὸ Πανεπιστήμιο, ἡ παιδικὴ χορωδία, ὁ κινηματογράφος, οἱ διαγνωνισμοὶ ζωγραφικῆς καὶ οἱ ἄλλες ἑκδηλώσεις τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου.

τρου δίνουν τὸ μέτρο τῆς διαθέσεως τοῦ κοινοῦ γιὰ μόρφωση καὶ οωστὴ ψυχαγωγία. Μὲ τὰ δεδομένα αὐτὰ τὸ μέλλον τῆς βιβλιοθήκης τὸ βλέπω λαμπρό.

ΕΡΩΤ.: Ποιοὶ θὰ εἰναι οἱ οἰκονομικοὶ πόροι ποὺ θὰ καλύψουν αὐτὰ τὰ ἔξοδα; Υπάρχουν ἐπιχορηγήσεις ὅποι πουθενά;

ΑΠΑΝΤ.: Σήμερα τὸ οἰκονομικὸ βάρος τῆς λειτουργίας τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου τὸ σηκώνει ὁ Δῆμος. Μὲ τὴ λειτουργία τῆς βιβλιοθήκης καὶ τὴν προσθήκη τῶν δαπανῶν ποὺ ἀπαιτεῖ τὸ βάρος γίνεται δυοβάστακτο. Παρ' δὲ αὐτὰ δημιουργεῖται συνεχίσουμε τὴν προσπάθεια καὶ ἐλπίζουμε διὰ τὸ ύπουργειο Πολιτισμοῦ θὰ

μᾶς βοηθήσῃ οἰκονομικά. "Αν δηλαδὴ στηριχτοῦμε δημοσίευμα μόνο στὴ βοήθεια τοῦ Δήμου καὶ θὰ τὰ καταφέρουμε πάλι. Θέλω δημοσίευμα νὰ πιστεύω δηλαδὴ οἰκονομικά. "Αν δηλαδὴ στηριχτοῦμε πολιτιστικὸ θὰ ἀντιληφθοῦμε (έλπιζω γρήγορα) πὼς ξέω ἀπὸ τὴν Ἀθήναν ὑπάρχει μιὰ ἄλλη Ἑλλάδα, (ἴως ἡ πόλη ἀληθινὴ) ποὺ ζῇ καὶ ἔχει ἀνάγκες καὶ ίως τότε βοηθήσουν τὴν προσπάθειά μας.

Κύριε Δήμαρχε εύχαριστοῦμε γιὰ δλες αὐτὲς τὶς πληροφορίες Συγχαρητήρια γιὰ τὴ μεγάλη σας προσφορὰ στὴν πνευματικὴ ἀνοδοῦ τῆς πόλης μας καὶ σᾶς εὐχόμαστε τ' δημοσίευμα σας ν' ἀποκτήσης ἡ βιβλιοθήκη 10.000 τόμους νὰ γίνη πραγματικότητα.

Είκαστικὰ ἀπὸ τὴν κίνηση τῶν ἐκδέσεων στὴν Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη

—Εἶναι καὶ πάλι σημαντικὴ ἡ κίνηση τῶν εἰκαστικῶν ἑκδηλώσεων στὶς διάφορες αἴθουσες τῶν Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης.

—Ἐτσι τὴν πρόσφατη θυμιάσια δουλειά του πάνω σὲ γλυπτά καὶ σχέδια μᾶς παρουσίασε ὁ Γιώργος Χουλιάρας στὸν «ΠΑΝΣΕΛΗΝΟ» Θεσσαλονίκης ἀπὸ 12—27 Ἰανουαρίου 79.

—Στὸ ξενοδοχεῖον «ΗΛΕΚΤΡΑ» Θεσσαλονίκης μᾶς παρουσίασε τὴν τελευταία του ἑργασία ὁ ἔξαρτος ζωγράφος Ἀλέξ. Γιασιμῆς ἀπὸ 22/1—10/2 ἦταν πράγματι πολὺ καλή καὶ εἶχε σημαντικὴ ἐπιτυχία.

—Στὴν αἴθουσα ΖΜ Θεσσαλονίκης «Αἰοιστοτέλους» 3 ἔγινε παρουσίαση 33 φωτογραφιῶν μὲ τίτλο τὸ ΑΠΟΓΕΥΜΑ ΕΝΟΣ ΦΑΓΛΟΥ τοῦ NIJINSKY 1912 ἀπὸ τὸν 13Λ-RON APOLLE DE MEVER.

—Στὴν γκαλερί κύκλος παρουσίασε δουλειά του ὁ ζωγράφος Κέθοστας Γεωργίου ἀπὸ 5—21 Ἰανουαρίου.

—Στὴν ἵδια αἴθουσα παρουσίασαν σὲ διαδικτὴ ἔκθεση 19 Θεσσαλονίκεις ζωγράφοι τὴν πρόσφατη δουλειά τους.

—Στὴν γκαλερί «ΣΤΟΑ ΤΕΧΝΗΣ» παρουσίασε τὴν πρόσφατη

δουλειά της, ἡ ζωγράφος Ἀγγελικὴ Χαραλαμπίδης ἦταν πολὺ δρακτίκη ἀπὸ 12—26 Φεβρουαρίου.

—Στὴν αἴθουσα ἔκθεσεων τοῦ Δήμου Τρικάλων παρουσίασε τὴν πρόσφατη δουλειά του ὁ γνωστὸς γιὰ τὴν ζωγραφικὴν του σὲ διάσταση μέ (δρυ) ὁ ἔξαρτος ζωγράφος

Ἐπιμέλεια ΘΑΝ. ΜΗΝΟΠΟΥΛΟΥ

Βαγγέλης Μπάρας ἀπὸ 13—21 Ἰανουαρίου.

—Στὴν Δράμα καὶ στὸ ξενοδοχεῖο Ἀπόλλων παρουσίασε τὴν δουλειά του ὁ ζωγράφος Τάκης Τουλούπας.

—Στὴν γκαλερί «ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ» παρουσίασε σὲ διαδικτὴ ἔκθεση της ζωγραφικῆς 9 ζωγράφων τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ 18/12—18 Ἰανουαρίου.

—Στὴν Ἀθήνα καὶ στὶς αἴθουσες τοῦ πνευματικοῦ κέντρου τοῦ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ παρουσίασε δουλειά τους.

λειά του ὁ ζωγράφος γλύπτης Νικόλαος Δαγούλης ἀπὸ 2—15 Μαρτίου.

—Στὶς αἴθουσες τῆς «ΤΕΧΝΗΣ» Θεσσαλονίκης ἔγινε ἔκθεση φωτογραφῶν καὶ σχεδίων ΝΕΟΚΟΓΜΕΝΤΟΥ μὲ θέμα τὸ ΙΙ ΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ, ἀπὸ 26) 1—17) 2) 79.

—Στὶς αἴθουσες τῆς «ΟΥΝΕΣΚΟ» στό Παρίσι παρουσιάστηκαν ζωγραφικὴ — γλυπτικὴ — χαρακτικὴ — κεραμικὴ 38 Ἐλληνίδων καλλιτέχνων ποὺ εἶναι μέλη διεθνοῦ μορφωτικῆς ὄμοσπονδίας ἀπὸ 15—28 Ιανουαρίου.

—Στό ξενοδοχεῖο «ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΗΛΑΣ» παρουσίασε τὴν πρόσφατη δουλειά του ὁ ζωγράφος Γιώργος Σιώφος ἀπὸ 5—20 Ἰανουαρίου.

—Στὴν Ἐμπορικὴ Τράπεζα Θεσσαλονίκης παρουσίασε πρόσφατη δουλειά του ὁ ζωγράφος Ντίνος Παπαπύρου ἀπὸ 26) 2—23) 3.

—Στὴν Λέσχη Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν Δράμας παρουσίασε τὴν τελευταία του ἑργασία ὁ διαλέκτος Φλωριάδης ζωγράφος Στεφάνης

Δραστηριότητες του Λ.Ε.Ν.

Το Λύκειον Έλληνίδων Ναούσης έχοντας στὸ ἐνεργητικό του πλῆθος ἐπιτυχῶν ἀπὸ ἐμφανίσεις του σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑξατερικοῦ τόλμηρος γ' ἀπλώση τὰ φτερά του καὶ στὴν μακρινὴ Ἀμερικὴ κοντά στοὺς Ἀποδήμους μας.

Ἡ ἐκδήλωση τῆς Ἀμερικῆς ἦταν τὸ ἐπιστρέγγαρια τῶν τιμητικῶν του διακρίσεων.

Μὲ δύο πρότα δρασεῖς ἀπὸ φεστιβάλ τῆς Καλαμάτας μὲ πρώτο δραστικὸν ἀπὸ φεστιβάλ στὴ Φλώρινα μὲ ἀπειρες τιμητικές διακρίσεις στὸν Ἑλλαδικὸν χώρο ἀλλὰ καὶ στὸ ἑξατερικὸν ὅπως στὴν Ὁλλανδία καὶ δύο φορὲς στὸ Παρίσιο ἀξιώθηκε μὲ τὴν πιὸ μεγάλη τιμὴν νὰ μεταφέρῃ αὐτὸς στοὺς ἀπόδημους συμπατριῶτες τῆς ἀδελφοσύνης μας. Φυσικὰ γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτὸς ὁ πιὸ διακαήξ πόθος του γειτάθηκε ἡ ἀμέριστη δούλησια τῆς Κυδερνήσσως μας καὶ οἱ πάμπολλες προσπάθειες τῶν κυριῶν του Δ.Σ. που κράτηται συεδδὸν δυὸς χρόνων.

Επεινῆσε ἔτσι μὲ ἀπόστολὴ ἀπὸ 18 χρονετές, δυὸς διαγανοποιήσεων καὶ τρεις συνδιούς. Μαζὶ τους ταξίδεψαν καὶ πάμπολλες ψορειές ἀπὸ ὅλα τὰ διακείσιατα τῆς χώσας, τὸν Πόντο καὶ τὸν νησιῶν μαζὶ μ' ἓνα πρόγονοιμα Πανελλήνιαν γορδὸν μὲ σκοπὸν γὰρ συσσίξην τοὺς δεποτούς ποὺ μᾶς ἐνήνοισαν μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πυκνωγῆς αὐτῆς γώσας καὶ νὰ τοὺς δεῖξῃ τὸ ἐνδικόρεον τῆς πατρίδος καὶ τὴν ἀγάπην τῶν συμπατριῶτῶν.

Οἱ τηνυνὲς ποὺ διαδοσικατίστηκαν ἀπὸ τὴν πυγάντην Εεπέονταν κάθε προηγούμενο σὲ τυκνίνητο, σὲ δάκρυα γατῆς καὶ νοσταλγίας, σὲ ἐνθυμητισμό.

Διεγνωνίθηκαν γλέντια καθηκού Τελλούριον καὶ διαμονής ποὺ ἡ συντετρυγή την ἔσποντα τὴν Ἑλλάδα κοντὴ τὴν οἰκουμένη ποὺ τόσο πολὺ τὴν υπερτάλανσην.

Τὰ πυκνωδεῖται γοτὲ ἀνὰς τὸν 29ην Δεκεμβρίου πραγματεύθηκε τὸ Διακονούστιο τῆς Βοστώνης τὸ πατέριον τῶν ποντίλλων προετοίδων γιὰ γροπὴν τοῦ ποντίλλου τοῦ πατέρα τοῦ ποντίλλου.

'Απὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Λυκείου Έλληνίδων στὴν Ἀμερικὴ

καταχειροκροτήθηκε, ἥταν παροῦσα ἐκεὶ ἡ Κέρκυρα, ὁ Πόντος, ἡ Θεσσαλία, ὅλη ἡ Ἑλληνικὴ λεσβειά, ὅλη ἡ πατρίδα. Δίκαιος λοιπὸν καὶ ὁ τόσος ἐνθουσιασμός.

Τὴν ἐπόμενη πάλι μὲ ἓνα πρόγραμμα Πανελλήνιων χορῶν μὲ τὶς ἀντίστοιχες στολές ἐμφανίσθηκε σὲ αἴθουσα δεξιώσεων πολυτελοῦς κέντρου τῆς Βοστώνης καὶ ἐνώπιον χιλίων καὶ πλέον ἀτόμων, ποὺ είχαν ἔλθει ἀπὸ τὴν Νέα Τύρον καὶ τὶς γύρω περιοχές.

Ἡ αἴθουσα ἐπάλλετο ἀπὸ χειροκροτήματα καὶ ἀπὸ ἑθνικὴ περιφάνεια. Ἡταν γεμάτη ἀπὸ μεγάλη Ἑλλάδα. Ἡ ρωμαιούσην ἐκεὶ ἔδην ἓνα τραγούταχτὸ ἓνα ἀνεπανάληπτο παρόν.

Τὴν Παραμονὴν τῆς Πρωτοχρονίας σὲ ἐκδήλωση τῆς πολυπληθοῦς καὶ δραστήριας Ἑλλην. Κοινότητος, τῆς πόλεως WATEROWN τὸ συγκρότημα κατενθουσίασε καὶ πάλι τοὺς θεατές ποὺ ἔτρεχαν νὰ δοῦν καὶ γάρ χειροκροτήσουν περίφανοι καὶ τὰ παιδιά αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἡ διοικητὴ τους. Ἔνωνται τὸ κάλεσμά τους καὶ τὴν τόλμην γ' ἀνταποκριθοῦν γωοῖς νὰ φειτοῦν τολαιπωρίες καὶ κόπους. Ἡ ἐμφάνιση δημος ξεπέρασε κάθε ἀλλή σὲ συγκίνηση καὶ ποὺ πρεσβύτεροι προσένοισαν τὴν μεγαλύτερη γαρὰ ἥταν αὐτὴ ποὺ πραγματοποιήθηκε στὸ Ἑλληνικὸν γηροκομεῖο στὴν πόλη CANTON τῆς Μασαγουσέτης δημος φιλοξενοῦνται πάγω ἀπὸ 100 ὑπερήλικες πρόσφυγες.

Τὰ ποδσωπά φωτίστηκαν τὰ γέρια σφίγτηκαν καὶ δάκρυα στὰ πάτια φανέρωσαν τὶς ἔνιωθην τούτη

τὴν ὥρα οἱ καρδιές.

Πιστεύουμε δὲτι ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα τὶς ζέστανε ἡ Ἑλλάδα.

Δίκαια λοιπὸν παινέθηκε τὸ συγκρότημα καὶ ἀπέσπασε πλῆθος ἀπὸ κολακευτικὰ σχόλια. Πραγματικά τίμησε τὸ Ἑλληνικὸν δνοιαρια γι' αὐτὸς καὶ ὁ σύλλογος τῶν Ναούσιων τῆς Βοστώνης δεσμεία συγκινημένος ἀπὸ τὴν προσπάθεια αὐτῆς τοῦ Λυκείου Έλληνίδων Ναούσης ἀπρόθυμης θεριδὸς εὐχαριστήριος πρὸς τὸ Γηπουργεῖο Βορ. Ἑλλάδος στὴν Ἑλληνικὴ Πρεσβεία τῆς Οὐάσινγκτον καὶ στὸ Προξενεῖο τῆς Βοστώνης.

Ἀποδεῖξεις τῶν πραγματικὰ ἀξέγαστων ἐντυπώσεων ποὺ δημοσύργησε τὸ Λύκειο Έλληνίδων Ναούσης στὴν Ἀμερικὴ ἀποτελοῦν τὰ συγγρασητήρια ἔγγραφα ποὺ ἀπέστειλαν ὁ κ. "Εγτουαρτ Κέννεντυ, Γερουσιαστὴς τῆς Μασαχουσέτης, ὁ κ. Μάγατζ Λουκάκη-Κυδερνήτης Βοστώνης καὶ κ. Γιάννης Ζανέτος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ιανούδου.

Μὲ ὅλα αὐτὰ δικαιώνεται: ἡ μεγάλη προσπάθεια τοῦ Δ.Σ. τοῦ Λ.Ε.Ν., ποὺ ἀνάλογες κάθε δίνομη τους τὴν ποιητική του κύτη χρόνους· "Αποδήμους.

Ἀποκτήμενή του ἡ γαστὴ, ἡ συγκίνηση καὶ ἡ πεσισάνειν νὰ τὴ γενιά μας ποὺ ἔγινεσαν οἱ ξενητευένοι μας.

Τὸ Δ.Σ. τοῦ Λ.Ε.Ν.

Δραστηριότητες Κέντρου 'Εργαζομένου

Κοριτσιού

Τὸ προσωπικὸ καὶ οἱ μαθήτριες τοῦ ΚΕΚ, στὴν προσπάθειὰ τοῦ νὰ συμμετάσχουν ἐνεργὰ στὸν ἑορτασμὸ τοῦ "Ἐτους Παιδιοῦ, ποὺ καθιερώθηκε παγκόσμια γιὰ τὸ '79, προγραμμάτισαν διάφορες ἐκδηλώσεις, προκειμένου νὰ ἔχουν στενότερη ἐπαφὴ μὲ τὰ παιδιά, γιὰ νὰ εὐαισθητοποιηθοῦν περισσότερο μὲ τὶς ἀνάγκες καὶ τὰ προβλήματά τους.

Δευτέρᾳ 18 Δεκεμβρίου: "Ἐξη (6) γκρούπ μαθητριῶν, μὲ ἐπικεφαλῆς τὶς δασκάλες τους, ἐπισκέψθηκαν τοὺς παιδικοὺς Σταθμοὺς τῆς πόλεως μας καὶ ἔφτιαξαν μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ (συνολικὰ 240 κοριτσάκια καὶ ἄγοράκια) διάφορες Χριστουγεννιάτικες χειροτεχνίες, μὲ ὅλην τὴν Σχολῆ.

Τετάρτῃ 20 Δεκεμβρίου: 'Οναδὰ μαθητριῶν ἐπισκέψθηκε τὸ Ψυχολογικὸ Κέντρο Βορείου Ελλάδος, στὸ Ρετζίκι Θεσσαλονίκης. Ψυγγάγητον τὰ 150 οικότροφα παιδιά μὲ Χριστουγεννιάτικα τραγούδια, προσυνέροντας συγχράτικες Χριστουγεννιάτικες χειροτεχνίες, γλυκὰ ἀπὸ τὸ τμῆμα Οἰκονομικῶν καὶ συναυτολογούμενα ἐπιτραπέζια παιχνίδια.

Ἡ Προϊστορικὴ Εὐγενία Ζάλιου εἶχε προσωπικὴ ἐπασθὴ μὲ τὴν Δ) ντριὰ τοῦ Κέντρου κ. Ε. Νανάκου καὶ ξεκίνησαν τὴν συνεργασία γιὰ τὴν δημιουρογία τοῦ Εἰδικοῦ Παιδικοῦ Σταθμοῦ.

Πέμπτη 4 Ιανουαρίου 1979: Τὸ κόλπιο τῆς διατάξιτης ἔγινε μέση σὲ ικά διοσοφη γιοστρατικὴ ἀπόδοση, ἀπὸ τὴν Πανεπιστιμιού τοῦ ΚΕΚ. Τὸ νουτὸν οὐλωτὸν ἔτυχε στὸν πατέρα τοῦ Τσιγανοῦ Τιτάνην καὶ ἀνατίθητο ἀνταλλακτὴ δύσων πετράδη δύον τῶν μαθητῶν, τὰς δύοπτες παραπλεύσεις γιὰ ἀπὸ ἓντα συναντητικὰ διοράσματα τῆς Συνολῆς.

26 Φεβρουαρίου: Μάτη σὲ ικά απιέτωντος τλητικοῦ πιένη νέσοι καὶ γονεῖ. Ξώνε τὴν Δευτέρη 26 Φεβρουαρίου στὸν γήπεδον τοῦ Τουριστικοῦ παραπλεύσου «χρήτω» τὴν αγρευτικὴ ἀπογειωματικὴ τοῦ ΚΕΚ.

Οἱ μαθήτριες τοῦ ΚΕΚ πάλλουν τὰ κάλλαντα στὸ Ψυχολογικὸ Κέντρο Βορείου Ελλάδος, στὸ Ρετζίκι Θεσσαλονίκης

Οἱ μαθήτριες τοῦ ΚΕΚ φτιάχνουν Χριστουγεννιάτικες χειροτεχνίες μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ Α' Παιδικοῦ Σταθμοῦ αόύσης

Ἡ ἔναρξη ἔγινε μὲ μᾶς σύντομη καὶ καταποιητικὴ ὅμιλία ἀπὸ τὴν Δ) ντριὰ τοῦ Κέντρου δίδα Εὐγενία Ζάλιου, ἡ ὥσποια ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὶς παρευρισκόμενες κυρίες καὶ δεσποινίδες γιὰ τὴν ἀγάπη μὲ τὴν δημιουρογία τῆς ἐκδήλωσης, ἀναφέρθηκε στοὺς στόχους καὶ τὸν τρόπο λειτουργίας τοῦ νεοϊδρυθέντος Εἰδικοῦ Παιδικοῦ Σταθμοῦ.

Τὸν χορὸ ἀνοίξει ἡ κ. Δημάρχου Αθηνῶν, Βίλαχου καὶ ἀκολούθησε ἔνα κεφάτο ἀπογειωματινό, ποὺ μὲ τὴν παρουσία τῆς Όρχήστρας τῆς Η. Μεραρχίας Έδεσσης, ἀφηγεῖ τὶς καλλίτερες ἐντυπώσεις.

Ίδιαίτερη συγκίνηση προκάλεσαν

οἱ ἀθρόες προσφορές σὲ είδος καὶ χρήματα ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὶς παρευρισκόμενες, τρανὸ δεῖγμα δι: δὴ τὴν ἀγάπην ἀγάπατον μὲ ίδιαίτερη ἀγάπη τὴν προσπάθεια τῆς ίδρυσεως τοῦ Εἰδικοῦ Παιδικοῦ Σταθμοῦ.

Τὰ ἔσοδα τοῦ ἀπογειωματινοῦ, ποὺ ἀνήλθαν στὸ ποσόν τῶν 32.000 δραχμῶν, κατατέθηκαν στὸν Εἰδικὸ λογαριασμὸ τῆς Έθνικῆς Τράπεζας.

28 Φεβρουαρίου: Τὸ Δ.Σ. Συμβούλιο τῆς μαθητριῶν τοῦ ΚΕΚ, διοργάνωσε στὴν Στρατιωτικὴ Λέσχη χορευτικὸ ἀποκριγάτικο ἀπογειωματινό γιὰ δλες τὶς μαθήτριες καὶ σημείωσε μεγάλη ἐπιτυχία.

ΣΟΥΠΑ ΚΟΥΚΟΥΛΙΑ

- Υλικά : 9 φλυτζάνια τοαγιού νερό
1 ντομάτα ώριμη
2 αύγα
1)2 φλυτζάνια βούτυρο μαγειρικής
1)2 λεμονιού
1)2 κιλού κιμά
Φιδέ, άλατι, πιπέρι.

Έκτελεση :

Αναμγνύνετε τὸν κιμᾶ μὲ τὸ άλατι - πιπέρι καὶ πλάθετε τὸ μῆμα σὲ μπαλάκια, στὸ μέγεθος τῆς μπλίας. Ἀφοῦ τὰ ἀλευρώσετε, τὰ τηγανίζετε σὲ καυτὸ βούτυρο καὶ ὑστερὰ βάζετε τὰ κουκούλια σὲ μιὰ πιατέλα. Σὲ μιὰ κατσαρόλα ρίχνετε τὸ βούτυρο ποὺ ἔμεινε ἀπὸ τὸ τηγάνισμα προσθέτοντας καὶ τὸ ὑπόλοιπο βούτυρο, τρίβετε τὴν ντομάτα καὶ τὴν ἀφήνετε νὰ σιγοβράσει γιὰ λίγο. Στὴ συνέχεια ρίχνετε τὸ νερό, λίγο άλατι - πιπέρι καὶ μόλις ἀρχίσει νὰ βάζετε τὰ τηγανισμένα κουκούλια μαζὶ μὲ τὸν φιδέ. Τὰ ἀφήνετε νὰ σιγοβράσουν ἐπὶ 10 λεπτά.

Χιτπάτε τὰ αύγα μὲ τὸ χυμὸ λεμονιοῦ καὶ ρίχνετε μερικὲς κουταλιές ζεστὸ ζωμό, ἐνῶ συνεχίζετε τὸ χτύπημα. Ρίχνετε τὸ αὐγολέμονο στὴ σοῦπα, τὴν ἀνακατέβετε σὲ σιγανὴ φωτιά, χωρὶς νὰ τὴν ἀφήσετε νὰ πάρει βράση καὶ τὴν σερβίρετε ἀμέως.

ΑΡΝΑΚΙ ΜΕ ΣΤΑΦΙΔΕΣ ΚΑΙ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟ

Υλικά:

- 1 κιλὸ άρνάκι
1 κρεμμύδι
1)2 κιλοῦ δαμάσκηνα μαῦρα στεγνὰ
250 γραμ. σταφίδες
1)2 φλυτζάνας τσαγιοῦ βούτυρο μαγειρικῆς
1 κουταλιὰ ζάχαρη κανέλλα ξύλο - άλατι.

Έκτελεση:

Σὲ μιὰ κατσαρόλα σωτάρετε μὲ τὸ βούτυρο τὸ ψιλοκομμένο κρεμμύδακι, ρίχνετε τὸ άλατι καὶ τὸ κρέας ἀφοῦ τὸ πλύνετε καλά καὶ τὸ ἀφήνετε ἔως ὅτου ροδίσει. Ρίχνετε λίγο νερό καὶ βράζετε τὸ κρέας σὲ σιγανὴ φωτιά. Ἀφοῦ βράσει, βάζετε τὸ κρέας σὲ μιὰ

Ναουσαϊκη κουζίνα

ἀπό τό Κ.Ε.Κ. Ναούσονς

συνέχεια βάζετε ἀπὸ ἐπάνω πάλι τὸ κρέας. Τὰ σιγοβράζετε πάλι ἐπὶ 10 λεπτὰ καὶ τὸ φαγητὸ σας είναι ἔτοιμο.

ΣΙΜΙΓΔΑΛΕΝΙΟΣ ΧΑΛΒΑΣ

Υλικά:

- 1)2 ποτήρι νεροῦ βούτυρο (φρέσκο λυωμένο ή φυτίνη)
1)2 ποτήρι νεροῦ λάδι
2 ποτήρια οιμγδάλι
3 ποτήρια ζάχαρη
5 ποτήρια νερὸ
άμυγδαλα

Έκτελεση:

Ζεματάτε τὰ ἀμύγδαλα καὶ τὰ ξεφρουδίζετε. Σὲ μία κατσαρόλα βάζετε τὸ λάδι μὲ τὸ βούτυρο, καὶ τὰ κατίτε καλὰ σὲ σιγανὴ φωτιὰ γιὰ μερικὰ λεπτά. Κατόπιν ρίχνετε τὸ οιμγδάλι, τὰ ἀμύγδαλα, καὶ ἀνακατέβετε τὸ μῆμα συνεχῶς μὲ ξύλινο κουτάλι, ἔως ὅτου ξανθήνεται.

Σὲ μία ἄλλη κατσαρόλα βάζετε τὴν ζάχαρη καὶ τὸ νερό. Βράζετε τὸ οιρόπι ἐπὶ 5 λεπτὰ τὸ ρίχνετε στὸ οιμγδάλι, ἀνακατέβετε ὅλο τὸ μῆμα γιὰ μερικὰ λεπτά καὶ τὸ βγάζετε ἀπὸ τὴν φωτιά. Σκεπάζετε τὴν κατσαρόλα μὲ μία πετοέτα, ἀφοῦ βγάλετε τὸ καπάκι, καὶ ἀφήνετε τὸν χαλβᾶ ἐπὶ μία ὥρα, γιὰ νὰ φουσκώσει. Στὴ συνέχεια τὸν βάζετε σὲ φόρμα ή φόρμες μικρές, τὸν πατάτε καὶ τὸν βγάζετε σὲ πατέλλα. Σερβίρεται πασπαλιούμενος ἐπάνω μὲ κανέλλα.

Παλαιότερο, ἐπειδὴ δὲν ὑπήρχαν φόρμες, ἔδειναν σχῆμα στὸν χαλβᾶ μὲ ἔνα κουτάλι φαγητοῦ.

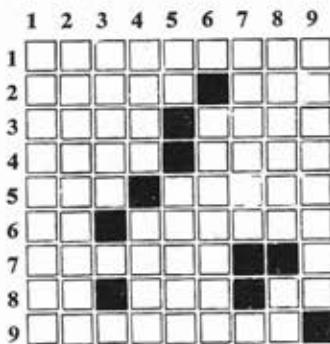
Εύχαριστόριο

Ο Σύλλογος 'Αποφοίτων Ναούσος εύχαριστεῖ θερμὰ τοὺς 'Αδελφοὺς Τ. Σαγγρῆ γιὰ τὴ δωδεκά 5.000 δρχ. εἰς μνήμην τοῦ πατέρα τους ιερέα αξιάρχου.

ΝΑΟΥΣΑΙ·Ι·ΚΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

- Τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ἀγίου ἔχουν τὰ νεκροταφεῖα τῆς Νάουσας.
- Μεγάλη πόλη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. — Τὰ ἀρχικά ιταλικῆς ἀσφαλιστικῆς ἑταιρίας.
- Βαλτώδης περιοχή, στάσιμα νερά — Διακρίνονται γιὰ τὴν εὐγένειά τους.
- Αὐτὸ τὸ νόμισμα κυκλοφοροῦσε καὶ στὴ Νάουσα πρὶν ἐδδομῆντα χρόνια (αἰτ.) — Ἀρκετὰ τέτοια σήματα τοποθετήθηκαν καὶ στὴν πόλη μας γιὰ τὴν ρύθμιση τῆς κυκλοφορίας (ἀντίστρ.).
- Ο δραγανιοῦδες αὐτὸς ἔχει πρακτορεῖο στὴν πόλη μας. — Στὸ δέρμα μας είναι διάσπαρτοι.
- Ο θηλυκὸς χοῖρος μὲ τὸ ἀρχαῖο δνομα. — Αὐτὸ τὸ ωῆμα τὸ λέγει μὲ ἀνακούφιον ὁ Ναουσαῖος ἀγρότης ἵτα τελευταῖα δύσκολα χρόνια. (ἄρρ.)
- Η ἡλληνικὴ λέξη ποὺ μᾶς θυμίζει ὑδραυλικὴ ἄλλα καὶ τηλε-

όραση (αἰτ.).

- Συνοδεύει τόπο καὶ χρόνο (πρόθ. καθ.). — Ἀντίστροφα ὁ ἀναμορφωτής τῆς Κίνας. — Τὸ ναὶ στὰ ιταλικά.
- Γνωστὸς Γάλλος μουσουργός.

ΚΑΘΕΤΑ

- Τέτοια ἄγρια ζῶα ὑπάρχουν στὸ δάσος μας.
- Ἄπὸ αὐτὰ δρῶς εἴμαστε ἀρκετὰ μακριά.
- Ξένη λέξη γιὰ τὸ αἴσθημα.
- Αὐτὴ ἡ γιουγκοσλαβικὴ πόλη ἔχει βυζαντινὰ μνημεῖα. — Ἀποτέλεσμα τῆς μάχης τοῦ οώρα τος μὲ τὰ μικρόδια.
- Φανερώνει πολὺ καλὴ ποιότητα.

ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

— Στὴ γενικὴ καϊδευτικὸ γυναικεῖου ὄνδρομας.

- Μᾶς ἥρθε φέτος ὁ κειμώνας.
- Στὴν τοπικὴ μας διάλεκτο ἡ πηγὴ μὲ τὸ γάργαρο νερό.
- Στὰ ὄντα τὸν πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία μέσα οέ κανέστρι (μὲ ἅρθρο). — Αὐτὰ τὰ δρῶα οὐμφωνα στὴν τοπικὴ μας διάλεκτο προσφέρονται λίγο βαρειά.
- Γνωστὸ ποτάμι τῆς Νάουσας στὴ βορεινὴ πλευρὰ τῆς πόλεως.

Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ

ΕΣ 9. ΖΙΑΖΙΚΙ.
LYON 5. AA — LYON 6. ATO.
VAREZINA 3. AMOPE 4. NIZA —
KAFETTA: 1. AVENTOYAEZ 2. OA
(MIAO) — ZI 9. ZAIN ZANZ.
TIZA 7. AIVAO 8. EN — OAM
5. O.Z.E. — ILOPOI 6. VZ — ILO.
BPA 4. ITAPA — HOTZ (ZTON)
AVMIA — ZAI 3. EVOZ — A.
ΟΠΙΖΟΝΤΙΑ: 1. AΩΑΝΑΖΙΟΖ 2.

ΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΤΣΙΩΛΗΣ

Οι Γιανίτσαροι καὶ οι Μπούλες

(Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελίδα 15) τοὺς πολίτες καὶ πυργαίνουν νὰ ξενιτηθοῦν. Οἱ στολές ἔχουν ξεπεράσει τὶς 25 δικάδες ἀπὸ τὶς δροσῆς ποὺ δέχθηκαν.

Τὶς Μπούλες θὰ τὶς συναντήσουμε ἔναντι στὸ Σπίριο τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας τὸ ἀπόγευμα, ἀλλὰ δίχως προσωπάδες, νὰ γλεντοῦν μὲ δίους τοὺς δικούς τους καὶ νὰ τρών τὶς γάστριμες σπηλιόπνιες καὶ

καταΐφια ποὺ ἔφεραν ἀπὸ τὰ σπίτια τους. "Ισως μὲ" αὐτὸν τὸν τρόπο γιόρταζαν τὴν μέρα ποὺ κυρίχθηκε ἡ ξεπαγάσταση στὴ Νιάουστα στὰ 1822.

Τὸ ἔθιμο σταμάτηρε μόνο κατὰ τὴν Γερμανικὴ κατοχὴ γιὰ νὰ ξαναρχίσῃ μὲ τὴ δούθεια τοῦ τότε δημιάρχου Αλεξ. Χωνοῦ τὸ 1954. Τὴν πρώτην ρονιὰ ντύθηκαν παλαιοὶ μερακλῆδες οἱ Χατζητρύφων Τρ., Μέ-

σκος Γεωργ., Τορορῆς Δημ., Μυλωγῆς Κων., Πουρέγκας Κων., Μπουτούρης Βασ., Παπακων.) νου Δημ., Τριανταφύλλου Γεωργ., Μπαλκαρπᾶς Αθ., Η. Καρδουνιάρης κ.ά. Πάλι συνεχίστηκε τὸ ἴδιο πρόγραμμα καὶ ἔτσι ἔφτασε ώς τὶς μέρες μας.

Αὐτὴ είγει μὲ λίγα λόγια ἡ Ιστορία τοῦ γιανίτσαρου καὶ τῆς Μπούλας ποὺ τόσα πρόστιφες καὶ τόσο πρόδιαλε τὸν τόπο μας.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΟΥ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΕΙΨΕΙ ΑΠΟ ΚΑΝΕΝΑ ΝΑΟΥΣΑΙ' ΙΚΟ
Σ Π Ι Τ Ι

ΜΠΟΡΕΙΤΕ ΝΑ ΤΟ ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΕΙΤΕ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΝΑΟΥΣΗΣ Καραμπατάκη 1 (γραφεία Τ.Ο.Ν. τηλ. 28.150)

Ώρες λειτουργίας 6—9 μ.μ. Τρίτη, Πέμπτη, Παρασκευή

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ

Συλλογή Τάκη Μπάϊτση

Έκδοση Συλλόγου «Μπούλες — Γενίτσαροι»

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕ ΤΟ

Η «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» στηρίζεται στὴν ἀγάπη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν συνδρομητῶν
Παρακαλοῦμε νὰ μεριμνήσετε γιὰ τὴν ἀνανέωση τῆς συνδρομῆς τοῦ 1979

Καραμπατάκη 1 (γραφείο Τ.Ο.Ν. — Τηλ. 28.150)

Έκατό περίπου χρόνια και μερικά έκατομμύρια μπουκάλια

πρίν μέ τις πρωτες σταγόνες κρασιοῦ ἀπό

κλήματα τῆς Νάουσας, γεννιόταν ἡ ποιότητα ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Μαζί της γεννιόταν καὶ ἡ παράδοση ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

Η αδυτηρή προσήλωση στίν παραγωγή, παλαίωση καὶ ἐμφιάλωση καλοῦ κρασιοῦ.

ΜΠΟΥΤΑΡΗ πρίν έκατό χρόνια. Σήμερα. "Υστερα ἀπό έκατό χρόνια.

Πάντα καλό. Κρασί π' οὐδὲ ΜΠΟΥΤΑΡΗ.

ΜΠΟΥΤΑΡΗ

OYZO - KΡΑΣΙ ΑΠΟ ΤΟ 1879

